

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Žaloba pro zmatečnost

Diplomové práce

Bc. Natálie Brabcová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Zdeněk Pulkrábek, Ph.D.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Natálie BRABCOVÁ
Osobní číslo:	R18M0025P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Žaloba pro zmatečnost
Zadávací katedra:	Katedra občanského práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
 2. Civilní proces
 3. Vývoj právní úpravy žaloby pro zmatečnost
 4. Žaloba pro zmatečnost
 5. Průběh řízení o žalobě pro zmatečnost
 6. Rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost
 7. Žaloba pro zmatečnost v rámci soudní praxe
 8. Závěr
-

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Zdeněk Pulkrábek, Ph.D.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. července 2022

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací zpracovala samostatně s řádným uvedením veškerých pramenů, z nichž bylo pro účely diplomové práce čerpáno, způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne

Bc. Natálie Brabcová

Ráda bych na tomto místě poděkovala všem pedagogům Právnické fakulty Západočeské univerzity v Plzni, se kterými jsem se v průběhu studia měl možnost setkat, zejména pak za jejich vstřícnost a poskytnutí teoretických a praktických rad pro výkon budoucího právníckého povolání. Dále bych na tomto místě ráda poděkovala svým kolegům v advokátní kanceláři, kteří mi byli při vypracování této diplomové práce oporou a poskytli mi cenné poznatky a rady, zejména ty praktické. Zvláštní poděkování pak patří panu Pulkrábkovi, za udělení tématu, jeho vstřícnost a čas, který mi při sepisování této diplomové práce věnoval.

SEZNAM ZKRATEK

Právní předpisy

Ústava – Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

Listina – Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

CŘS – Zákon č. 113/1895 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)

o.s.ř. – Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů

z.ř.s. – Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

IZ – Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

ZPO – Die deutsche Zivilprozessordnung (německý civilní řád)

obč.soud.řád. – zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, s účinností od 1.1.1951

zákon o soudních poplatcích – zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

ZOK – zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Ostatní

apod. – a podobně

čl. – článek

odst. - odstavec

písm. – písmene

tzn. – tak zvaná

resp. – respektive

Věcný záměr – DOBROVOLNÁ, Eva, Bohumil DVOŘÁK, Petr LAVICKÝ, Zdeněk PULKRÁBEK a Alena WINTEROVÁ. VĚCNÝ ZÁMĚR CIVILNÍHO ŘÁDU SOUDNÍHO: FINÁLNÍ ZNĚNÍ 2. VERZE

OBSAH

Úvod.....	9
1. Civilní proces.....	12
1.1. Základní zásady civilního procesu.....	13
1.1.1. Zásada dispoziční.....	13
1.1.2. Zásada projednávací.....	14
1.1.3. Zásada rovnosti účastníků.....	14
1.1.4. zásada rychlosti a hospodárnosti řízení.....	15
1.2. Právo na spravedlivý proces.....	15
1.1. Klasifikace opravných prostředků.....	17
1.1.1. Porovnání ostatních opravných prostředků se žalobou pro zmatečnost.....	19
1.2. Žaloba pro zmatečnost v rámci opravného systému.....	27
1.2.1. Apelační opravný systém.....	28
1.2.2. Kasační opravný systém.....	29
1.2.3. Revizní opravný systém.....	29
2. Vývoj právní úpravy žaloby pro zmatečnost.....	30
3. Žaloba pro zmatečnost.....	35
3.1. Obecně o žalobě pro zmatečnost.....	35
3.2. Obsahové náležitosti žaloby pro zmatečnost.....	37
3.3. Aktivní legitimace k podání žaloby pro zmatečnost.....	39
3.4. Lhůta k podání žaloby pro zmatečnost.....	41
3.5. Přípustnost žaloby pro zmatečnost.....	45
3.5.1. Přípustnost ve věcech výkonu rozhodnutí.....	49
3.5.2. Důvody k podání žaloby pro zmatečnost.....	49
3.6. Nepřípustnost žaloby pro zmatečnost.....	73
3.7. Účinky žaloby pro zmatečnost.....	75
3.8. Porovnání žaloby pro zmatečnost mezi českým a zahraničním právním systémem.....	76
3.8.1. Srovnání s německým právním systémem.....	77
4. Průběh řízení o žalobě pro zmatečnost.....	83
4.1. Příslušnost soudu.....	83
4.1.1. Obsazení soudu.....	84
4.2. Střet s jinými mimořádnými opravnými prostředky a případné společné řízení s jinými opravnými prostředky, pokud byly podány proti stejnému rozhodnutí.....	85
4.2.1. Přezkum napadeného rozhodnutí.....	87
4.3. Řízení s nařízením jednání.....	89
4.3.1. řízení po zrušení napadeného rozhodnutí žalobou pro zmatečnost.....	90

4.4.	Řízení bez jednání	92
5.	Rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost	94
5.1.	Konec řízení.....	94
5.2.	Opravné prostředky proti rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost.....	95
5.3.	Právní vztahy třetích osob	97
5.4.	Náklady řízení.....	97
5.4.1.	Soudní poplatek	98
6.	Žaloba pro zmatečnost v rámci soudní praxe	99
7.	Úvaha <i>de lege ferenda</i>	101
7.1.	Věcný záměr civilního řádu soudního	106
	Závěr	112
	Resumé	116
	Seznam použitých pramenů	119

ÚVOD

Česká republika je demokratickým právním státem, ve kterém je výkon státní moci omezen a podřízen zákonu. Státní moc je rozdělena na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Podstatou demokratického právního státu je poskytnou všem osobám rovný přístup k právům a svobodám zaručeným Usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**Listina**“), jakož i Ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**Ústava**“) a ratifikovanými mezinárodními smlouvami. Pro zachování hodnot demokratického právního státu by soudy měly být při své rozhodovací praxi nestranné a nezávislé. Soudní řízení by mělo být bezvadné a vydaná rozhodnutí by měla být spravedlivá. Ačkoliv je to nežádoucí, nelze vyloučit, že v rámci soudního řízení dojde ze strany soudů nebo účastníků řízení k řadě pochybení, zejména z důvodu složitosti samotného soudního procesu. V důsledku pochybení může dojít k tomu, že průběh soudního řízení nebo v něm vydané rozhodnutí, bude stiženo mimo jiné též procesními vadami, které zakládají důvod pro podání mimořádného opravného prostředku, kterým je též žaloba pro zmatečnost. Náprava vadných rozhodnutí není v zájmu pouze účastníků řízení, o jejichž právech a povinnostech je autoritativně rozhodováno, ale též v zájmu veřejném na řádném výkonu soudnictví, jakož i tom, aby rozhodnutí soudu byla správná a spravedlivá,¹ aby se do budoucna nemohla jiná osoba odvolávat na vadná rozhodnutí. Náprava vadných rozhodnutí přispívá též ke zvýšení důvěry veřejnosti ve spravedlnost soudního řízení a ve schopnost soudu chránit v souladu se zákonem jejich práva a oprávněné zájmy.

Žaloba pro zmatečnost se společně s žalobou pro obnovu řízení a dovoláním řadí dle současné právní úpravy mezi mimořádné opravné prostředky. Jejich mimořádnost spočívá v tom, že je jimi možné napadnout pravomocná rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacích soudů, která obsahují tak závažné nedostatky, že pro ně nelze v řízení pokračovat, neboť by v jejich důsledku vadná rozhodnutí neobstála. Jejich uplatněním dochází k prolomení právní jistoty a z toho důvodu je pro jejich přípustnost nutné splnit přísnější podmínky než pro přípustnost řádného opravného prostředku, kterým je v českém právním řádě odvolání. Cílem

¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 499

mimořádných opravných prostředků je odstranit pochybení, ke kterým v rámci soudního řízení došlo a dosáhnout spravedlivého rozhodnutí ve věci, které představuje podstatu soudního řízení.

Tématem této diplomové práce je žaloba pro zmatečnost, která byla do českého právního řádu zavedena v sedmnáctém století za vlády Josefa II., následně byla z českého právního řádu zákonem č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, s účinností od 1.1.1951 vyřazena a opětovně byla zavedena až po padesáti letech novelou o.s.ř., zákonem č. 30/2000 Sb., s účinností ode den 1.1.2001. Ačkoliv se tedy nejedná o nový institut, který je v současné právní úpravě teprve krátce, dvacet dva let, obsahuje stále určité nedostatky, jakož i nedostatečnou judikaturní úpravu, které se bude dotvářet a stane se jednotnou teprve v průběhu času. Autorka téma této diplomové práce považuje za aktuální, a zvolila si jej pro svůj zájem o občanské právo civilní. Snahou autorky diplomové práce bylo přiblížit toto téma veřejnosti, jakož i poukázat na případné nedostatky právní úpravy a navrhnout možné způsoby jejich řešení.

Cílem této diplomové práce je seznámit čtenáře s problematikou institutu žaloby pro zmatečnost, jakožto mimořádného opravného prostředku, kterým se může aktivně legitimovaný subjekt domáhat nápravy procesně vadných rozhodnutí. Poskytnout komplexnější přehled o dané problematice, zejména pro laiky, kteří nemusí o možnosti hájit svá práva a oprávněné zájmy pomocí žaloby pro zmatečnost vůbec vědět, nastínit její nedostatky a navrhnout možnosti řešení. Autorka diplomové práce na tomto místě podotýká, že seznámení s předmětnou problematikou je z větší části pouze teoretické a neobsahuje řešení veškerých problematických otázek vyvstávajících s institutem žaloby pro zmatečnost.

Diplomová práce je systematizovaná do sedmi kapitol, z nichž první se zabývá objasněním základních pojmů občanského soudního řízení, zejména civilním procesem a jeho základními zásadami a právem na spravedlivý proces, které lze řadit mezi nejdůležitější právo civilního procesu. Druhá kapitola podává historický exkurs o žalobě pro zmatečnost, jež z důvodu, že byl tento institut z právního řádu na dobu padesát let odstraněn, není příliš obsáhlá. Třetí kapitola pak podává podrobný přehled o daném institutu, jakož i jeho porovnání s ostatními opravnými prostředky, obsahové náležitosti, aktivní legitimaci k jejímu podání a lhůtu k tomu zákonem poskytnutou, podmínky přípustnosti žaloby včetně důvodů opravňující její podání, dále důvody, pro které není přípustné řízení o žalobě pro zmatečnost

zahájit, jaké má rozhodnutí o ní účinky a v poslední řadě její srovnání s německým právním systémem, který byl předlohou zákona z roku 1963 s účinností od 31.12.1991, a dále z něj vycházeli zákonodárci při tvorbě Věcného záměru Civilního soudního řádu. Čtvrtá kapitola popisuje průběh řízení o žalobě pro zmatečnost, o které může být rozhodnuto v nařízeném jednání, nebo za určitých podmínek, bez nařízení jednání. Kapitola pátá pojednává o možných způsobech ukončení řízení o žalobě pro zmatečnost, jakož i dalších právech a povinnostech s vydáním usnesení v řízení o žalobě pro zmatečnost spojených, jako je povinnost k náhradě nákladů řízení, či povinnost uhradit soudní poplatek. Dále pojednává o vlivu vydaného usnesení v řízení o žalobě pro zmatečnost na práva nabytá v dobré víře třetími osobami. Šestá kapitola je zaměřena na četnost využívání žaloby pro zmatečnost v praxi a přístup soudů. Dále byla nad rámec zásad pro vypracování uvedených v zadání diplomové práce přidána kapitola sedmá, nazvaná jako „Úvahy *de lege ferenda*“, ve které jsou shrnuty autorčiny názory a její pohled na současnou právní úpravu žaloby pro zmatečnost a návrhy na možná řešení vyvstalých otázek. A dále je v této kapitole pojednáváno o připravované změně současného občanského soudního řádu, která je s ohledem na téma a rozsah diplomové práce vztažena pouze k žalobě o zmatečnost.

Tato diplomová práce je zpracována podle stavu právní úpravy ke dni jejího zpracování, tedy ke dni 31. 3. 2023.

1. CIVILNÍ PROCES

Civilní proces se společně se soudním řízením trestním, soudním řízením správním a soudním řízením ústavním, řadí mezi jediné druhy soudních řízení, které lze v České republice v současné době vést. Vzniká, pokud je třeba autoritativně a kvalifikovaně chránit práva a oprávněné zájmy proti protiprávním zásahům nebo ohrožením před soudem a má vést k dodržování zákonů, čestnému plnění povinností a k úctě k právům druhých.²

Civilní proces lze definovat jako souhrn právních vztahů mezi soudy, případně jinými rozhodujícími orgány na straně jedné a účastníky řízení na straně druhé, vznikající v důsledku procesních úkonů soudu a jiných procesních subjektů. Jeho předmětem je ochrana subjektivních práv a oprávněných zájmů účastníků řízení, která byla jednáním druhých porušena nebo ohrožena.³ V českém právním řádu je materie civilního práva primárně upravena civilním právem procesním, zejména tedy zákonem č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“) a zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z.ř.s.“). Vzájemný vztah obou zákonů je upraven tak, že z.ř.s. je ve vztahu speciality k o.s.ř., tedy, pokud je předmětná věc upravena v z.ř.s. použije se přednostně tato právní úprava před právní úpravou v o.s.ř. Na druhou stranu o.s.ř. je k z.ř.s. ve vztahu subsidiarity, tedy pokud není nějaká věc upravena v z.ř.s. použije se právní úprava v o.s.ř. Dále je důležitým pramenem upravující civilní proces zákon č. 6/2002 Sb., soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů a v neposlední řadě zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ve znění pozdějších předpisů.

I přesto, že civilní proces poskytuje ochranu subjektivních práv a oprávněných zájmů subjektů civilního řízení, řadíme jej k právu veřejnému, a to především z důvodu, že o soukromých právech autoritativně rozhoduje orgán státní moci, tedy

² §1 o.s.ř.

³ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 33–34

soud, který je oprávněn, na základě skutkových zjištění a právního posouzení věci, právní vztahy mezi účastníky řízení založit, změnit, nebo zrušit.⁴

Civilní proces se jako celek skládá z řízení nalézacího, které lze dále dělit na sporné a nesporné a vykonávacího, a dále ze zvláštních řízení, mezi které se řadí řízení insolvenční, zajišťovací a rozhodčí.

Jeho smysl udávají ustanovení § 2 až 6 o.s.ř., která pojednávají o pravomoci jednotlivých soudů a o zásadách, na kterých je postaveno občanské soudní řízení.⁵

1.1. ZÁKLADNÍ ZÁSADY CIVILNÍHO PROCESU

V průběhu celého civilního řízení jsou uplatňovány zásady vycházející z principů demokratického právního státu. Zásady napomáhají k vedení spravedlivých a právně správných soudních řízení. Bez nich by nebylo možné soudní řízení vůbec realizovat. Jsou upraveny v jednotlivých právních předpisech a jsou rozčleněny podle jejich právní síly a podle toho, zda se jedná o zásady společné celému právnímu řádu, nebo zda se jedná o zásady vztahující se pouze k některému z právních odvětví.

Nejvyšší právní sílu mají zásady zakotvené v ústavních zákonech, neboť i samotné ústavní zákony mají v právním řádě České republiky nejvyšší právní sílu. Druhou skupinou jsou zásady, které jsou zakotvené v zákonech. V poslední řadě se jedná o zásady, které nejsou zakotvené v žádném z právních předpisů.

Dále si autorka dovoluje s ohledem na téma diplomové práce uvést pouze stručný výčet zásad civilního procesu, které dle jejího názoru nejvíce souvisí s institutem žaloby pro zmatečnost.

1.1.1. ZÁSADA DISPOZIČNÍ

Zásada dispoziční umožňuje zahájit soudní řízení pouze na návrh některého z účastníků řízení. Po celou dobu takto zahájeného řízení účastník řízení disponuje oprávněním měnit předmět řízení, jako i vzít návrh zčásti nebo zcela zpět a zastavit

⁴ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 51.

⁵ §2-6 o.s.ř.

tak soudní řízení. Řízení vyžadující zahájení na návrh účastníka řízení není možné zahájit soudem *ex offo*.⁶

Naproti tomu stojí zásada oficiality, která umožňuje orgánům zahájit řízení i bez předchozího podání návrhu některým z účastníků řízení. Je spojována především s nespornými řízeními, které jsou orgány povinny zahájit z úřední povinnosti.⁷

1.1.2. ZÁSADA PROJEDNÁVACÍ

Zásada projednávací je spojena s povinností soudu provést důkaz předložený účastníkem řízení k prokázání jeho tvrzení. Nadto je soud v civilním řízení oprávněn provést i ty důkazy, které nebyly navrženy účastníkem řízení, pokud má za to, že je to důležité pro správné rozhodnutí ve věci a má možnost řízení doplnit *ex offo*. Tato zásada je typičtější pro řízení sporná. Ve sporných řízeních, pokud soud nemá zvláštní důvod k provedení důkazů, které nebyly navrženy účastníkem řízení, nemusí tyto pro nadbytečnost provést. Soud při rozhodování vychází ze skutkového stavu, který byl v řízení prokázán a tvrzen na základě důkazů a skutečností předložených účastníky řízení.⁸

Naproti tomu stojí zásada vyšetřovací, která udává soudům povinnost z úřední povinnosti objasnit skutkový stav, o kterém nejsou důvodné pochybnosti, a to bez ohledu na důkazy a argumenty ze stran účastníků řízení. Tato zásada je typická pro nesporná řízení, ve kterých má soud odpovědnost za prokázání skutečného skutkového stavu.⁹

1.1.3. ZÁSADA ROVNOSTI ÚČASTNÍKŮ

Zásada rovnosti účastníků řízení je stěžejní zásadou spravedlivého soudního procesu. Je proto neodmyslitelně spojena s občanským civilním procesem. Je zakotvena v čl. 37 odst. 3 Listiny a řadí se mezi ústavní práva účastníka řízení, jejichž porušení zakládá možnost podat ústavní stížnost.

⁶ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 76

⁷ Tamtéž, s. 76

⁸ Tamtéž, s. 76

⁹ Tamtéž, s. 76

Účelem této zásady je rovnost stran v řízení před soudem, aby nedocházelo k zvýhodnění jedné ze stran řízení na úkor té druhé. Aby byla zachována rovnost účastníků, měly by jim být poskytnuty stejné procesní podmínky.

Úzce s ní souvisí též zásada kontradiktornosti, podle které musí být každému účastníkovi řízení dána možnost vyjádřit se před soudem k projednávané věci, předloženým důkazům a argumentům, za účelem nastolení rovnosti zbraní v soudním řízení.

1.1.4. ZÁSADA RYCHLOSTI A HOSPODÁRNOSTI ŘÍZENÍ

Zásada, že soudy mají při vedení soudních řízení postupovat co nejrychleji a nejhospodárněji, označovaná též jako zásada procesní ekonomie, určuje soudům povinnost postupovat tak, aby byly náklady soudního řízení a s tím spojená zátěž pro účastníky řízení co možná nejnižší a zároveň aby tím nebyl zmařen účel řízení. Její praktické využití můžeme spatřovat především v tom, že soudy by neměly po účastnících řízení požadovat předložení důkazů, které jsou pro prokázání podstatných skutečností nadbytečné nebo k jejich prokázání nezpůsobilé, jakož i v možnosti odmítnout provést přeložené důkazy, pokud má za to, že by jejich provedení bylo nadbytečné.

1.2. PRÁVO NA SPRAVEDLIVÝ PROCES

Dále autorka práce považuje za nutné zmínit právo na spravedlivý proces, které bývá často porušeno soudy, které zatíží jejich řízení zmatečnostmi.

Právo na spravedlivý proces je ústavní právo účastníka řízení zakotvené v hlavě páté Listiny, v článku 83 a násl. Ústavy a v článku 6 odst. 1 sdělení č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod) a je nepominutelnou podmínkou pro existenci demokratického právního státu, jakož i podklad pro samotné civilní řízení. Rámec práva na spravedlivý proces byl dán v průběhu času ustálenou judikaturou Ústavního soudu. Jako takové je řazeno k základním lidským právům, které mají osoby ode dne jejich narození. Účelem práva na spravedlivý proces je vedení soudního řízení v souladu s právním řádem České republiky a mezinárodním právem, kterým je Česká republika vázána, jakož i vydání spravedlivého rozhodnutí a ochrana práv a oprávněných zájmů subjektů procesu,

garantovaná jim na ústavní ale i zákonné úrovni, která byla ohrožena nebo porušena. Účelem však není, aby došlo k vydání rozhodnutí zcela vyhovujícímu požadavku účastníka řízení, pokud tento požadavek není oprávněný.¹⁰ Bez respektování práva na spravedlivý proces by celé civilní řízení ztratilo svůj smysl.¹¹

Právo na spravedlivý proces se skládá z práva na přístup k soudní ochraně, práva na náhradu škody, práva rovnosti stran, práva odepřít výpověď, práva na veřejné projednání věci, práva na hájení svých práva přímo na soudním jednání, právo na ústní projednání věci a v neposlední řadě práva na rychlost a hospodárnost soudního řízení. Právo na spravedlivý proces v sobě obsahuje též právo na projednání věci bez zbytečných průtahů, resp. právo na vyřízení věci v přiměřené době, či povinnost soudů vypořádat se s argumenty a důkazy předloženými soudem některým z účastníků řízení, které mají zásadní význam na výsledek řízení. Dané však nezakládá povinnost soudu podrobně se zabývat všemi předloženými důkazy.¹² Veškerá výše uvedená práva musí být po celou dobu vedení řízení ze strany soudu účastníkovi řízení zajištěna a soud není nikterak oprávněn je porušovat.¹³

Právo na spravedlivý proces je ze strany soudů porušeno například tehdy, pokud byla účastníkovi řízení odňata možnost skutkově argumentovat ve vztahu k otázce, která byla významná pro rozhodnutí tohoto soudu, čímž mu bylo soudem znemožněno efektivně a reálně bránit svá práva před soudem. Dále se soud může dopustit porušení Listinou garantovaného práva na soudní ochranu tehdy, pokud neprovede posouzení námitek účastníka řízení vztahující se k porušení jeho ústavního práva, ačkoliv tak učinit měl. K porušení práva na spravedlivý proces dochází i tehdy, pokud je věc projednávána soudcem, který v rámci své rozhodovací činnosti porušil závazné právní názory vyjádřené v dřívějších pravomocných rozhodnutích, neprojednal předložené důkazy, a jejich neprovedení ve svém rozhodnutí řádně neodůvodnil. Lze shrnout, že k porušení práva na spravedlivý proces dochází tehdy, pokud soud poskytne ochranu šikanóznímu

¹⁰ BARTOŇ, M. *Pojem práva na spravedlivý proces a jeho význam*. In: BARTOŇ, M. a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges), s. 509.

¹¹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces*. Praha: Linde, 1997, s. 220

¹² Rozsudek Evropského soudu pro Lidská práva ze dne 21.7.2009, č. 34197/02, Luka proti Rumunsku.

¹³ HUSSEINI, Faisal, KOPA, Martin. Čl. 36 [Právo na soudní a jinou právní ochranu]. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 1.

výkonu práva,¹⁴ pokud poskytne ochranu práva účastníka, které jsou zcela zjevně v rozporu s dobrými mravy,¹⁵ či pokud nevyhoví právu účastníka řízení být slyšen.¹⁶

Pokud tedy dojde k porušení ústavních práv účastníka řízení, tedy i jeho práva na spravedlivý proces, má možnost se bránit podáním ústavní stížnosti k Ústavnímu soudu České republiky.

1.1. KLASIFIKACE OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ

Opravnými prostředky chápeme procesní úkony účastníků civilního řízení, kterými se domáhají přezkumu nesprávného soudního rozhodnutí za účelem obnovení řízení a nápravy vadných rozhodnutí případně vad vzniklých při předchozím rozhodování.¹⁷

Úkolem opravných prostředků je kontrola soudů soudy nadřízenými. S ohledem na skutečnost, že v rámci demokratického právního státu je moc soudní nezávislá na moci zákonodárné a výkonné, není jim umožněno zasahovat do rozhodovací činnosti soudů. Z toho důvodu je nutná vnitřní kontrola soudů pomocí opravných prostředků. Soudy mají zákonnou povinnost při výkonu své činnosti na základě řádně zjištěného skutkového stavu a v souladu s hmotněprávními a procesněprávními normami rozhodnout a postupovat tak, aby jimi vydané rozhodnutí nebylo stíženo vadami a bylo věcně a procesně správné. Ačkoliv by soudní rozhodnutí neměla mít žádné vady, nelze je, s ohledem na náročnost daného procesu vedeného lidským faktorem, vyloučit. Přezkoumání vydaného rozsudku je v zájmu především účastníků řízení, kteří se pomocí opravných prostředků domáhají nápravy nesprávných rozhodnutí vydaných k jejich tíži. Náprava vadných rozhodnutí je též veřejnosti na vydání spravedlivých rozhodnutí.¹⁸ S ohledem na výše uvedené není možné, aby množství opravných prostředků bylo nekonečné, neboť pokud by účastník řízení při vydání rozhodnutí k jeho tíži, považoval daná rozhodnutí, pouze z důvodu nevyhovění jeho návrhu, za nesprávná a neustále by proti nim podával opravné prostředky, docílil by toho, že bude do nekonečno

¹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17.12.2015, sp.zn. IV. ÚS 3216/14.

¹⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8.11.2016, sp.zn. III. ÚS 2700/15.

¹⁶ čl. 38 odst. 2 Listiny

¹⁷ HENDRYCH, D. *Právní slovník. 3. podstatně rozšířené vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, 638 s.; obdobně též WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, 503 s.

¹⁸ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s.499

oddalováno vydání konečného rozhodnutí. Dané by se též přičilo zásadě rychlosti a hospodárnosti civilního řízení.

Prof. Hora uvádí, že „*Způsobitým prostředkem k tomu, aby podlehnuvší strana smířila se s nepříznivým pro ni rozhodnutím soudu prvního, je právě zase poskytnutí možnosti, aby dovolala se ve své při o předmětu tohoto rozhodnutí ještě výroku soudu jiného, vyššího, který již svým složením poskytuje jistotu – ovšem vždy zase relativní – záruku správného rozhodnutí.*“¹⁹ Lze tedy dojít k závěru, že opravné prostředky mají primárně poskytovat účastníkům řízení záruku, že v případě vydání vadného soudního rozhodnutí dojde k jeho odstranění nebo alespoň ke zmírnění nepříznivého následku a k docílení spravedlivého rozhodnutí.

Ačkoliv je tak právo na podání opravného prostředku proti vadnému soudnímu rozhodnutí integrální součástí civilního procesu, poskytující účastníkům řízení možnost iniciovat zahájení nového řízení a dosáhnout nápravy vadného rozhodnutí, nelze jej považovat za právo ústavní, ani jej řadit pod právo na spravedlivý proces, a nelze jej tak vynutit ústavní stížností.

Nadto je třeba uvést, že v civilním procesu je možné vydaná soudní rozhodnutí napadnout odporem proti platebnímu rozkazu, *autoremedurou*, nebo podat námitky proti směnečnému nebo šekovému platebnímu rozkazu. Tyto nástroje však není možné podřadit pod opravné prostředky, neboť nemají stejné znaky, zejména nevedou k přezkumu napadeného rozhodnutí a nepojí se s nimi devolutivní účinek. Tyto nástroje jsou řazeny mezi jiné prostředky nápravy vadných rozhodnutí.²⁰ Zde vyvstává otázka, co vedlo zákonodárce k tomu zařadit žaloby obnovující řízení mezi mimořádné opravné prostředky, když se s nimi též nepojí devolutivní ani suspenzivní účinek. Pravděpodobně to byla skutečnost, že vedou k obnově řízení a přezkoumání napadeného rozhodnutí. Dané má však být s účinností nového Civilního řádu soudního změněno, a mají být opětovně řazeny mezi jiné prostředky nápravy vadných rozhodnutí, neboť se o mimořádné opravné prostředky fakticky nejedná.

¹⁹ HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní.. III. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 9

²⁰ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*, 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 362, 368. 387.

1.1.1. POROVNÁNÍ OSTATNÍCH OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ SE ŽALOBOU PRO ZMATEČNOST

Jednotlivé opravné prostředky jsou konstruovány tak, aby nedocházelo k neúměrnému narušování nastolené právní jistoty a zároveň aby došlo k odstranění vad a nedodělků vydaných soudních rozhodnutí. Opravné prostředky se dělí podle jejich povahy na řádné a mimořádné.

1.1.1.1. V POROVNÁNÍ S ŘÁDNÝMI OPRAVNÝMI PROSTŘEDKY

V současné době je možné v souladu s českým právním řádem napadnout nepravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně pouze jedním řádným opravným prostředkem, a to odvoláním.²¹

1.1.1.1.1. ODVOLÁNÍ

Odvolání je řádným opravným prostředkem, kterým lze napadnout nepravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud bude účastníkem řízení shledáno za nesprávné. Hlavním znakem odvolání je suspenzivní účinek, spočívající v odkladu právní moci, resp. vykonatelnosti, napadeného rozhodnutí a devolutivní účinek, resp. přezkoumání napadeného rozhodnutí soudem vyšší instance podle funkční příslušnosti. Ve výjimečných případech nebude s podáním odvolání spojen devolutivní účinek a odvolací řízení bude probíhat před soudem prvního stupně. Jedná se tzv. *autoremeduru*, která označuje případy, kdy soud podanému odvolání vyhoví v celém rozsahu a nepostupuje ho nadřízenému soudu.

2223

Odvolání je ovládáno principem univerzality, což znamená, že může být podáno vždy, pokud zákon jeho podání nevyklučuje.²⁴ Odvolací řízení bude nařízeno pokaždé, pokud budou splněny objektivní a subjektivní podmínky přípustnosti odvolání. Odvolání lze podat pouze proti rozhodnutím, které nepojednávají v meritu věci o bagatelních částkách,²⁵ pouze proti odůvodnění, která vedla soud k vydání daného rozhodnutí či pouze proti výrokům o nákladech řízení.²⁶

²¹ §201 a násl. o.s.ř.

²² ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 310 s.

²³ §210a o.s.ř.

²⁴ §236 odst. 1 o.s.ř.

²⁵ Částka nepřevyšující deset tisíc korun českých.

²⁶ §202 o.s.ř.

Aktivně legitimovaná osoba k podání odvolání je účastník řízení, kterému nebylo napadeným rozhodnutím zcela nebo alespoň z části vyhověno, vedlejší účastník se souhlasem hlavního účastníka, na jehož stranu do řízení přistoupil, státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.²⁷

Aby bylo na základě odvolání odvolacím soudem zahájeno řízení, musí odvolání splňovat obecné náležitosti stanovené v ustanovení § 42. odst. 4 o.s.ř. a specifické náležitosti, mezi které se řadí označení rozhodnutí soudu prvního stupně, které je odvoláním napadáno, důvody, které dle odvolatele mají za následek nesprávnost rozhodnutí po skutkové nebo právní stránce a v souladu s ustanovením § 205 odst. 2 o.s.ř., je nutné aby odvolání obsahovalo rozsah, v jakém je rozhodnutí prvostupňového soudu napadáno, proti jakým jeho výrokům je odvolání podáno a čeho se odvolatel domáhá.²⁸

Lhůta pro podání odvolání činí patnáct dnů ode dne doručení písemného vyhotovení rozhodnutí a nelze ji nikterak změnit ani zkrátit. Její zmeškání je soud oprávněn prominout pouze ve výjimečných případech.²⁹ Po posouzení oprávněnosti, včasnosti a zákonných náležitostí soudem první instance postoupí odvolání nadřízenému soudu a ten, na základě zásady neúplné apelace, rozhodnutí soudu nižší instance potvrdí, změní nebo zruší a vrátí mu věc k novému projednání.³⁰

1.1.1.1.1. POROVNÁNÍ S ŽALOBOU PRO ZMATEČNOST

V porovnání s žalobou pro zmatečnost, kterou lze podat pouze proti procesním vadám rozhodnutí, lze odvolání podat kromě procesních vad, též proti nesprávnému zjištění skutkového stavu.³¹ Další rozdíl lze spatřovat v tom, že odvolání lze podat proti všem rozhodnutím soudů prvních stupňů, pokud to není zákonem vyloučeno, kdežto žalobu pro zmatečnost lze podat pouze z důvodů taxativně stanovených zákonem.

Dalším podstatným rozdílem je jejich předmět. Odvolání lze podat pouze proti nepravomocným rozhodnutím soudů prvních stupňů, kdežto žalobu pro zmatečnost

²⁷ §203 o.s.ř.

²⁸ §205 o.s.ř.

²⁹ §204 o.s.ř.

³⁰ §208 a násl o.s.ř.

³¹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0, s. 424

Lze podat pouze proti pravomocným rozhodnutím soudů prvních stupňů nebo odvolacích soudů.

Rozdílnou je též lhůta, po kterou lze vadné rozhodnutí napadnout. V případě žaloby pro zmatečnost lze obecně říci, že činí třicet dní, kdežto v případě dovolání činí lhůta pouhých patnáct dní.

V neposlední radě je rozdílný též účinek, který vyvolávají. S žalobou pro zmatečnost se nepojí ani suspenzivní ani devolutivní účinek. Naproti tomu s podáním odvolání dochází k odkladu právní moci napadeného rozhodnutí a v případě že se nebude jednat o *autoremeduru*, bude o odvolání rozhodovat nadřízený soud.

Společným znakem těchto opravných prostředků je, že pro jejich podání není vyžadováno právní zastoupení.

1.1.1.2. V POROVNÁNÍ S MIMOŘÁDNÝMI OPRAVNÝMI PROSTŘEDKY

Mezi mimořádné opravné prostředky podle o.s.ř. řadíme žalobu pro obnovu řízení, žalobu pro zmatečnost a dovolání. Na rozdíl od řádného opravného prostředku se mimořádné opravné prostředky podávají pouze proti pravomocným soudním rozhodnutím. Jejich mimořádnost tkví v jejich omezené možnosti využití, a to pouze v případech taxativně stanovených zákonem, jakož i v jejich vlastnosti prolomit právní jistotu účastníků řízení nastolenou pravomocným rozhodnutím. K tomu může dojít pouze po dobu, po kterou je to nezbytné pro řádné podání mimořádného opravného prostředku k opravě vad a nedodělků pravomocných rozhodnutí. Právním řádem jsou upraveny taky, aby zásah do právní jistoty nastolené pravomocným rozhodnutím byl opravdu výjimečný a nedocházelo k jejich zneužívání.

Hlavním rozdílem mezi jednotlivými mimořádnými opravnými prostředky jsou důvody jejich podávání. Autorka práce dále rozebírá jednotlivé mimořádné opravné prostředky a porovnává je s žalobou pro zmatečnost.

1.1.1.2.1. DOVOLÁNÍ

Dovolání je mimořádný opravný prostředek, který v roce 1992 nahradil stížnost pro porušení zákona. Do 1.1.1992 tak bylo možné se přezkoumání pravomocných rozhodnutí domáhat pouze neformálně pomocí této stížnosti. Daná situace však nebyla únosná, a to jak po právní, tak po procesní stránce, neboť docházelo

k neúměrnému zatěžování Nejvyššího soudu, v důsledku čehož bylo vyřizování těchto stížností velmi zdlouhavé a neekonomické.³² V současné době je soudní řízení na území České republiky dvojinstanční. To znamená, že soudní řízení končí vydáním rozhodnutí ve druhé stupni, které v něm nabývá právní moci a je vykonatelné. Dovolání tak samo o sobě nemá vliv na právní moc rozhodnutí odvolacího soudu.³³

Podáním dovolání se začíná samostatné řízení, jehož předmětem je přezkoumání pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže je řízení, které předcházelo jeho vydání, stíženo vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jestliže došlo k nesprávnému právnímu posouzení věci a v neposlední řadě tehdy, jestliže rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá ve velké části oporu v již provedeném dokazování. Jestliže je rozhodnutí odvolacího soudu stíženo též vadou, tzv. *zmatečností* dovolací soud k ní přihlídně z úřední povinnosti. Dovolání je tedy přípustné, pokud má být dovolacím soudem vyřešená právní otázka jinak, nebo pokud nebyla dosud první otázkou Nejvyšším soudem řešena, nebo pokud odvolací soud rozhodoval odlišně od ustálené soudní judikatury.³⁴ Dovolání má především soužit jako prostředek Nejvyššího soudu ke sjednocování judikatury soudů nižších instancí.³⁵

Aktivně legitimován k podání dovolání je pouze účastník odvolacího řízení, který musí být obligatorně zastoupen advokátem či notářem, pokud sám nemá příslušné právní vzdělání.³⁶ Lhůta k podání dovolání činí dva měsíce a počíná běžet od doručení rozhodnutí odvolacího soudu účastníkovi řízení. Její zmeškání nelze prominout.³⁷

Dovolání není přípustné proti rozhodnutím o bagatelních sporech, tedy takových, které se týkají peněžitých plnění nepřevyšujících částku padesát tisíc korun českých a ve věcech obchodních částku sto tisíc korun českých.³⁸ Dovolání též není možné podat proti rozhodnutí ve věcech rodinných, s výjimkou rozsudku

³² KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. *Občanské právo procesní*. 2. Rozšířené vydání. Aleš Čeněk, 2008, s. 291

³³ JURÁŠ, M. In: SVOBODA, K., ŠÍNOVÁ, R., HAMULÁKOVÁ, K. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 329.

³⁴ §237 o.s.ř.

³⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. EUROLEX BOHEMIA a.s., 2006

³⁶ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 424.

³⁷ §240 o.s.ř.

³⁸ §237 odst. 2 o.s.ř.

o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti, pozastavení jejího výkonu, či určení rodičovství nebo nezrušitelného osvojení. V neposlední řadě podle mezinárodní smlouvy, která je součástí českého právního řádu, není možné podat dovolání proti rozhodnutí vydaném ve věcech únosu dětí.³⁹

Nejvyšší soud, jakožto soud dovolací, na základě revizního principu rozhoduje tak, že rozhodnutí vydané odvolacím soudem zruší, potvrdí nebo změní. Skutečnost, že Nejvyšší soud může sám rozhodnutí odvolacího soudu změnit nesporně přispívá k procesní ekonomii a rychlosti řízení, což jsou jedny z důležitých zásad civilního procesu.⁴⁰

1.1.1.2.1.1. POROVNÁNÍ S ŽALOBOU PRO ZMATEČNOST

Žaloba pro zmatečnost je od 1.1.2001 vyčleněna z dovolání, kdy do této doby byly jedním z dovolacích důvodů právě tzv. „zmatečnosti“, tedy důvody, které jsou v současné době samy o sobě způsobilé pouze pro podání žaloby pro zmatečnost. Z tohoto důvodu je zřejmé, že při jejich srovnávání vyjde najevo, že nemají velké množství rozdílných znaků.

Nejzásadnějším rozdílem mezi těmito instituty je skutečnost, že žalobou pro zmatečnost se lze domáhat zrušení takovým pravomocným rozhodnutím soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, která trpí vadami, spočívajícími v porušení základních principů ovládacího řízení před soudem, nebo jejichž vydání takové vady předcházely. Nelze ji na rozdíl od dovolání podat proti méně závažným vadám řízení, a to i přesto, že tyto mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci samé, nebo proti nesprávnému právnímu posouzení věci. Naproti tomu dovolání lze podat pouze proti pravomocným rozhodnutím odvolacího soudů, kdežto žalobu pro zmatečnost lze podat též proti pravomocným rozhodnutím soudů prvních stupňů, kterými se řízení končí.

Oba instituty je nutné z důvodu jejich přezkoumatelnosti porovnat co do jejich vztahu nadřazenosti a podřazenosti. V rámci hierarchického postavení v systému opravných prostředků je dovolání nadřazeno žalobě pro zmatečnost. V případě, že budou oba mimořádné opravné prostředky užity společně proti pravomocnému odvolání, má dovolání přednost a řízení o žalobě pro zmatečnost bude do

³⁹ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

⁴⁰ KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. *Občanské právo procesní*. 2. Rozšířené vydání. Aleš Čeněk, 2008, s. 291

pravomocného rozhodnutí dovolacího soudu zastaveno.⁴¹ Pokračovat se v něm bude pouze tehdy, pokud dovolací soud napadené rozhodnutí nezmění nebo nezruší. Nadto je třeba zmínit, že dovolací soud má povinnost ke zmatečnostním vadám řízení, a to i těm které namítány účastníkem řízení nebyly, nicméně mohly způsobit nesprávnost rozhodnutí, přihlédnout z úřední povinnosti.⁴²

Důležité je zmínit také to, že pokud proti rozhodnutí vydaném v řízení o žalobě pro zmatečnost bude podáno odvolání, je možné rozhodnutí odvolacího soudu o žalobě pro zmatečnost, po jeho právní moci, napadnout dovoláním. Naproti tomu rozhodnutí dovolacího soudu není možné úspěšně zpochybnit žalobou pro zmatečnost.

V neposlední řadě je rozdíl mezi těmito instituty v tom, že s dovoláním se pojí devolutivní účinek a s žalobou pro zmatečnost nikoliv, jako i to, že v dovolacím řízení musí být dovolatel zastoupen advokátem, notářem nebo mít právnické vzdělání, kdežto žalobu pro zmatečnost může účastník řízení podat i bez právního zastoupení.

1.1.1.2.2. ŽALOBA PRO OBNOVU ŘÍZENÍ

Žaloba pro obnovu řízení byla do českého právního řádu zavedena již zákonem č. 113/1985 ř.z., Civilní řád soudní, s účinností od 1.1.1898 (dále jen „ČŘS“). Od této doby prošla několika úpravami, kdy podle současné právní úpravy se žaloba pro obnovu řízení podává, pokud účastník řízení chce uplatnit nové skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které nemohl uplatnit během původního řízení před soudem prvního stupně nebo soudem odvolacím, a to v případě, že takovéto skutečnosti mohou pro účastníka, který žalobu pro obnovu řízení podává, přivodit příznivější rozhodnutí ve věci.⁴³ Žalobu pro obnovu řízení lze podat také proti „pravomocnému usnesení, kterým byl schválen smír, lze-li důvody obnovy podle odstavce 1 vztahovat i na předpoklady, za nichž byl smír schvalován; to platí obdobně pro pravomocný platební rozkaz, pravomocný rozsudek pro uznání a pravomocný rozsudek pro zmeškání.“⁴⁴

⁴¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II.* § 201 až 376. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009.

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 496/2005

⁴³ STAVINOHOVÁ, Jaruška; HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví.* Masarykova univerzita Brno, 2003, s.

⁴⁴ §228 odst. 2 o.s.ř.

Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu je možné žalobu pro obnovu řízení podat v případě, že se účastník řízení o skutečnostech a důkazech, pro které žalobu pro obnovu řízení podává, dozvěděl nebo které nastaly až po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně. S ohledem na skutečnost, že je odvolání řízení založeno na neúplném apelačním systému, ve kterém není účastníkovi řízení umožněno předkládat nové argumenty a důkazy, nezbyvá, než aby účastník řízení hájil svá práva a oprávněné zájmy pomocí jiného institutu.⁴⁵ Zákon mu pro obranu poskytuje institut žaloby pro obnovu řízení. Výše uvedené je důležité, neboť nesprávné užití opravného prostředku by mělo za následek odmítnutí opravného prostředku a vedlo k neúspěchu ve věci samé.

Cílem tohoto mimořádného opravného prostředku je, aby pravomocně skončené řízení před soudem prvního stupně proběhlo znovu. V rámci obnovného řízení musí soud při rozhodování vzít v úvahu též skutečnosti a důkazy, které v přechozím řízení známy nebyly, neboť je účastník z objektivních důvodů nemohl předložit.⁴⁶

Aktivně legitimováni k podání této žaloby jsou účastníci řízení a vedlejší účastníci, pokud vstoupili do původního řízení.⁴⁷ Subjektivní lhůta k podání žaloby pro obnovu řízení jsou tři měsíce, od okamžiku, kdy se účastník řízení o důvodu obnovy dozvěděl, nikoliv však dříve než tři měsíce od právní moci napadaného rozhodnutí a objektivní lhůta činí tři roky od právní moci napadaného rozhodnutí.⁴⁸

Žalobu pro obnovu řízení není možné podat proti rozhodnutím, kterými bylo rozhodnuto o rozvodu manželství nebo o neplatnosti manželství, dále ji není možné podat pouze proti výrokům o nákladech řízení, proti rozhodnutím o lhůtě k plnění či proti rozhodnutím o předběžné vykonatelnosti.⁴⁹

V návaznosti na výše uvedené si autorka práce dovoluje uvést, že má za to, že zákaz k podání žaloby pro obnovu řízení proti rozhodnutí o rozvodu manželství je nepřiměřený, obdobně jako u žaloby pro zmatečnost, neboť je tímto neúměrně zasaženo do práv jednoho z účastníků řízení, kterému je tak odebrána možnost bránit svá práva u soudu, *ab absurdum* lze tento zásah považovat za zásah do jeho

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003

⁴⁶ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení* 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014., s. 393-394

⁴⁷ §231 o.s.ř.

⁴⁸ §233 o.s.ř.

⁴⁹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011., s.465

základních práv, tedy práva na rodinný život.⁵⁰ Pokud po vydání rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto, že se manželství rozvádí, případně že se nerozvádí, a za předpokladu, že se jedná o rozvod sporný, vyjdou najevo skutečnosti, které jeden z manželů nemohl uplatnit v průběhu původního řízení před soudem prvního stupně a které, pokud by byly v rámci původního řízení předloženy, měly by za následek, že by se manželství nerozvedlo, případně rozvedlo, mělo by být řízení. V návaznosti na zásadu proporcionality vyvstává otázka, tedy do jaké míry mají být chráněny práva jednoho z manželů, a do jaké míry má být dána ochrana práv druhého manžela, který důvody rozvodu sporuje, a který důkazy pro podporu svého tvrzení získá až poté, co rozhodnutí, kterým je rozhodnuto o rozvodu manželství, nabyde právní moci a je vykonatelné.

Řízení o žalobě pro obnovu řízení má dvě fáze. V právní fázi řízení soud přezkoumává, zda je žaloba přípustná, a pokud ji sezná přípustnou, povolí obnovu řízení, čímž zahájí druhou fázi. Ve druhé fázi ve které soud provede důkazy, pro které byla obnova řízení povolena, důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení nebo důkazy vztahující se k novým skutečnostem nebo rozhodnutím, zhodnotí je v souvislosti s dalšími důkazy a podle výsledku řízení zamítne návrh na změnu rozhodnutí nebo rozhodne rozsudkem nebo usnesením o změně původního rozhodnutí.⁵¹

V obnoveném řízení rozhoduje vždy soud, který rozhodoval v prvním stupni a ve stejném složení, v jakém rozhodoval ve věci samé.⁵²

1.1.1.2.2.1. POROVNÁNÍ S ŽALOBOU PRO ZMATEČNOST

Hlavní rozdíl mezi žalobami je v důvodnosti jejich podání. Žalobou pro zmatečnost se navrhovatel domáhá, aby bylo zrušeno rozhodnutí, jež pro tzv. „zmatečnost“ vady, tedy procesní vady spočívající například ve vydání rozhodnutí nepravomocným soudem, vydání rozhodnutí vyloučeným soudcem nebo přísedícím, nebo ve vedení řízení nesprávně obsazeným soudem. Naproti tomu žalobou na obnovu řízení se navrhovatel domáhá ochrany v případě, že na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu bylo vydáno rozhodnutí, které je

⁵⁰ Čl. 7 Listiny základních práv Evropské unie.

⁵¹ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. Občanské právo procesní. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 298

⁵² DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235h [Postup soudu]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 2.

v důsledku toho vadné. Žalobou pro obnovu řízení tak lze napadnout pouze meritorní rozhodnutí, naproti tomu žalobou pro zmatečnost lze napadnout i rozhodnutí procesního charakteru.

Rozdíly lze spatřovat též ve stanovení lhůt pro podání žalob. Zákon výslovně stanoví, že subjektivní lhůta pro podání žaloby pro obnovu řízení je tři měsíce a nezapočne běžet dříve, napadené rozhodnutí nabyde právní moci, kdežto subjektivní lhůta k podání žaloby pro zmatečnost, není-li stanoveno jinak, počíná běžet okamžikem, kdy se účastník řízení o důvodu zmatečnosti dozvěděl.

Poslední odlišnosti jsou v nepřípustnosti žalob. Důvody, pro které nelze podat tyto žaloby jsou stanoveny v ustanovení § 230 o.s.ř. Jedná se o snahu zákonodárce, aby bylo zákonem taxativně vymezeno, pro které důvody tyto žaloby podat lze a pro které nikoliv, zejména proto aby nebyly podávány nadměrně, nedůvodně a nedocházelo tím k přetížení soudů, které jsou v současné době již tak nadměrně zatíženy.

Dále je nutné zmínit, že jejich vzájemný vztah je založen na principu podřazenosti a nadřazenosti. Byly-li tedy podány obě žaloby najednou, bude nejprve rozhodováno o žalobě pro zmatečnost, a pokud nebude zrušeno napadené rozhodnutí v řízení o žalobě pro zmatečnost, bude soud pokračovat v řízení o žalobě pro obnovu řízení. V opačném případě bude řízení o žalobě pro obnovu řízení zastaveno.

1.2. ŽALOBA PRO ZMATEČNOST V RÁMCI OPRAVNÉHO SYSTÉMU

Opravné řízení je institutem civilního procesu, jehož cílem je naplnit účel civilního řízení pomocí závazného rozhodnutí o přezkoumávaném soudním rozhodnutí. Ačkoliv by měla být soudní rozhodnutí vydávaná bez vad, nelze toto zaručit s ohledem na skutečnost, že vydání rozhodnutí je ovlivněno lidským faktorem. Soudci se při vydání závazných rozhodnutí mohou dopustit vad právní nebo skutkové povahy. I přesto by se vady v soudním řízení měly objevovat ojediněle. Správnost vydaných rozhodnutí má vliv také na veřejnost a její důvěru v soudnictví.

Účelem opravných systémů je vymezení obecných pravidel vymezujících rozsah přezkumné činnosti soudů, jiným slovy určují meze, pro které vady lze soudní

rozhodnutí přezkoumat, a dále stanoví způsob, jakým má opravná soud rozhodovat.⁵³

Soudy tak mají povinnost rozhodnutí vydaná v opravném řízení řádně, racionálně a ústavně konformně odůvodnit. K tomu je třeba dodat, že samotné neodůvodnění rozhodnutí soudem zadává důvod k podání opravného prostředku proti takovému rozhodnutí.⁵⁴ Výsledkem opravného řízení je pak potvrzení napadeného rozhodnutí, v případě jeho shledání za věcně správné, nebo zjištění, že rozhodnutí obsahuje vady a jako takové bude změněno nebo zrušeno.

Právní teorie zná tři základní opravné systémy, a to apelační, kasační a revizní. K jejich realizaci dochází prostřednictvím soudní soustavy. Vzájemně se liší co do rozsahu práv a povinností účastníka řízení podávajícího opravný prostředek, jakým způsobem v nich může opravný soud rozhodnout, jako i tím, zda v nich bude opravný soud přezkoumávat pouze skutkovou stránku nebo pouze stránku právní nebo obě najednou.⁵⁵

1.2.1. APELAČNÍ OPRAVNÝ SYSTÉM

Jedním z opravných systémů je právě apelační systém, který umožňuje, aby bylo napadené rozhodnutí opravným soudem přezkoumáno pouze po stránce skutkové nebo pouze po stránce právní, popřípadě po obou zároveň. Soudy v rámci apelačního systému mají možnost napadené rozhodnutí potvrdit, změnit nebo zrušit. Apelační opravný systém se dělí na apelaci úplnou a neúplnou.⁵⁶

V rámci úplného apelačního systému bude přihlíženo k novým skutečnostem a důkazům, které účastník řízení nemohl uplatnit v průběhu řízení před soudem prvního stupně.

V rámci neúplného apelačního systému není možné uplatnit nové skutečnosti nebo předkládat nové důkazy, mimo výjimky stanovené zákonem, s ohledem na koncentraci řízení.⁵⁷ Na neúplném apelačním systému je v českém právním řádu

⁵³ SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ Renáta; HAMULÁKOVÁ Klára a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 364.

⁵⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 499

⁵⁵ SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ Renáta; HAMULÁKOVÁ Klára a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 364.

⁵⁶ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 502

⁵⁷ STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Masarykova univerzita Brno, 2003, s.

založeno výlučně rozhodování o odvolání ve sporném řízení, které je detailněji rozebráno výše v této diplomové práci.

1.2.2. KASAČNÍ OPRAVNÝ SYSTÉM

Kasační opravný systém má charakter zrušovacího systému. To znamená, že kasační soud může napadené rozhodnutí posoudit pouze po stránce právní a následně napadené rozhodnutí potvrdit nebo zrušit a věc vrátit předchozímu soudu k dalšímu projednání. Kasační soud není sám oprávněn ve věci rozhodovat ani vydané rozhodnutí měnit. Stejně jako v případě neúplné apelace není účastník řízení oprávněn uvádět nové skutečnosti a předkládat nové důkazy.⁵⁸

Do 31.12.2012 bylo na kasačním principu založeno dovolání. Od 1.1.2013 toto již neplatí. V současném právním systému je na kasačním principu založen pouze jeden mimořádný opravný prostředek, a to právě žaloba pro zmatečnost. Dovolání bylo z tohoto systému vyřazeno a bylo podřazeno pod systém revizní.⁵⁹

1.2.3. REVIZNÍ OPRAVNÝ SYSTÉM

Revizní opravný systém shodně jako kasační opravný systém umožňuje přezkum rozhodnutí pouze po stránce právní, tedy pokud má účastník řízení za to, že při jeho vydávání došlo k porušení hmotněprávních nebo procesněprávních norem. Též v rámci revizního opravného prostředku není možné uplatňovat novoty.⁶⁰ Na rozdíl od předešlého případu však opravný soud v rámci revizního systému může napadené rozhodnutí nejen potvrdit či zrušit, ale je oprávněn ho i změnit, za předpokladu, že soud nižšího stupně správně posoudil skutkový stav. Novelou občanského soudního řádu, tedy od 1.1.2013 je na tomto principu postaveno dovolání.⁶¹

⁵⁸ SVOBODA, Karel; ŠÍNOVÁ Renáta; HAMULÁKOVÁ Klára a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck., s. 364.

⁵⁹ STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Masarykova univerzita Brno, 2003, s.

⁶⁰ Uplatnit nové skutečnosti a překládat nové důkazy k provedení, tedy takové, které nebyly účastníkem řízení uplatněny před soudem prvního stupně.

⁶¹ KINDL, Milan, ŠÍMA, Alexander, DAVID, Ondřej. *Občanské právo procesní. 2. Rozšířené vydání*. Aleš Čeněk, 2008, s. 307

2. VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY ŽALOBY PRO ZMATEČNOST

První právním předpisem pojednávajícím o žalobě pro zmatečnost byl na území České republiky Josefínský soudní řád z roku 1781 vydaným za vlády Josefa II, který zavedl nový způsob organizace soudnictví, a to trojinstanční soudnictvá. Mezi řádné opravné prostředky řadil odvolání (apelaci) proti rozsudkům soudu prvního stupně a dovolání (řádou revizi) proti rozhodnutím soudu druhého stupně, které bylo možné pokud pouze pokud se lišilo rozhodnutí soudu druhého a prvního stupně, a dále pouze z důvodů tzv. zmatečnosti nebo zřejmé nespravedlnosti. Dále byl zaveden institut rekursu a řádného revizního rekursu, kterými bylo možno napadnout usnesení. Josefínský soudní řád zavedl též mimořádné opravné prostředky, kterými byly zmatečnostní stížnosti, restituční žaloby a mimořádné revizní rekursy. Zmatečnostní stížnost tak do jisté míry byla obdobou dnešní žaloby pro zmatečnost, neboť jí účastník řízení mohl proti pravomocným nebo nepravomocným soudním rozhodnutím, která jsou v rozporu s procesními zásadami.⁶²

V roce 1895 byl vydán ČŘS, který do značné míry navazuje na německé procesní právo z roku 1877.⁶³ Daný právní předpis rozlišoval opravné prostředky na řádné a mimořádné a dále je dělil podle toho, jestli směřují proti rozhodnutím nebo usnesením. Do řádných opravných prostředků řadil odvolání, které směřovalo proti rozsudkům soudu prvního stupně, dovolání, které bylo možné podat proti právním vadám rozsudků odvolacích soudů, rekurs směřující proti usnesením soudů prvního stupně a dovolací rekurs, kterým bylo možné napadnout usnesení odvolacího soudu. V části páté ČŘS byly upraveny dva mimořádné opravné prostředky, kterými jsou žaloba pro zmatečnost a žaloba pro obnovu řízení. Již zde lze vidět, že tyto dva instituty byly upravovány ve společných ustanovením již od samého počátku. Dle ČŘS mohlo být rozhodnutí nebo usnesení vydané v řízení, ve kterém se objevily závažné procesní vady napadeno žalobou pro zmatečnost. Zmateční důvody byly té obě velmi omezené, kdy právní úprava pojednávala pouze

⁶² FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 40 - 41

⁶³ Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)

o dvou důvodech.⁶⁴ Prvním z nich bylo podle ustanovení § 529 bod 1 ČŘS, situaci, kdy vydal rozhodnutí vyloučený soudce a druhý z nich byla podle ustanovení § 529 bod 2 ČŘS situace, kdy bylo vydáno rozhodnutí v řízení s účastníkem, který měl být zastoupen advokátem nebo zákonným zástupcem, ačkoliv jím zastoupen nebyl, za předpokladu, že nedošlo k dodatečnému schválení vedení soudního řízení.⁶⁵

Soudem příslušným k projednání žaloby pro zmatečnost byl shodně se současnou právní úpravou soud, který vydal napadané rozhodnutí. Pokud však bylo napadeno několik rozhodnutí v témže sporu vydaných jinými soudy byl příslušným k projednání žaloby pro zmatečnost soud nejvyšší z nich.⁶⁶ V ustanovení § 534 ČŘS byly stanoveny lhůty a pravidla po počítání jejich běhu rozdílně podle důvodu zmatečnosti. Subjektivní lhůty byla v souladu s ustanovením § 534 odst. 1 ČŘS jeden měsíc. Podle ustanovení § 529 bod 1 ČŘS počíná běžet lhůta k podání žaloby pro zmatečnost ode dne kdy se účastník o zmatečným důvodu dozvěděl a v případě, že se o něm dozvěděl před právní mocí vadného rozhodnutí, tak od právní moci takového rozhodnutí. Podle ustanovení § 529 bod 2 ČŘS počíná běžet lhůta k podání žaloby pro zmatečnost ode dne kdy bylo rozhodnutí řádně doručeno druhé straně, avšak nikoliv dříve, než vadné rozhodnutí nabyde právní moci.⁶⁷

Též řízení o žalobě pro zmatečnost probíhalo do jisté míry shodně se současnou právní úpravou. Nejprve bylo v neveřejném jednání zkoumáno, zda obsahuje veškeré požadované náležitosti⁶⁸ a zda je žaloba pro zmatečnost přípustná. Pokud některá z obligatorních náležitostí chyběla nebo nebyla splněna byla žaloba pro zmatečnost usnesením soudu odmítnuta.⁶⁹ Pokud nebyla žaloba pro zmatečnost odmítnuta v neveřejném jednání, bylo nařízeno ústní jednání. I v ústním jednání mohla být žaloba pro zmatečnost odmítnuta, pokud bylo prokázáno, že důvod, o který se opírá nepatří mezi zákonem uznané zmatečnosti, nebo proto že byla podána opožděně.⁷⁰ V opačném případě byla projednáno a bylo rozsudkem řízení prohlášeno za zmatečné.⁷¹

⁶⁴ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 49-51

⁶⁵ § 529 ČŘS

⁶⁶ § 532 ČŘS

⁶⁷ § 534 ČŘS

⁶⁸ § 536 ČŘS

⁶⁹ § 538 ČŘS

⁷⁰ § 543 ČŘS

⁷¹ § 541 ČŘS

V roce 1950 byl přijat zákon č. 142/1950 Sb., občanský soudní řád, s účinností od 1.1.1951 (dále jen „**obč.soud.řád.**“), který se však oproti předchozích úprav lišil, zejména, nikoliv však výlučně v zásadách civilního procesu. Byl vybudován na zásadě materiální pravdy, v důsledku čehož v něm institut žaloby pro zmatečnost nebyl vůbec obsažen.⁷² Řádnými opravnými prostředky byly pouze odvolání podávané proti rozsudkům a stížnost podávané proti usnesením. Mimořádnými opravnými prostředky byly obnova řízení a stížnost pro porušení zákona. V té době tak bylo možné napadnout pravomocné rozhodnutí ve věci samé pomocí institutu obnovy řízení, mimo jiné též tehdy, pokud bylo vydáno pravomocné rozhodnutí v neprospěch účastníka řízení v důsledku trestné činnosti soudce,⁷³ ve kterém lze spatřovat současný důvod zmatečnosti upravený v ustanovení § 229 odst. 1 písm. g) o.s.ř. Subjektivní lhůta k podání návrhu na obnovu řízení činila tři měsíce ode dne kdy se účastník řízení o důvodu obnovy dozvěděl, nikoliv však dříve, než po právní moci rozhodnutí vydaném v původním řízení. Dále obč.soud.řád umožňoval účastníkovi, kterému bylo nezákonným postupem soudů odňata možnost jednat před soudem podat návrh na obnovu řízení ve lhůtě pěti let od dne právní moci napadeného rozhodnutí.⁷⁴ O návrh na obnovu rozhodoval soud, který rozhodoval v řízení v prvním stupni.⁷⁵ Řízení o žalobě probíhal téměř totožně s předešlou právní úpravou a lze spatřovat výrazné shodné prvky i se současnou právní úpravou. Jedinou výjimku, kterou je vhodné zmínit je odmítnutí žaloby pro zmatečnost pro nedostatek aktivní legitimace až po ústním jednání.⁷⁶

Pravomocné rozhodnutí soudu bylo též možné napadnout stížností pro porušení zákona, k jejímuž podání v případě, že v rámci řízení nebo při rozhodování došlo k porušení zákona, byl aktivně legitimován generální prokurátor, nebo předseda Nejvyššího soudu⁷⁷, nikoliv tedy jako v případě obnovy obnovu řízení sám účastník řízení.⁷⁸ Stížnost pro porušení zákona bylo možné podat pro vady řízení pouze tehdy, pokud bylo rozhodováno o věci, které nepatřila do pravomoci československých soudů nebo alespoň soudů obecných, nebo pokud mohly mít vady za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.⁷⁹ Nejvyšší soud mohl po podání

⁷² LAVICKÝ. In: LAVICKÝ a kol., *Moderní civilní proces*, 2015, s. 15-16.

⁷³ § 197 obč.soud.řád.

⁷⁴ § 200 obč.soud.řád.

⁷⁵ § 203 obč.soud.řád.

⁷⁶ § 205 odst. 2 obč.soud.řád.

⁷⁷ § 210 odst. 1 obč.soud.řád.

⁷⁸ § 204 obč.soud.řád.

⁷⁹ § 210 odst. 3 obč.soud.řád.

stížnosti pro porušení zákona odložit vykonatelnost napadeného původního rozhodnutí, a to i z úřední povinnosti.⁸⁰ Bylo o ni rozhodováno před Nejvyšším soudem bez nařízení ústního jednání.⁸¹ Účastník řízení se tak nemohl k podané stížnosti jakkoliv vyjádřit, a to i pokud by bylo napadené rozhodnutí vydáno k jeho tíži a on byl ochoten tento neoprávněných zásah do jeho práv strpět.

V roce 1963 byl vydán zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (o.s.ř.) s účinností ode dne 1.4.1964, který je platný do dnes. V době jeho vyhlášení neupravoval institut žaloby pro zmatečnost. Opravným prostředkem řádným zůstala pouze obnovu řízení, ve které lze v určitých rysech, níže uvedených, spatřovat žalobu pro zmatečnost, a stížnost pro porušení zákona. Účastník řízení tak mohl napadnou pravomocné soudní rozhodnutí institutem obnovy řízení z důvodu vydání pravomocného rozhodnutí v neprospěch účastníka řízení v důsledku trestné činnosti rozhodujícího soudce, ve kterém lze spatřovat současné ustanovení § 229 odst. 1 písm. g) o.s.ř. Dále byla možnost podat obnovu řízení pro odnětí možnosti jednat před soudem v důsledku postupu soudů, v čemž můžeme spatřovat současné ustanovení § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř., nebo též tehdy, nemělo-li řízení proběhnout pro nesplnění podmínek řízení, rozhodoval-li vyloučený soudce, nebo byl-li soud nesprávně obsazen, v čemž lze spatřovat současné ustanovení § 229 odst. 1 písm. d). Důvody pro podání stížnosti pro porušení zákona zůstaly totožné s předešlou právní úpravou.

O.s.ř. z roku 1963 byl v průběhu let několikrát novelizován. Za jednu z významných novel lze považovat novelu o.s.ř. účinnou od 1.1.1992, tedy zákon č. 519/1991 Sb., na základě které byl znovu zaveden institut dovolání, kterým nahradil stížnost pro porušení zákona a byly do něj vtěleny dva dosavadní důvody týkající se zmatečnosti, které do té doby byly upraveny jako důvody obnovy řízení.⁸² Institut dovolání byl zaveden zejména z nutnosti změny dosavadní právní úpravy, které vykazovala značné nedemokratické rysy, které byly v rozporu s povahou civilního soudního řízení. Zmatečnostní důvody pro podání dovolání byly taxativně vyjmenovány v zákoně. Jediným ze zmatečnostních důvodů, který nebyl přeražen do důvodů dovolání a zůstal důvodem pro podání obnovy řízení, byla situace, kdy bylo vydáno pravomocné rozhodnutí v neprospěch účastníka

⁸⁰ §213 obč.soud.řád.

⁸¹ §214 obč.soud.řád.

⁸² Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.

řízení v důsledku trestní činnosti soudce. Dále došlo k navrácení aktivní legitimity stranám řízení.⁸³

Dovolací řízení bylo shodně se současnou právní úpravou vedeno před Nejvyšším soudem, který byl v té době příslušným k projednání i takových dovolání, která byla podána za účelem zrušení pravomocného rozhodnutí z důvodu zmatečnosti. Primárním úkolem dovolání by však mělo být přezkoumání pravomocných rozhodnutí odvolacího soudu, po jejich stránce skutkové i právní, za účelem sjednocení judikatury soudů nižších instancí. Vedení dovolacího řízení za účelem zrušení pravomocného rozhodnutí pouze ze zmatečnostních důvodů nebylo účelné a ve svém důsledku to vedlo k bezdůvodnému a nepřiměřenému zatížení Nejvyššího soudu.⁸⁴

Z toho důvodu byl tzv. velkou novelou o.s.ř. z roku 2000, zákonem č. 30/2000 Sb., s účinností ode dne 1.1.2001 zaveden institut žaloby pro zmatečnost zpět do českého právního řádu. Od roku 2000 je tak možné použít proti pravomocnému rozhodnutí jeden ze tří mimořádných opravných prostředků na základě toho, z jakého důvodu a za jakým účelem je pravomocné rozhodnutí napadáno. Jsou jimi žaloba pro zmatečnost, žaloba pro obnovu řízení a dovolání. Zavedení tohoto institutu mělo příznivé dopady především na činnost Nejvyššího soudu, který umožnil, aby dovolací řízení sloužilo pouze ke sjednocování rozhodovací činnosti obecných soudů a nebylo nadměrně zatěžováno.⁸⁵

Od roku 2000 byla o.s.ř. několikrát novelizována, avšak žádná z těchto novel se nijak významně nedotkla institutu žaloby pro zmatečnost.

⁸³ RUBEŠ, J. *Dovolání a stížnost pro porušení zákona v občanském soudním řízení. Socialistická zákonnost*. 1969, č. 1, s. 29

⁸⁴ Bureš J., Drápal L.: *Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád?*, Právní rozhledy č. 3/1999, s. 105-114

⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 30/2000 Dz

3. ŽALOBA PRO ZMATEČNOST

Žaloby jsou v civilním procesu nástroje, které slouží k ochraně subjektů, u kterých došlo k porušení, nebo k ohrožení jejich subjektivních práv. Jsou klíčovými právními instituty občanského práva procesního. Žalobou se poškozený obrací na soud, od kterého očekává poskytnutí ochrany proti žalovanému nebo odpůrci.⁸⁶

Žaloba je tedy důležitou součástí občanskoprávního řízení, které se jejím podáním zahajuje. Poškozený není oprávněn se v určitých situacích bránit proti nezákonným zásahům jinak než právě podáním žaloby na soud, který jako jediný je oprávněn vzniklý spor rozhodnout.⁸⁷

Žaloba pro zmatečnost má s ohledem na svoji funkci nezastupitelné místo v civilním procesu, neboť dává účastníkům řízení možnost domáhat se nápravy nejzávažnějších procesních pochybení, ke kterým dojde v rámci soudního řízení, v jejichž důsledku je vydané rozhodnutí vadné. Její opětovné zavedení do právního řádu bylo nezbytné pro naplnění cíle občanskoprávního řízení, tedy aby byla vydávána pouze spravedlivá a právně správná rozhodnutí.

3.1. OBECNĚ O ŽALOBĚ PRO ZMATEČNOST

Žaloba pro zmatečnost se řadí společně s dovoláním a žalobou pro obnovu řízení mezi mimořádné opravné prostředky, prostřednictvím kterých se účastník řízení domáhá ochrany svých práv a oprávněných zájmu u soudu. Řízení o žalobě pro zmatečnost je možné zahájit, v souladu se zásadou dispoziční, pouze na návrh aktivně legitimované osoby. Rozhodují o ní kasační soudy. Jejím účelem je zrušení procesně vadných pravomocných rozhodnutí soudů prvních stupňů nebo odvolacích soudů, a podle druhu zmatečností též nové projednání a rozhodnutí ve věci samé.⁸⁸ Jejím uplatněním dochází též k narušení právní jistoty stran řízení nastolené pravomocným rozhodnutím.

Je upravena v hlavě II. o.s.ř. společně s žalobou pro obnovu řízení. Obě tyto žaloby mají v o.s.ř. mnoho společných ustanovení, neboť se v obou případech jedná o mimořádné opravné prostředky mající mimořádnou povahu a mimořádné

⁸⁶ WINTEROVÁ, Alena, MACKOVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vyd. Praha: Leges, 2015, s. 188.

⁸⁷ Tamtéž, s. 188

⁸⁸ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I.ÚS 2661/21, ze dne 9. 8. 2022

postavení v českém právním řádě. Jejich vzájemná blízkost spočívá i v tom, že řízení o nich může probíhat současně, pokud je věcně a místně příslušný k jejich projednání tentýž soud.⁸⁹ Mezi společná ustanovení patří § 230 odst. 1 o.s.ř., §231 odst.1 o.s.ř., § 232 o.s.ř., § 235a odst. 1 věta první a odst. 2 o.s.ř., § 235b o.s.ř., § 235c o.s.ř., § 235d o.s.ř., § 235e odst. 3 a odst. 4 o.s.ř., § 235f o.s.ř. a § 235i odst. 1 a odst. 3 o.s.ř. Pokud zákon v ustanoveních pojednává o obou institutech je v textu uvedeno pouze slovo „žaloba“. Pokud pojednává o jednom z nich, je v textu uvedeno buď „žaloba pro zmatečnost“ nebo „žaloba pro obnovu řízení“.

Ve výsledku pak právní úprava těchto institutů může s ohledem na jejich rozdílné znaky, zejména odlišné počátky běhu lhůt pro jejich podání jako i odlišné podmínky pro jejich přípustnost, působit dosti nepřehledně. Nepřehlednost autorka práce spatřuje též v tom, že většina ustanovení jsou částečně společná a částečně se věnují jednotlivým žalobám samostatně. Pro čtenáře, a především pak laiky to znamená, že musí při čtení této části zákona vynaložit vyšší úsilí a pozornost pro správnou orientaci a přiřazení jednotlivých ustanovení pod správné žaloby. Autorka práce v návaznosti na výše uvedené má za to, že by pro lepší a rychlejší orientaci, jakož i pro větší přehlednost bylo vhodné tyto instituty upravit v zákoně zvlášť, především pak zavést ustanovení v hlavě II. o.s.ř. pojednávající zvlášť o žalobě pro zmatečnost a zvlášť o žalobě pro obnovu řízení, a to i přes skutečnost, že by se některá ustanovení o těchto institutech shodovala.

Žaloba pro zmatečnost se podává v případě, že soud první nebo druhé instance vydá rozhodnutí, které trpí nejtěžšími procesními vadami. Procesní vady jsou označovány jako tzv. „zmatečnosti“ a znamenají porušení základních principů ovládajících řízení před soudem. Proti pravomocnému rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé lze podat žalobu pro zmatečnost pouze tehdy, pokud proti takovému rozhodnutí není přípustné odvolání. K tomu je třeba dodat, že žalobou pro zmatečnost není možné obcházet zmeškání lhůty k podání odvolání.⁹⁰

Žalobu pro zmatečnost lze tedy podat jak proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, tak též proti usnesení, například o zastavení řízení. Zmatečnostní důvody jsou taxativně uvedeny v ustanovení § 229 o.s.ř. Blíže je o nich pojednáváno v kapitole 4.7.1. této diplomové práce. Obecně lze za zmatečnost

⁸⁹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 498.

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3890/2018

považovat situaci, kdy je řízení před soudem stíženo tak závažnými procesními vadami, že by nemělo být vůbec vedeno, v důsledku čehož by nemělo vydané rozhodnutí vůbec existovat. Na zrušení vadného rozhodnutí nemá zájem pouze účastník řízení, v jehož neprospěch bylo rozhodnuto, ale též veřejnost. Veřejný zájem lze spatřovat především ve vydávání spravedlivých rozhodnutí jako i dodržování práva na spravedlivý proces.⁹¹

Pokud je vydané rozhodnutí založeno na neúplném skutkovém zjištění nebo bylo – li vydáno na základě chybného právního posouzení věci, nelze jej napadnout žalobu pro zmatečnost, ale je nutné takové rozhodnutí napadnou jinými opravnými prostředky. Zde je nutné dodat, že věcná správnost vydaného rozhodnutí není v souvislosti s podáním žaloby pro zmatečnost podstatná a netvoří překážku pro její podání, pokud vydané rozhodnutí trpí procesními vadami, jejichž přítomnost je důvodem pro odstranění takového rozhodnutí bez ohledu na to, zda je věcně správné či nikoliv.⁹²

3.2. OBSAHOVÉ NÁLEŽITOSTI ŽALOBY PRO ZMATEČNOST

Žalobu pro zmatečnost je nutné ve stanovené lhůtě podat v písemné formě, a to buď v listinné podobě řádně doručené příslušnému soudu nebo v podobě elektronické zaslané do datové schránky příslušného soudu. Aby mohla být žaloba pro zmatečnost soudem projednána je nezbytné, aby splňovala obecné a speciální náležitosti stanovené o.s.ř.

Obecné náležitosti žaloby pro zmatečnost představují náležitosti společné pro veškerá podání adresovaná soudu. V první řadě je nutné, aby byla identifikována osoba, která žalobu podává, a to prostřednictvím jejího jména a příjmení a adresy bydliště, pokud se jedná o fyzickou osobu, nebo jejím názvem obchodní firmy, IČO, a sídlem, pokud se jedná o právnickou osobu. V žalobě musí být dále označen příslušný soud, který má žalobu projednat, věc, které se podání týká, záměr, kterého se navrhovatel domáhá, datum a podpis navrhovatele.⁹³

⁹¹ ŠÍNOVÁ, R. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s.

⁹² WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011., s.

⁹³ § 42 odst. 4 o.s.ř.

Povinné zvláštní náležitosti, které musí žaloba pro zmatečnost obsahovat, aby byla úplná jsou označení rozhodnutí a jeho jednotlivých výroků, které napadá, uvedení žalobních důvodů, rozhodných skutečností prokazujících její včasné podání, zejména dodržení subjektivní lhůty, označení důkazů, kterými bude prokázáno, že žaloba je důvodná a žalobní petit, který představuje žalobcem požadované znění výrokové části vydávaného rozhodnutí (zrušení napadeného rozhodnutí).⁹⁴ Mezi povinné zvláštní náležitosti žaloby pro zmatečnost není řazena identifikace procesních stran, a to z důvodu, že je žalobou pro zmatečnost pokračováno v původním řízení a procesní strany jsou tak soudu již známy. Účastníci řízení žaloby pro zmatečnost si zachovají své procesní postavení jaké měli v původním řízení. Pokud tedy bude žaloba podána osobou, která v původním řízení vystupovala jako žalovaný, nebude v žalobě pro zmatečnost označena jako žalobce nýbrž v rámci zachování procesního postavení stran bude žalobu pro zmatečnost podávat a v řízení o ní bude vystupovat jako žalovaný.⁹⁵

Veškeré výše uvedené náležitosti musí být v žalobním návrhu obsaženy. Pokud některá z nich chybí, popřípadě je nedostatečná nebo nesrozumitelná, jedná se o nedostatek, který brání dalšímu pokračování. Do okamžiku jeho odstranění bude řízení přerušeno. Žalobce je k odstranění vad nebo doplnění chybějících náležitostí vyzván soudem.⁹⁶ K jejich opravě je žalobci stanovena přiměřená lhůta. Zároveň by měl být soudem poučen o právních následcích spojených s jejím neodstraněním. V případě, že k odstranění vady, ani před výzvou soudu, nedojde, bude návrh předsedou senátu odmítnut. Nejčastějšími pochybeními ze strany žalobce při podávání návrhu na zahájení řízení o žalobě pro zmatečnost jsou nedostatečné označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, či neuvedení žalobních důvodů z jakých je pravomocné rozhodnutí napadáno.⁹⁷

Zákonem též není vyžadováno, aby ten, kdo žalobu pro zmatečnost podává byl zastoupen advokátem, popřípadě notářem, jako je tomu v případě dovolání. Nicméně vzhledem ke složitosti a důležitosti tohoto mimořádného opravného prostředku má autorka diplomové práce za to, že by to bylo více než žádoucí.

⁹⁴ § 79 odst. 1 a odst. 2 o.s.ř. § 232 odst. 1 o.s.ř.

⁹⁵ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 232 [Náležitosti žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 5.

⁹⁶ § 43 o.s.ř.

⁹⁷ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 232 [Náležitosti žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 6.

Zejména, nikoliv však výlučně z důvodu, že osoba s právnickým vzděláním by se neměla dopustit chyb při sepisování žaloby pro zmatečnost, tudíž by po jejím podání neměla být odmítnuta, jako i z důvodu, že spíše dojde ke správnému závěru o tom, zda vydané pravomocné rozhodnutí trpí zmatečnostními vadami či nikoliv, a zda je tedy účelné pravomocné rozhodnutí napadnout žalobou pro zmatečnost.⁹⁸

3.3. AKTIVNÍ LEGITIMACE K PODÁNÍ ŽALOBY PRO ZMATEČNOST

Aktivně legitimován je dle zákona ten, kdo disponuje oprávněním iniciovat některé z procesních úkonů. Žaloba pro zmatečnost je založena na dispoziční zásadě, což znamená, že řízení o ní lze zahájit pouze na návrh aktivně legitimované osoby. O.s.ř. vymezuje čtyři okruhy osob, které jsou k podání žaloby pro zmatečnost aktivně legitimovány.

V první řadě se bude jednat o účastníky původního řízení, případně jejich právní nástupce z důvodu univerzální nebo singulární sukcese, kteří byli vydáním vadného pravomocného rozhodnutí dotčeni na svých právech, nebo pokud jim nebylo zcela nebo z části pravomocným rozhodnutím soudu vyhověno.⁹⁹ Pokud na jedné straně vystupuje více účastníků, kteří netvoří nerozlučné společenství, je každý z nich oprávněn podat žalobu pro zmatečnost pouze proti výrokům rozhodnutí, kterými mu byla způsobena újma na jeho právech, nebo kterými mu nebylo zcela nebo z části vyhověno. V případě nerozlučného společenství účastníků řízení se na žalobu pro zmatečnost podanou jedním z nich hledí, jako by byla podaná všemi a jako taková je všechny zavazuje. Proto, pro její změnu nebo zpětvzetí je nutný souhlas ostatních společníků.¹⁰⁰

Druhou aktivně legitimovanou skupinou osob jsou vedlejší účastníci, kteří vstoupili do řízení na straně některého z účastníků původního řízení, ještě před jeho ukončením, tedy před vydáním pravomocného rozhodnutí. Aktivní legitimaci mají z důvodu, že i oni mohou být vydáním vadného pravomocného rozhodnutí dotčeni na svých právech a oprávněných zájmech. Vedlejší účastníci však o svou legitimaci

⁹⁸ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 232 [Náležitosti žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 3.

⁹⁹ § 229 o.s.ř.

¹⁰⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 229 [Důvody zmatečnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 9.

přichází v okamžiku, kdy je ze strany hlavního účastníka řízení, na jehož stranu přistoupili explicitně vyjádřen nesouhlas s podáním žaloby pro zmatečnost. Pokud i přes nesouhlas ze strany hlavního účastníka řízení vedlejší účastník řízení žalobu pro zmatečnost podá, bude soudem pro nepřijatelnost zamítnuta.¹⁰¹

Dále je aktivně legitimováno k podání žaloby pro zmatečnost státní zastupitelství, jehož aktivní legitimace je spojována s veřejným zájmem na výsledku řízení, a tedy i na nápravě vadného rozhodnutí. Státní zastupitelství není aktivně legitimováno v případě, že v rámci předmětného řízení nedisponuje oprávněním ke vstupu do řízení či oprávněním k podání návrhu na zahájení řízení. Lhůta k podání žaloby je totožná s lhůtou účastníka řízení, kdy společně s podáním návrhu na zahájení řízení o žalobě pro zmatečnost je nutné, aby státní zastupitelství přistoupilo do řízení. Pokud však státní zastupitelství přistoupí do řízení před podáním žaloby pro zmatečnost, běží mu lhůta samostatně, nezávisle na lhůtě účastníka řízení.¹⁰² Typické příklady řízení, do kterých státní zastupitelství vstupuje pro uplatnění žaloby pro zmatečnost jsou řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení či řízení o určení způsobilosti k právnímu jednání.

Poslední aktivně legitimovanou osobou je Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, který může podat návrh pouze v případech taxativně stanovených v zákoně č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o Úřadu pro zastupování státu**“). Jedná se o řízení, která jsou vedena před tuzemskými soudy a rozhodčími orgány a jejichž předmětem jsou určení vlastnického práva státu, peněžité plnění převyšující částku 50 000 000 Kč a ve věcech obchodních převyšující částku 250 000 000 Kč, řízení před zahraničními a mezinárodními soudy a rozhodčími orgány jejichž předmětem je peněžité plnění převyšující částku 50 000 000 Kč a ve věcech obchodních převyšující částku 250 000 000 Kč a konečně v řízeních před Ústavním soudem ČR o ústavní stížnosti pojednávajících o majetku státu.¹⁰³ Stejně jako v případě státního zastupitelství je nezbytné, aby Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových disponoval možností vstoupit do řízení a měl dispoziční iniciativu.

¹⁰¹ § 231 odst. 1 o.s.ř.

¹⁰² § 231 odst. 2 o.s.ř.

¹⁰³ § 3 odst. 1 a odst. 2 zákon o Úřadu pro zastupování státu

Výše uvedený výčet aktivně legitimovaných subjektů k podání žaloby po zmatečnost je takto komplexní a není možné jej rozšířit jinak než na základě zákona. Zákon výslovně v ustanovení § 234b odst. 3 o.s.ř. vyloučil možnost přistoupení dalšího účastníka řízení,¹⁰⁴ změnu vedlejšího účastníka^{105,106} či procesní nástupnictví,¹⁰⁷ které by bylo vyvoláno jinak než ztrátou způsobilosti dosavadního účastníka řízení, a to z důvodu rozporu s povahou a účelem žaloby pro zmatečnost. Procesní nástupnictví je v řízení o žalobě pro zmatečnost možné, pouze pokud by došlo ke ztrátě způsobilosti dosavadního účastníka řízení.¹⁰⁸

3.4. LHŮTA K PODÁNÍ ŽALOBY PRO ZMATEČNOST

Žalobu pro zmatečnost je aktivně legitimovaný účastník oprávněn podat pouze v zákonem stanovených lhůtách. Lhůty jsou upraveny v ustanovení § 234-§235 o.s.ř., které zároveň stanoví, že jejich marné uplynutí nelze prominout.¹⁰⁹

Obecně lze říci, že žalobu pro zmatečnost je aktivně legitimovaná osoba oprávněna uplatnit v subjektivní lhůtě tří měsíců ode dne, kdy jí bylo doručeno vadné rozhodnutí soudu prvního nebo druhého stupně. Takovouto lhůtu označujeme jako lhůtu konečnou. Po jejím marném uplynutí nelze žalobu pro zmatečnost podat.¹¹⁰ Z důvodové zprávy k zákonu č.30/2000 Sb. vyplývá, že doba tří měsíců byla stanovena z důvodu, že poskytuje poškozenému účastníkovi řízení dostatečnou dobu pro uplatnění žaloby pro zmatečnost a zároveň není nepřiměřeně dlouhá, aby jejím uplatněním došlo k nepřiměřenému narušení právní jistoty, jakož i důvěry v právní stav nastolený pravomocným rozhodnutím.¹¹¹

Doručit vadné rozhodnutí, které lze napadnout žalobou pro zmatečnost, je možné i pomocí fikce doručení, což ve svém důsledku může vést k tomu, že účastník řízení nemusí z omluvitelných důvodů mít možnost se s obsahem vadného rozhodnutí seznámit a může tak neobjektivně být zbaven svého práva na soudní ochranu. Příkladem je situace, kdy je účastníkovi řízení doručováno rozhodnutí na adresu

¹⁰⁴ § 92 o.s.ř.

¹⁰⁵ § 97 o.s.ř.

¹⁰⁶ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235b [Společné řízení a postup v řízení]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 5.

¹⁰⁷ § 107a o.s.ř.

¹⁰⁸ Tamtéž, marg. č. 6.

¹⁰⁹ § 235 odst. 1 o.s.ř.

¹¹⁰ § 234 odst. 1 o.s.ř.

¹¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 30/2000 Dz

jeho pobytu v době, kdy vykonává nepodmíněný trest odnětí svobody v důsledku čehož nemá objektivní možnost se s vydaným rozhodnutím seznámit a v zákonem stanovené lhůtě na něj reagovat. Autorka práce má za to, že by žaloba pro zmatečnost směřující pro takovému rozhodnutí neměla být automaticky zamítnuta pro její opožděnost.

S podáním žaloby pro zmatečnost je spojena též lhůta počáteční, kterou chápeme jako okamžik, kdy napadané rozhodnutí nabyde právní moci. Nepravomocné rozhodnutí soudu není možné žalobou pro zmatečnost, a proto je třeba vyčkat, než vadné rozhodnutí nabyde právní moci.

Výše uvedené však neplatí vždy a k určitým zmatečnostním důvodům se vážou lhůty odlišné, zákonem upravené speciálně. V případě, že je vadné rozhodnutí napadáno pro zmatečnostní důvod:

- dle ustanovení §229 odst. 1 písm. c), tedy pokud účastník řízení není procesně způsobilý, a pokud není ze strany soudu tato vada zahojena prostřednictvím institutu procesního nástupnictví, počíná účastníkovi řízení běžet subjektivní lhůta dnem, kdy se o tomto zmatečnostním důvodu dozvěděl;
- dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. e) lze žalobou pro zmatečnost podat v subjektivní lhůtě tří měsíců ode dne, kdy účastník řízení nabyl důvodnou pochybnost o nepodjatosti soudce nebo přísedícího; k podání žaloby pro zmatečnost není významné, zda bylo zahájeno nebo jak bylo případně rozhodnuto v řízení o vyloučení soudce nebo přísedícího z projednávání a rozhodování ve věci;
- dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. g) lze žalobou pro zmatečnost podat v subjektivní lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se účastník řízení dozvěděl o skutečnosti, že bylo rozhodnuto v jeho neprospěch v důsledku trestné činnosti soudce nebo přísedícího;
- dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. h) lze žalobou pro zmatečnost podat v subjektivní lhůtě tří měsíců ode dne, kdy se účastník řízení prokazatelně dozvěděl, že bylo vydáno, nebo že mohlo být takové rozhodnutí vydáno v řízení, ve kterém měl být účastníkem, ale namísto

něho se řízení účastnil mu ustanovený opatrovník, ačkoliv k tomu nebyly splněny zákonné předpoklady;¹¹²

- dle ustanovení § 229 odst. 2 písm. c) lze žalobou pro zmatečnost napadnout pravomocné rozhodnutí v subjektivní lhůtě tří měsíců ode dne, kdy usnesení odvolacího soudu, kterým se zamítá návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo se zastavuje výkon rozhodnutí nabyde právní moci;
- dle ustanovení § 229 odst. 2 písm. c) a ustanovení §229 odst. 2 písm. e) lze žalobou pro zmatečnost podat v subjektivní lhůtě tří měsíců ode dne, kdy usnesení odvolacího soudu, kterým se zamítá návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo se zastavuje výkon rozhodnutí pro jeho materiální nevykonatelnost nabyde právní moci.

V případě, kdy je žaloba pro zmatečnost podána z důvodů dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř. nebo ustanovení § 229 odst.1 písm. e) o.s.ř. běží účastníkovi řízení též objektivní tříletá lhůta, počínající dnem, kdy napadané rozhodnutí nabylo právní moci.^{113,114} Marným uplynutím objektivní lhůty ztrácí účastník řízení možnost napadnout vadné rozhodnutí žalobou pro zmatečnost. Pokud tedy bude podána žaloba pro zmatečnost v subjektivní lhůtě, která marně neuplynula, avšak již marně uplynula lhůta objektivní, bud takováto žaloba zamítnuta pro její opožděnost.¹¹⁵

Ve vztahu k ustanovení § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř. je třeba doplnit, že počátek běhu lhůty nastává dnem, kdy účastník řízení zjistil skutkové okolnosti, v jejichž důsledku nabyl důvodnou pochybnost o podjatosti soudce nebo přisedícího rozhodujících v daném řízení. Na počátek běhu lhůty tak nemá vliv kdy rozhodnutí nabyde právní moci, kdy bude doručeno účastníkovi řízení, aby se s ním mohl seznámit, nebo zda bylo vydáno rozhodnutí o vyloučení soudce nebo přisedícího z projednávání a rozhodování ve věci pro jejich podjatost, vycházející ze stejných skutkových okolností.¹¹⁶ To ve svém důsledku znamená, že může nastat situace, kdy k uplynutí lhůty k podání žaloby pro zmatečnost dojde dříve, než vadné

¹¹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 21 Cdo 47/2012

¹¹³ § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

¹¹⁴ § 229 odst.1 písm. e) o.s.ř.

¹¹⁵ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235 [Běh lhůt]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 3.

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5931/2016

rozhodnutí nabyde právní moci. Poškozený účastník řízení bude bez svého zavinění zbaven možnosti bránit se u soudu pomocí institutu žaloby pro zmatečnost. Dané není k dnešnímu dni zákonem ani judikaturou soudů nikterak řešena. Autorka práce má za to, že s ohledem na tuto skutečnost by mělo dojít ke změně právní úpravy, a to doplněním ustanovení §234 odst. 3 o.s.ř., o větu, že lhůta k podání žaloby pro zmatečnost nepočne běžet dříve, než napadené rozhodnutí nabyde právní moci.

Dalším z případů, kdy je lhůta pro podání žaloby pro zmatečnost počítána odlišně, je kolizní situace, kdy proti rozhodnutí odvolacího soudu podá stejná osoba současně žalobou pro zmatečnost a dovoláním. V takovém případě bude s ohledem na účel mimořádných opravných prostředků, dovolání řešeno přednostně a řízení o žalobě pro zmatečnost bude, do pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu, přerušeno. Pokračováno v něm bude pouze nebude-li napadené rozhodnutí zrušeno v dovolacím řízení, bez ohledu na to, kdy bylo dovolání podáno na soud.¹¹⁷ To má vliv na počátek běhu lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost, do které nebude započítána doba od právní moci napadeného rozhodnutí do právní moci rozhodnutí vydaného dovolacím soudem.¹¹⁸ I kdyby bylo dovolání podáno několik dní po právní moci napadeného rozhodnutí, subjektivní lhůta k podání žaloby pro zmatečnost běží až ode dne, kdy rozhodnutí odvolacího soudu nabyde právní moci.¹¹⁹

Výše uvedené neplatí, pokud je žaloba pro zmatečnost a dovolání současně podáno proti rozhodnutí odvolacího soudu, které trpí zmatečnostmi podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř. nebo zmatečnostmi podle ustanovení §229 odst. 1 písm. h) o.s.ř., neboť jejich souběžné podání zde nepřichází v úvahu,¹²⁰ a dále je-li žalobou pro zmatečnost a dovoláním napadáno pravomocné rozhodnutí insolvenčního soudu vydaného v insolvenčním řízení.^{121,122} V takových případech nedochází ke stavění počátku běhu lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost, a to z důvodu, aby s podáním žaloby pro zmatečnost nebylo vyčkáváno do skončení

¹¹⁷ § 235 odst. 2 o.s.ř.

¹¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1107/2007

¹¹⁹ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235 [Běh lhůt]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 3.

¹²⁰ Tamtéž, marg. č. 4

¹²¹ Jedním z požadavků na insolvenční řízení je, aby byly veškeré námitky uplatněny bezodkladně. Není proto možné, aby se s podáním žaloby pro zmatečnost vyčkávalo do skočení řízení o dovolání.

¹²² JIRMÁSEK, Tomáš. § 96 [Mimořádné opravné prostředky]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 7.

řízení o dovolání, a tím pouze účelně prodlužováno vykonání napadaného rozhodnutí.¹²³ Dalším důvodem pro neodložení běhu lhůty je, aby nedocházelo zbytečně k prodlevám a dostupné mimořádné opravné prostředky byly uplatněny v co nejkratší době.¹²⁴ Sledovaným cílem může být zejména hospodárnost a rychlost soudního řízení a nenarušována právní jistota účastníků řízení.

Lhůty pojící se s žalobou pro zmatečnost jsou lhůtami zákonnými, což znamená, že je nelze rozhodnutím soudu prodloužit a procesními, což znamená, že lhůta pro podání žaloby pro zmatečnost je dodržena i tehdy, jestliže v poslední den lhůty byla žaloba doručena do datové schránky soudu, podána na podatelnu soudu, nebo odevzdána orgánu, nejčastěji jím bude provozovatel poštovních služeb, který je povinen podání soudu doručit. Dané bude prokazováno podacím lístkem.¹²⁵

3.5. PŘÍPUSTNOST ŽALOBY PRO ZMATEČNOST

Přípustnost žaloby pro zmatečnost se dělí na objektivní a subjektivní.

Subjektivní přípustnost žaloby spočívá v okruhu osob, které jsou oprávněny ji podat. Jsou taxativně vymezeny v zákoně. Jedná se o účastníky řízení, vedlejší účastníky řízení, za předchozího souhlasu ze strany hlavního účastníka řízení, na jehož stranu přistoupili, státní zastupitelství a Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových.¹²⁶

Objektivní přípustnost žaloby spočívá v předmětu jejího podání a je upravena v ustanovení § 229 o.s.ř., které stanoví, proti jakým formám rozhodnutí a z jakého důvodu lze žalobu pro zmatečnost podat. Jinými slovy určuje, proti kterým pravomocným rozhodnutím je přípustné vést řízení o žalobě pro zmatečnost. Žalobu pro zmatečnost lze podat pouze proti rozhodnutím soudů prvních stupňů, pokud je nelze napadnout odvoláním, s výjimkou případů uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 a odst. 2 o.s.ř.,¹²⁷ nebo rozhodnutím odvolacích soudů, a to jakýchkoliv forem, nicméně pod podmínkou, že se takovými rozhodnutími předmětná řízení končí, jsou stížena vadou, a že vydaná rozhodnutí nabyla právní

¹²³ STAVINHOVÁ, Jaruška; HLAVSA, Petr. Civilní proces a organizace soudnictví. Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 702

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2020, sp.zn. 29 ICdo 144/2019.

¹²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 9. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1207/2009.

¹²⁶ § 231 o.s.ř.

¹²⁷ Žalobu pro zmatečnost je možné podat v případech stanovených v ustanovení § 229 odst. 1 a 2 o.s.ř. i tehdy, pokud byly dány předpoklady k podání odvolání a účastník řízení odvolání, i bezdůvodně, nevyužil.

moci. Lze jí podat proti rozhodnutím meritorní povahy nebo rozhodnutím procesního charakteru, kterými bylo řízení zastaveno, nebo kterými byl odmítnut podaný návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Jelikož je žalobou pro zmatečnost zasahováno též do právní jistoty vydaného pravomocného rozhodnutí, bylo nezbytné podmínky pro její přípustnost striktně vymežit zákonem.

Žalobou pro zmatečnost lze napadnout následující druhy pravomocných rozhodnutí, kterými se řízení končí:

- **rozsudek** konečný, částečný a mezitímní;¹²⁸
- **rozsudek pro uznání nebo pro zmeškání;**
- **usnesení meritorní**, kterým je například usnesení ve věcech kapitálového trhu nebo **usnesení o schválení smíru**, za předpokladu, že lze žalobou napadnou i podmínky, za nichž lze smír schválit;
- **platební rozkaz, platební rozkaz směnečný nebo šekový, elektronický platební rozkaz a evropský platební rozkaz.**¹²⁹ Výše uvedený výčet platebních rozkazů lze vzhledem k jejich vydávání ve zkráceném řízení napadnout pouze, pokud při jejich vydání došlo k porušení zákonných podmínek.

Z uvedeného výčtu vyplývá, že žalobu pro zmatečnost není možné podat proti rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, a to i za předpokladu, že by takové rozhodnutí bylo zmatečné.

Žalobou pro zmatečnost lze jako mimořádný opravný prostředek uplatnit i proti pravomocnému rozhodnutí soudu prvního stupně vydaného v řízení, jehož předmětem byla bagatelní částka.

Žalobou pro zmatečnost není možné napadnout nepravomocná rozhodnutí a pravomocná rozhodnutí, kterými se řízení nekončí, například rozhodnutí o přistoupení dalšího účastníka do řízení. Nicméně pro podání žaloby pro zmatečnost proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se řízení končí, není podstatné, že bylo odvolání podáno proti pravomocnému rozhodnutí soudu prvního

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2824/99.

¹²⁹ DOLEŽÍLEK, J. In DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1811

stupně, kterým nebylo rozhodováno ve věci samé, jinými slovy, kterým nebylo řízení před ním skončeno.¹³⁰

Dále je třeba uvést, že pokud v řízení rozhodoval soud prvního stupně a následně bylo jeho rozhodnutí přezkoumáno v odvolacím řízení, lze žalobu pro zmatečnost podat jak proti rozhodnutí odvolacího soudu, tak též proti rozhodnutí soudu prvního stupně, za předpokladu že řízení před tímto soudem bylo též stiženo zmatečností. Není však možné ve výše uvedeném případě podat žalobu pro zmatečnost pouze proti rozhodnutí soudu prvního stupně, které bylo rozhodnutím odvolacího soudu překonáno.¹³¹

Přípustnost žaloby je upravena i v některých dalších právních předpisech. Jedním z nich z.ř.s., který vůči o.s.ř. *lex specialis*. To znamená, že ustanovení z.ř.s. se použijí přednostně před ustanoveními o.s.ř.¹³² Možnost podání žaloby pro zmatečnost je upravena v ustanovení § 133 z.ř.s. a ustanovení § 134 z.ř.s. V souladu s z.ř.s. je možné žalobou pro zmatečnost napadnout pravomocné rozhodnutí vydané soudem prvního stupně, nebo odvolacím soudem ve věci samé, nebo rozhodnutí, kterým je skončeno řízení o pozůstalosti.¹³³

Dle ustanovení § 134 z.ř.s. účastník pozůstalostního řízení disponuje oprávněním napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně mimo důvody uvedené v ustanovení § 229 o.s.ř., též v případě, kdy mu nebyl v řízení ustanoven opatrovník, ačkoliv k tomu v souladu s ustanovením § 120 z.ř.s. dojít mělo.¹³⁴ Aktivně legitimován k podání žaloby pro zmatečnost v pozůstalostním řízení není nikdo jiný než právě účastník tohoto řízení. Důvod, pro který se jiná osoba nestala účastníkem řízení, ačkoliv se jím stát měla, není podstatný a nezakládá účastníkovi řízení oprávnění k podání žaloby.¹³⁵ S ohledem na skutečnost, že se pozůstalostní řízení zahajuje na návrh není soud projednávající žalobu pro zmatečnost podanou proti rozhodnutí v pozůstalostním řízení vázán

¹³⁰ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 1812

¹³¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 1812

¹³² §1 odst. 3 z.ř.s.

¹³³ § 133 z.ř.s.

¹³⁴ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN: 978-80-7502-076-5., 363 s.

¹³⁵ PIRK, Tomáš. § 134 [Přípustnost]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, marg. č. 3.

mezemi, které účastník ve svém návrhu na zahájení řízení o žalobě pro zmatečnost vymezil.¹³⁶ Z.ř.s. dále vymezuje řízení, ve kterých není možné žalobu pro zmatečnost podat. Jsou jimi řízení o neplatnosti manželství, řízení o rozvodu, řízení ve statusových věcech partnerských, či řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí.

Dalším příkladem právního předpisu upravujícího přípustnost žaloby pro zmatečnost je zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „IZ“), dle kterého je možné žalobu pro zmatečnost podat proti pravomocnému rozhodnutí insolvenčního soudu o odmítnutí insolvenčního návrhu, o odmítnutí insolvenčního návrhu pro zjevnou bezdůvodnost, o zastavení insolvenčního řízení, o zamítnutí insolvenčního návrhu, o tom, že dlužník není v úpadku, o zrušení konkursu, o vzetí na vědomí splnění reorganizačního plánu, o vzetí na vědomí splnění oddlužení, o nesplnění oddlužení, o zastavení insolvenčního řízení, pokud insolvenční soud zamítá návrh na povolení oddlužení, neschvaluje oddlužení nebo schválené oddlužení ruší a též rozhodnutí, kterými se končí první nebo druhá fáze insolvenčního řízení.^{137,138} Z výše uvedeného výčtu možných napadnutelných insolvenčních rozhodnutí jasně vyplývá, že lze žalobu pro zmatečnost podat i proti pravomocným rozhodnutím, kterými se řízení nekončí.¹³⁹ S ohledem na skutečnost, že se IZ použije vůči o.s.ř. jako *lex specialis*, není napadnutí pravomocného usnesení vydaného insolvenčním soudem, kterým se řízení nekončí v rozporu se zákonem. „Žalobou pro zmatečnost může účastník insolvenčního řízení podat též za podmínek uvedených v § 229 odst. 3 a 4 OSŘ.“¹⁴⁰

V neposlední řadě je možné žalobou pro zmatečnost napadnout pravomocná usnesení odvolacího soudu vydaná v exekučním řízení, kterými tento soud odmítl dovolání nebo odvolací řízení zastavil, aniž by pro to byly splněny předpoklady.

¹³⁶ PIRK, Tomáš. § 134 [Přípustnost]. In: SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, marg. č. 4.

¹³⁷ § 96 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁸ JIRMÁSEK, Tomáš. § 96 [Mimořádné opravné prostředky]. In: SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. Insolvenční zákon. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 9.

¹³⁹ Tamtéž, marg. č. 9

¹⁴⁰ Tamtéž, marg. č. 13.

Takovéto jednání soudů naplňuje zmatečností důvod dle ustanovení § 229 odst. 4 o.s.ř.¹⁴¹

3.5.1. PŘÍPUSTNOST VE VĚCECH VÝKONU ROZHODNUTÍ

V souladu s ustanovením § 254 odst. 2 o.s.ř., lze žalobu pro zmatečnost ve věcech výkonu rozhodnutí podat pouze z důvodů uvedených v ustanovení § 229 odst. 4 o.s.ř., tedy proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo zastaveno odvolací řízení. „*Ve věcech výkonu rozhodnutí je žaloba pro zmatečnost přípustná, jen byla-li podána proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo kterým bylo zastaveno odvolací řízení. Žalobu pro zmatečnost, podanou proti jinému usnesení soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu vydanému ve věcech výkonu rozhodnutí, soud zamítne, aniž by musel k rozhodnutí o ní nařizovat jednání.*“¹⁴²

Pokud by bylo oběhem vykonávacího řízení zjištěno, že nastala některá ze zmatečností uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o.s.ř. a ustanovením §229 odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř., jednalo by se o důvod pro zastavení pravomocně nařízeného výkonu rozhodnutí, neboť v souladu s ustanovením § 268 odst. 1 písm. h) o.s.ř., je výkon takového rozhodnutí nepřipustný, pro neodstranitelný důvod, který jeho výkonu brání.

3.5.2. DŮVODY K PODÁNÍ ŽALOBY PRO ZMATEČNOST

Vymezení důvodů v zákoně je významné zejména v souvislosti s přípustností žaloby. Aby nebyla žaloba pro zmatečnost soudem zamítnuta pro její nepřipustnost,¹⁴³ je nutné ji opřít o důvody taxativně stanovené v jednotlivých odstavcích ustanovení § 229 o.s.ř., které se odlišují svou povahou a historickým vývojem. Uvedené důvody představují nejzávažnější procesní pochybení, kterých se může soud nebo účastník řízení v rámci předmětného soudního řízení dopustit, a které tak opravňují k podání žaloby pro zmatečnost, za účelem jejich nápravy. Pro nedostatečná skutková zjištění a pro nesprávná právní posouzení věci není možné pravomocné rozhodnutí žalobou pro zmatečnost napadnout.

Zákon neopravňuje aktivně legitimovanou osobu k podání žaloby pro zmatečnost proti všem pravomocným rozhodnutím, která jsou podle ní zmatečná,

¹⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.11.2010, sp.zn. 21 Cdo 4629/2009.

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.5.2005, sp. zn. 21 Cdo 2415/2004

¹⁴³ § 235f o.s.ř.,

ale nenaplnují žádný ze zmatečnostních důvodů stanovených zákonem. Pokud by to bylo umožněno, bylo by tím výrazně narušeno právo na spravedlivý proces, zejména by byla narušena rychlost řízení a právní jistota, což je v demokratickém právním státu nežádoucí. Za tímto účelem tedy bylo nutné, aby zákonodárce taxativně vymezil, z jakých důvodů je možné podat žalobu pro zmatečnost a z jakých nikoliv, jako i jaká pravomocná rozhodnutí lze napadat žalobou pro zmatečnost a jaká nikoliv.

Důvody musí být v žalobě pro zmatečnost vyznačeny tak, že bude uvedeno, o jaký z důvodů podle ustanovení § 229 o.s.ř. se jedná a dále bude uvedeno, jakým konkrétním pochybením soudu nebo účastníka řízení ke vzniku zmatečnost došlo, tak aby o její existenci nebylo pochyb. Dané především umožní soudu rozhodujícímu o přípustnosti žaloby pro zmatečnost správně posoudit, zda napadené rozhodnutí nebo jemu předcházející řízení trpí zmatečnostmi, a zda je tak v zájmu nejen účastníků řízení ale i veřejnost, aby takové pravomocné rozhodnutí bylo zrušeno.¹⁴⁴ Nesprávně odůvodněná žaloba pro zmatečnost bude pro její nepřípustnost zamítnuta.

Specifická skupina důvodů zmatečnosti spočívající v nedostatku neodstranitelných procesních podmínek definovaná v ustanovení § 229 odst. 1 písm. a), b), c) a d) o.s.ř. a ustanovením § 229 odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř., byly mezi zmatečnostní důvody zařazeny s ohledem na skutečnost, že neodstranitelné procesní podmínky neznamenají, že by řízení nemělo být vedeno vůbec, ale pouze, že by měla být tato vada řízení napravena, aby mohlo být v řízení pokračováno a o předmětu řízení vydáno spravedlivé rozhodnutí.

3.5.2.1. DŮVODY DLE § 229 ODST. 1 O.S.Ř.

Žalobu pro zmatečnost lze z důvodů podle ustanovení § 229 odst. 1 podat proti pravomocné meritorní nebo procesní rozhodnutí soudů prvních a druhých stupňů, kterými je řízení skončeno, a to buď jako celku nebo pouze jeho určité části či stádia.¹⁴⁵

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno, jestliže

¹⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 2013, sp. zn. 21 Cdo 4119/2011,

¹⁴⁵ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 229 [Důvody zmatečnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 11.

- a) bylo rozhodnuto ve věci, která nenáleží do pravomoci soudů,
- b) ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem řízení,
- c) účastník řízení neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat (§ 29 odst. 2) a nebyl řádně zastoupen,
- d) nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba,
- e) rozhodoval vyloučený soudce nebo přisedící,
- f) soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,
- g) bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího,
- h) účastníku řízení byl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady¹⁴⁶

3.5.2.1.1. DŮVODY DLE § 229 ODST. 1 PÍSM. A) O.S.Ř.

O.s.ř. stanoví, že není možné, aby byla věc rozhodována nepřislušným soudem. Smyslem tohoto ustanovení je zabránit tomu, aby soudy nevedly řízení o věci k jejímž projednání nejsou pravomocné. V okamžiku, kdy soud svou nepřislušnost nebo nedostatek pravomoci zjistí, měl by řízení zastavit a věc postoupit jinému orgánu, který je podle zákona oprávněn o ni rozhodnout. Pokud soud i přes to, že nemá dostatek pravomoci k projednání věci a vydání rozhodnutí, řízení o věci vede a vydá v něm rozhodnutí, dopouští se jednoho z nejzávažnějších porušení procesních podmínek a takto vydané rozhodnutí je nicotné.¹⁴⁷ Na tom nic nemění ani skutečnost, kdy soud svou nepřislušnost zjistí nebo bude-li na ní upozorněn až poté, co v předmětném řízení vydá rozhodnutí.¹⁴⁸

Pravomocí civilních soudů se rozumí o.s.ř. stanoven rozsah záležitostí, které jsou tyto soudy oprávněny kvalifikovaně právně posoudit a následně o nich vydat rozhodnutí za účelem vyřešení předestřené otázky a právní problematiky ve sporném řízení, pokud o nich ze zákona nemá jednat a rozhodovat jiný orgán. Bývá též chápána jako možnost soudu projednávat a autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech účastníků řízení.¹⁴⁹ Lze ji chápat též jako nadřazený pojem pojmu působnost, která určuje rozsah rozhodovací činnosti, tedy, o jakých

¹⁴⁶ § 229 odst. 1 o.s.ř.

¹⁴⁷ Jedná se o právně irelevantní výsledek soudního řízení. Nicotné rozhodnutí nelze považovat za rozhodnutí v pravém slova smyslu, a jako takové nevyvolává žádné následky.

¹⁴⁸ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 237

¹⁴⁹ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 229 [Důvody zmatečnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 12.

soukromoprávních sporech a jiných věcech patřících do jeho pravomoci je civilní soud oprávněn rozhodovat.¹⁵⁰

Žalobu pro zmatečnost je účastník řízení oprávněn podat tehdy, pokud soud v okamžiku, kdy zjistí, že je nepravomocný, řízení před ním nezastaví a věc nepostoupí pravomocnému orgánu, ale namísto toho vydá ve věci rozhodnutí. Podání žaloby pro zmatečnost není z povahy věci přípustné v případech, kdy soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a řízení o věci zastavil nebo věc postoupil pravomocnému orgánu, nebo pokud vydal usnesení, kterým potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení řízení pro nedostatek pravomoci ve věc rozhodovat.¹⁵¹

3.5.2.1.2. DŮVODY DLE § 229 ODS. 1 PÍSM. B) O.S.Ř.

Soud řízení zatíží zmatečností, pokud v řízení před ním jako účastník vystupuje osoba, o jejíchž právech a povinnostech je soudem autoritativně rozhodováno, avšak tato nemá potřebnou procesní subjektivitu, tedy způsobilost být účastníkem řízení a samostatně činit v řízení procesní úkony.¹⁵² O.s.ř. způsobilost být účastníkem řízení přiznává osobám, které mají právní osobnost (též označována jako právní subjektivita).¹⁵³ Právní subjektivita je schopnost být nositelem práv a povinností v hmotném právu.¹⁵⁴ Mají ji fyzické osoby ode dne svého narození až do svojí smrti. Právní subjektivita je zákonem přiznána též nenarozenému dítěti, tzv. *nasciturus*, za předpokladu, že narodí živé. Dále je přiznána též právnickým osobám, za předpokladu splnění podmínek nezbytných pro jejich samotný vznik. V souvislosti s právnickými osobami hovoříme o právní subjektivitě podmíněné, a to z důvodu, že jim musí být legislativně přiznána nebo musí být uznána. U právnické osoby, která není orgánem veřejné moci, dochází k jejímu vzniku a tím i ke vzniku právní subjektivity dnem zápisu do příslušného veřejného rejstříku a k zániku jejím výmazem. U právnických osob, které jsou orgány veřejné moci dochází k jejich vzniku dnem účinnosti právního předpisu, na jehož základě vznikají, nebo ke dni pozdějšímu uvedenému v daném právním předpise a k jejich zániku dochází likvidací. U právnických osob, na rozdíl od osob fyzických, není

¹⁵⁰ §2 zákon o soudech a soudcích

¹⁵¹ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 229 [Důvody zmatečnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 12

¹⁵² COUFALÍK, P. Procesní legitimace v civilním sporném řízení. Praha: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-763-7, s. 16

¹⁵³ §19 o.s.ř.

¹⁵⁴ §15 odst. 1 OZ

právní subjektivita spojována s pojmem svéprávnost, a to z důvodu, že jejich jednání je vždy přičitatelné fyzickým osobám, které jsou oprávněny za ni jednat.

Procesní subjektivita se nemůže nikdo vzdát ani jí nemůže být zbaven.¹⁵⁵ Zákon může přiznat právní subjektivitu i tomu, co není osobou. Jako příklad lze uvést správce daní, kterému zákon přiznává právní subjektivitu ve věcech týkajících se správy daní.¹⁵⁶

Absence procesní subjektivitě představuje neodstranitelnou překážku řízení, pro kterou nelze v řízení pokračovat a takovéto řízení musí být v jakékoliv jeho fázi zastaveno.¹⁵⁷

Na posouzení existence procesní subjektivitě též nemá vliv, pokud účastník řízení není nositelem hmotného práva nebo povinnosti. Dané je významné toliko pro výsledek soudního řízení nikoliv pro jeho vedení jako takové.¹⁵⁸

Zmatečnost vzniká, pokud si je soud vědom skutečnosti, že účastník řízení nemá právní subjektivitu, a i přesto vydá v řízením kde tato osoba vystupuje jako účastník, rozhodnutí namísto, aby řízení zastavil. Takové rozhodnutí je možné poté, co nabyde právní moci, napadnout žalobou pro zmatečnost z důvodu dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. b) o.s.ř.

3.5.2.1.3. DŮVODY DLE § 229 ODS. 1 PÍSM. C) O.S.Ř.

V pořadí dalším zmatečným důvodem je dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř. vydání pravomocného rozhodnutí v řízení, ve kterém některý z účastníků s právní subjektivitou, není způsobilý v řízení samostatně ani v zastoupení právně jednat, tedy nemá potřebnou procesní subjektivitu a předmětnou absenci procesní způsobilosti není možné zahojit procesním zastoupením nebo nástupnictvím.¹⁵⁹

V této souvislosti je nutné uvést, že procesně způsobilá je osoba, která je schopna právně jednat před soudem, tedy která je schopna činit samostatně projev směřující ke vzniku, změně nebo zániku procesně právních vztahů. Typicky se bude jednat o způsobilost k podání návrhu na zahájení soudního řízení, jeho zpětvzetí, označení a předložení důkazů k prokázání svého tvrzení. Procesní způsobilost však není

¹⁵⁵ §16 OZ

¹⁵⁶ §10 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵⁷ §104 o.s.ř.

¹⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4850/2010

¹⁵⁹ §20 o.s.ř.

složena pouze z aktivního jednání účastníka řízení, ale skládá se i z jeho případného pasivního jednání, typicky nedostavení se na předvolání k soudnímu jednání, neboť takovéto jednání má také vliv na změnu, vznik nebo zánik procesně právních vztahů. Pokud tedy účastník řízení procesní způsobilost nemá, nelze po něm spravedlivě požadovat, aby nesl následky za konání nebo naopak nekonání, které jde k jeho tíži.¹⁶⁰ O.s.ř. stanoví, že účastníci řízení jsou procesně způsobilí v rozsahu, v jakém jsou svéprávní.¹⁶¹

Osoba je plně svéprávná, pokud dosahuje určité úrovně rozumové a volní vyspělosti, což ji činí schopnou vlastním jednáním nabývat práva a povinnosti. Fyzické osoby se dle zákona stávají plně svéprávnými v okamžiku, kdy se stanou zletilými, tedy kdy dosáhnou věku osmnácti let. Případně může osoba nabýt svéprávnosti i před dosažením zletilosti, pokud dovršila věku šestnácti let a je jí svéprávnost přiznána v řízení o emancipaci za předešlého souhlasu zákonného zástupce a prokázání schopnosti obstarat si sama své životní záležitosti bez závislosti na jiné osobě,¹⁶² nebo pokud před dosažením věku osmnácti let uzavře manželství.¹⁶³ Nezletilá osoba, pokud byla soudem předčasně prohlášena za svéprávnou, je svéprávná pouze co do rozsahu její rozumové a volní vyspělosti.¹⁶⁴

Plnoletá fyzická osoba může být rozhodnutím soudu omezena na své svéprávnosti za účelem preventivní ochrany, aby si svým jednáním nezpůsobovala újmu.¹⁶⁵ Pro omezení svéprávnosti je soud nucen provést veškeré nezbytné úkony, zejména provést dokazování v podobě znaleckých posudků psychiatrem a lékařem, na jejichž základě bude prokázáno, že zásah do soukromé sféry fyzické osoby je důvodný a soud se tímto zásahem nedopouští neoprávněného krácení základních práv této osoby.¹⁶⁶ Takto svéprávně omezená osoba nemá procesní způsobilost a je nutné, aby jí byl ustanoven zástupce, který za ní bude jednat v rozsahu, v jakém je omezena.¹⁶⁷ V souladu s ústavně konformní interpretací daného ustanovení ve spojení s ustanovení § 20 odst. 1 o.s.ř. je procesně nezpůsobilá též fyzická osoba, která nebyla pravomocným rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právnímu

¹⁶⁰ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 350.

¹⁶¹ § 20 odst. 1 o.s.ř.

¹⁶² § 37 odst. 1 OZ

¹⁶³ § 672 odst. 2 OZ

¹⁶⁴ § 15 a násl. OZ

¹⁶⁵ § 55 a násl. OZ

¹⁶⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. II 934/2016.

¹⁶⁷ § 55 OZ

jednání, nicméně pro svojí duševní poruchu nebyla objektivně schopna právně jednat a nebyla v rámci řízení před soudem zastoupena opatrovníkem, popřípadě advokátem.¹⁶⁸ Procesně nezpůsobilá je též fyzická osoba která disponuje právní subjektivitou, avšak pro nedostatek věku není plně svéprávná a proto je nutné, aby byla při jednání před soudem zastoupena zákonným zástupcem, kterým je rodič, poručník, osvojitel nebo soudem jmenovaný opatrovník.¹⁶⁹ Nedostatek právního zastoupení může být zahojen též prostřednictvím institutu smluvního zastoupení, tedy prostřednictvím plné moci, typickým příkladem pak bude zastoupení advokátem.

S ohledem na skutečnost, že svéprávnými jakož i procesně způsobilými můžou být pouze fyzické osoby, jsou právnické osoby procesně způsobilé skrze své oprávněné zástupce. Dané plyne i ze skutečnosti, že právnická osoba není schopna mít samostatně rozumovou a volní složku. Právnické osoby jsou tedy procesně způsobilé prostřednictvím institutu procesního zastoupení oprávněnými fyzickými osobami či prostřednictvím smluvního zastoupení na základě plné moci. K danému je dále důležité uvést, že i pokud je za právnickou osobu na základě zakládajícího právního jednání oprávněno jednat více osob, je k právnímu jednání před soudem oprávněna současně jednat pouze jedna osoba, jejíž zájmy nejsou neslučitelné se zájmy právnické osoby, kterou by měla před soudem zastupovat.¹⁷⁰ Zastupující fyzická osoba má povinnost prokázat před soudem, že je ze zákona oprávněna za právnickou osobu jednat. Tato podmínka nemusí být splněna, pokud její zástupčí oprávnění vyplývá ze zápisu v příslušném veřejném rejstříku, například je tomu tak u jednatele společnosti s ručením omezeným.¹⁷¹

U právnických osob je absence procesní způsobilost dána v případě, že nebude žádná fyzická osoba oprávněna za ni jednat, nebo pokud bude mít soud o zastupujícím orgánu nebo zastupující fyzické osobě pochybnosti, zejména, nikoliv však výlučně z důvodu, že jsou jejich zájmy společně v rozporu, jmenuje soud takové právnické osobě opatrovníka, který za ní bude před soudem jednat.¹⁷²

Účastník řízení musí mít od samotného počátku řízení až do jeho konce procesní způsobilosti, neboť osoba, která ji nemá, není schopna chápat smysl soudního

¹⁶⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 12. 2018 sp. zn. II. ÚS 3040/16.

¹⁶⁹ § 22 a násl. o.s.ř.

¹⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3758/2015.

¹⁷¹ § 21 a násl. o.s.ř.

¹⁷² § 29 odst. 2 o.s.ř.

jednání a řízení s touto osobou by mělo být ze strany soudu zastaveno, neboť zcela ztrácí svůj účel. Soudní řízení by tak na základě výše uvedeného nemělo být vedeno s osobami, které jsou nezletilé, s osobami, kterým nebyla přiznána svéprávnost, s osobami jejichž rozumová a volní vyspělost není na takové úrovni, abych chápaly smysl soudního řízení, či s právníckými osobami, za které není oprávněna jednat žádná osoba, a v neposlední řadě s osobami které jsou mrtvé, nebo které za mrtvé byly prohlášeny, to vše za předpokladu, že jim nebyl ustanoven zástupce nebo opatrovník.

Soud má tedy povinnost zkoumat, zda je osoba, s níž chce vést soudní řízení svéprávná či nikoliv a pokud sezná, že je nesvéprávná, má povinnost zkoumat, zda povaha předmětu řízení dovoluje procesní nástupnictví. O pokračování v řízení, případně o jeho zastavení pro nedostatek svéprávnosti účastníka řízení rozhoduje soud usnesením.¹⁷³ U právníckých osob k výše uvedenému postupu nedochází, neboť po zániku právnícké osoby je procesním nástupníkem osoba, která vstoupila, popřípadě převzala, namísto původního účastníka řízení práva a povinnosti, která jsou předmět daného soudního řízení.¹⁷⁴

Na základě výše uvedeného lze dojít k závěru, že pokud některý z účastníků řízení nemá procesní způsobilost, není tento nedostatek procesní podmínky vadou absolutní bránicí v pokračování již zahájeného soudního řízení, nicméně, jedná se o vadu odstranitelnou pomocí institutu zákonného nebo smluvního zastoupení, nebo pomocí ustanovení opatrovníka. Žalobu pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. c) je oprávněn podat účastník, který v původním řízení neměl procesní způsobilost, nebyl řádně zastoupen, nebo mu nebyl ze strany soudu za tímto účelem ustanoven opatrovník.

Řízení nebude trpět zmatečností vadou podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř., nebyl-li žádný z účastníků zbaven procesní způsobilosti nebo v ní omezen. Podstatné není ani, pokud bylo zahájeno řízení o zbavení procesní způsobilosti některého z účastníků řízení, nebo pokud bylo v takovém řízení rozhodnuto až po vydání pravomocného rozhodnutí v řízení, jež by chtěl účastník napadnou žalobou pro zmatečnost¹⁷⁵. Řízení nebude zatíženo zmatečností podle ustanovení §229

¹⁷³ § 107 odst. 3, 4 a 5 o.s.ř.

¹⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2012, sp. zn. Cdo 5308/2009.

¹⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1541/97

odst.1 písm. c) také tehdy, pokud žalovaný není nositelem tvrzené hmotněprávní povinnosti.¹⁷⁶

3.5.2.1.4. DŮVODY DLE § 229 ODS. 1 PÍSM. D) O.S.Ř.

Zmatečnostní důvod je dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. d) naplněn v případě, že dojde k pochybení procesně dispozičního charakteru, tedy, že nedojde ze strany účastníka řízení k podání návrhu na zahájení soudního řízení, ačkoliv k jeho podání ze zákona dojít mělo. Dané ustanovení se váže na zásadu dispoziční spočívající v subjektivním právu účastníka řízení na podání návrhu na zahájení soudního řízení, jako též právo po celou dobu soudního řízení disponovat jeho předmětem, tedy i případnou možností vzít návrh zpět a řízení tak ukončit. Zmatečností není, pokud je řízení zahájeno soudy *ex officio*, v souladu se zásadou oficiality. Soudy z úřední povinnosti zahájí řízení formou usnesení, které musí účastníkům řízení řádně doručit. Příkladem řízení zahájeného na základě zásady oficiality je řízení o omezení svéprávnosti fyzických osob.¹⁷⁷

Pokud by však soud zahájil řízení i bez podání návrhu k jeho zahájení účastníkem řízení, ačkoliv řízení nelze zahájit z úřední povinnosti, dopustil by neoprávněného zásahu do subjektivních práv účastníků řízení. Absence návrhu na zahájení řízení představuje neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, kterou není možné následně zahojit a soud je povinen řízení v jakémkoliv jeho stádiu zastavit. Pokud dojde v takovém řízení k vydání rozhodnutí, kterým se řízení končí, je nutné jej napadnout žalobou pro zmatečnost.

Pod zmatečnostní důvod dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. d) je řazena též situace, kdy soud pokračuje v řízení i přes skutečnost, že ze strany účastníka řízení, který podal návrh na zahájení řízení byl tento návrh vzat v celém rozsahu zpět, nebo byl vzat zpět pouze částečně a soud vydal rozhodnutí o návrhu v původním rozsahu.¹⁷⁸

O zmatečnost naopak nepůjde, pokud účastník řízení podá návrh na zahájení řízení a soud při svém rozhodování bez zákonného zmocnění přizná žalobci více než žádal, nebo mu přizná i něco jiného, než požadoval. Soud se však i tak dopouští pochybení, které je způsobilé založit jinou vadu řízení mající za následek nesprávné

¹⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 29 Odo 282/2001.

¹⁷⁷ § 35 a násl. z.ř.s.

¹⁷⁸ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 353–354.

rozhodnutí ve věci.¹⁷⁹ O zmatečnost dále nejde v případě, že žalobu podala osoba, která k tomu nebyla žalobcem řádně zmocněna, nebo pokud soud v řízení zahájeném v souladu se zásadou oficiality nevydá usnesení o zahájení řízení, nebo pokud jej účastníkům řízení řádně nedoručí.¹⁸⁰

3.5.2.1.5. DŮVODY DLE § 229 ODS. 1 PÍSM. E) O.S.Ř.

Zmatečností podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. e) je rozhodování o předmětu řízení soudcem nebo přísedícím, kteří jsou vzhledem k okolnostem z projednávání a rozhodování ve věci vyloučeni. Zmatečnost nepředstavuje pouze vydání pravomocného rozhodnutí vyloučeným soudcem, nýbrž i předchozí procesní působení vyloučeného soudce nebo přísedícího, které mělo vliv na rozhodnutí ve věci samé, i pokud by ho vydal jiný, nevyloučený, soudce. Soude je z projednávání a rozhodování ve věci z důvodu podjatosti vyloučen, pokud má poměr k předmětu řízení nebo k účastníkům řízení. Zahájit řízení o vyloučení soudce nebo přísedícího z projednávání ve věci je možno na základě námítky účastníka řízení nebo poté, co soudce ohlásí důvod podjatosti předsedovi senátu.

Podmínka nestrannosti, nepodjatosti a nezávislosti soudců a přísedících je jednou ze základních podmínek pro výkon funkce soudce, případně přísedícího. V případě, že by věc projednával vykonavatel moci soudní, který není nestranný, nebo je podjatý, nejen, že by bylo zcela jistě rozhodováno v neprospěch jednoho z účastníků řízení bez ohledu na skutková zjištění a předložené důkazy, ale bylo by tím zejména zasaženo do ústavního práva na spravedlivý proces, zásadu rovnosti stran, jako i narušena důvěra ve spravedlnost soudního řízení, což je v přímém rozporu s ideou demokratického právního státu.¹⁸¹ Nestrannost soudců je zakotvena na ústavní úrovni v článku 36 Listiny, který zároveň stanoví, že každý má právo domáhat se ochrany svých práv před nestranným a nezávislým soudem¹⁸² a v článku 82 odst. 1 Ústavy, který stanoví, že soudci mají svou činnost vykonávat nezávisle, nestranně a nepodjatě.¹⁸³

Soudci a přísedící by tak při jejich rozhodovací činnosti měli být schopni oddělit jejich soukromé zájmy od zájmů profesních, v důsledku čehož by měli být schopni rozhodovat nestranně v řízeních, s jejich účastníky mají určité vztahy odlišné od

¹⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1793/1999

¹⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1483/2000

¹⁸¹ §79 a násl. zákona o soudech a soudcích

¹⁸² Čl. 36 Listiny

¹⁸³ Čl. 82 Ústavy

vztahů příbuzenských nebo jim podobných, které ztěžují nebo znemožňují soudci nestranně rozhodovat. Za vztah k účastníkovi řízení není dle ustálené judikatury soudů považován vztah založen na profesní úrovni nebo pro obecnou známost účastníků řízení.¹⁸⁴

Pokud soudce či přisedící sám na základě zjištěných okolností daného případu dojde k závěru, že by měl být z projednání předmětné věci vyloučen, z důvodu, že by mohlo dojít k porušení jeho nestrannosti a nezávislosti, je povinen tuto skutečnost oznámit předsedovi soudu. Předseda soudu námitku projedná, a pokud shledá pochybnost o nestrannosti za důvodnou, věc postoupí k projednání jiném soudci či přisedícímu na základě rozvrhu práce, čímž dojde k zahojení této procesní vady. Totéž platí i o členech soudního senátu jako celku. Pokud předseda soudu dojde k závěru, že oznámení o podjatosti není podáno důvodně, přezkoumá a rozhodne o oznámené podjatosti soudce nebo přisedícího soud vyšší instance.¹⁸⁵

Pokud soud sám neshledá svoji podjatost a některý z účastníků řízení nabude subjektivní podezření, že vykonavatel soudní moci nejedná nestranně, a to buď ke vztahu k předmětu řízení, nebo ve vztahu k samotnému účastníkovi, popřípadě k jeho zástupci, je oprávněn se domáhat ochrany svých práv pomocí podání námítky o podjatosti soudce nebo přisedícího. S ohledem na koncentraci soudního řízení je možné námitku podjatosti podat do doby, než bude skončeno první jednání, za předpokladu, že byl účastník řízení o možnosti podat námitku podjatosti ze strany soudu řádně poučen, a za předpokladu, že důvod podjatosti nevyvstal po skončení prvního jednání. Pokud soud účastníka řízení nepoučí, dopouští se pochybení a účastníkovi je poskytnuta subjektivní lhůta patnáct dní k podání námítky podjatosti počínající běžet okamžikem, kdy se o podjatosti dozvěděl. O takto podané námitce rozhoduje soud vyšší instance. Nicméně samotné subjektivní podezření pro vyloučení soudce nebo přisedícího nestačí. Soudce je považován za nestranného a nepodjatého, dokud není před soudem prokázán opak.¹⁸⁶

Pokud je podána žaloba pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř. z důvodu podjatosti soudce nebo přisedícího soudu prvního stupně, bude věc postoupena jinému samosoudci nebo soudnímu senátu, který bude podle rozvrhu

¹⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tvo 3/2016.

¹⁸⁵ § 15 odst. 1 a 2 o.s.ř.

¹⁸⁶ HROMADA, Miroslav. § 14 [Důvody vyloučení]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1.

práce věc projednávat.¹⁸⁷ Pokud bude žaloba pro zmatečnost podána proti rozhodnutí odvolacího soudu, bude řízení o žalobě pro zmatečnost vedeno před soudem prvního stupně.¹⁸⁸

Závěrem je třeba dodat, že soud rozhodující v řízení o žalobě pro zmatečnost není vázán pravomocným rozhodnutím nadřízeného soudu o nevyločení soudce nebo přisedícího a je oprávněn posoudit předmětnou otázku jinak. Pokud tedy nadřízený soud rozhodne o tom, že soudce nebo přisedící není z rozhodování ve věci vyloučen, ačkoliv je dán důvod k jeho vyloučení, a řízení bude dále vedeno tímto soudcem, bude řízení trpět zmatečností vadou, která nebrání účastníkovi řízení proti němu podat žalobu pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř.¹⁸⁹

3.5.2.1.6. DŮVODY DLE § 229 ODST. 1 PÍSM. F) O.S.Ř.

Žalobu pro zmatečnost lze podat také tehdy, pokud podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř. dojde k vydání pravomocného rozhodnutí soudem, který byl z hlediska své vnitřní organizace nesprávně obsazen. Tím se rozumí situace, kdy věc projednával a rozhodoval o ní nesprávný počet soudců v rozporu se zákonem a rozvrhem práce,¹⁹⁰ nebo situaci, kdy rozhodnutí vydaly osoby justice, které nejsou oprávněny věci projednávat a rozhodovat, Jedná se o vyšší soudní úředníky, justiční čekatele, asistenty soudce nebo soudní tajemníky, kteří k tomu nejsou ze zákona zmocněni, tedy osoby, které nedisponují rozhodovací pravomocí a vydáním takového rozhodnutí se dopouští porušení zákona (ledaže by k tomu byly oprávněni na základě zvláštních předpisů).¹⁹¹

V rámci soudního řízení zákon opravňuje rozhodovat pouze dva subjekty. Jedním z nich je subjekt samý, zákonem označovaný jako samosoudce a druhým

¹⁸⁷ HROMADA, Miroslav. § 14 [Důvody vyloučení]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 10.

¹⁸⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 12. 2020, sp. zn. Ncp 782/2020

¹⁸⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 1995, sp. zn. 7 Cdo 69/92

¹⁹⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 229 [Důvody zmatečnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 17.

¹⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2048/2013.

z nich je uskupení určitého počtu subjektů, označovaných jako soudní senát, v jejichž čele stojí předseda, a kteří rozhodují na principu konsenzuálním.¹⁹²

Typickým důvodem zmatečnosti dle ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř. je situace, kdy samosoudce pravomocně rozhodne spor nebo jinou právní věc, ačkoliv o ní měl podle zákona rozhodovat soudní senát. Dané však neplatí opačně, tedy pokud namísto samosoudce vydá pravomocné rozhodnutí soudní senát. Takové rozhodnutí nelze napadnout žalobou pro zmatečnost z důvodů podle ustanovení §229 odst.1 písm. f) o.s.ř., ačkoliv zákon ani ustálená judikatura soudů blíže neupravuje, z jakého důvodu dané nepředstavuje překážku. Lze se tak pouze domnívat, že je to z důvodu, že soudní senát by měl disponovat větší pravomocí než samosoudce a jako oprávněnému k projednávání složitějších případů mu nic nebrání k tomu, aby projednal méně složitý případ.

Dále se mezi důvody zmatečnosti podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř. řadí vydání pravomocného rozhodnutí soudním senátem nebo samosoudcem odlišným od toho, kterému bylo projednání věci určeno rozvrhem práce, nebo pokud *„byla projednána a rozhodnuta v soudním oddělení, do něhož byla přidělena na základě rozvrhu práce, ve kterém byl způsob rozdělení jednotlivých věcí stanoven v rozporu se zákonem.“*¹⁹³

Nadto je důležité podotknout, že pokud je věc projednána jiným soudcem, než jaký byl rozvrhem práce příslušného soudu určen k projednání věci, dochází k porušení základního lidského práva účastníka řízení, tedy k odnětí mu jeho zákonného soudce.¹⁹⁴

3.5.2.1.7. DŮVODY DLE § 229 ODST. 1 PÍSM. G) O.S.Ř.

Dalším důvodem zakládajícím přípustnost žaloby pro zmatečnost je podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. g) o.s.ř. situace, kdy soudce, nebo přísedící, který je členem soudního senátu, rozhodoval ve věci a následně byl odsouzen pro trestný čin. Zároveň musí být prokázán kauzální nexus mezi trestným činem soudce nebo přísedícího a vydaným pravomocným rozhodnutím v neprospěch některého

¹⁹² Konsenzuální rozhodnutí znamená jednomyslné rozhodnutí o věci. S vydaným rozhodnutím nemusí nutně souhlasit všichni členové senátu, postačí pouze pokud nebudou rozhodnutí rozporovat. Člen senátu, který s vydaným rozhodnutím nesouhlasí má právo zveřejnit svůj odlišný názor.

¹⁹³ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 229 [Důvody zmatečnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 17.

¹⁹⁴ čl. 38 odst. 1 Listiny

z účastníků řízení. Pokud by kauzální nexus mezi výše uvedenými skutečnostmi prokázán nebyl, byla by žaloba pro zmatečnost pro nedůvodnost zamítnuta.¹⁹⁵ O zmatečnost se jedná i v případě, že soudce nebo přísedící nebyl pravomocně odsouzen za trestný čin, například v důsledku zániku trestnosti trestného činu, nebo proti nim nebylo zahájeno trestní stíhání, ačkoliv jejich jednání naplnilo skutkovou podstatu trestného činu. Soudní řízení je též stíženo zmatečností, pokud v něm rozhodoval soudce nebo přísedící, kteří nebyli pro svůj čin pravomocně odsouzeni, či proti nim nebylo zahájeno trestní stíhání, ale jejich jednání představuje pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně, a v důsledku takového jednání soudce nebo přísedícího bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka řízení.¹⁹⁶ O tom, zda jednání soudce nebo přísedícího naplnilo skutkovou podstatu trestního činu, za předpokladu, že pro jeho spáchání nebyli pravomocně odsouzeni, je příslušným rozhodovat soud, který je příslušný k projednání a rozhodování o žalobě pro zmatečnost. Otázku trestní odpovědnosti soudce nebo přísedícího projednávají jako otázku předběžnou.¹⁹⁷

Typickým trestným činem, kterého se může soudce či přísedící v rámci své rozhodovací praxe dopustit, je zneužití pravomoci úřední osoby, jež lze definovat jako úmyslné nebo nedbalostní zneužití zákonem svěřené pravomoci, často překračující zákonem stanovené meze, za účelem opatřit sobě nebo osobě blízké prospěch, výhodu nebo úmyslně způsobit jiné osobě újmu. O tom, zda došlo ke spáchání zaviněného trestného činu ze strany soudce či nikoliv je oprávněn v trestním řízení rozhodovat výlučně soud.¹⁹⁸

V této souvislosti je také nutné zmínit institut trestně právní imunity, který soudcům zabezpečuje určitý rozsah procesně právní ochrany. Imunita spočívá v ochraně předem určených osob a tkví v jejich *exempci*, tedy vynětí z norem procesního práva trestního v případě, že z jejich strany dojde k porušení norem práva trestného hmotného, spočívající v nemožnosti vést vůči osobě chráněné imunitou jakékoliv trestní řízení. Soudci nedisponují absolutní trestně právní imunitou, ale pouze imunitou funkční odvislou od výkonu své funkce.¹⁹⁹ To

¹⁹⁵ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 229 [Důvody zmatečnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 18.

¹⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2013, sp. zn. 21 Cdo 215/2013

¹⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2003, sp.zn. 21 Cdo 960/2003.

¹⁹⁸ § 329 odst. 1 písm. a), b) a c) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁹ ZEMANOVÁ, Daniela. § 76 [Podmíněnost trestního stíhání]. In: ZEMANOVÁ, Daniela. Zákon o soudech a soudcích. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 111.

znamená, že soudce je možné stíhat pouze pro trestné činy, kterých se dopustili při výkonu jejich funkce. V ostatních případech je pro trestné činy stíhat nelze. Vystavit soudce trestnímu stíhání nebo ho vzít do vazby je v České republice možné výlučně po předchozím souhlasu prezidenta republiky.²⁰⁰

Nadto je třeba zmínit, že jednou z podmínek, které je nutné splnit pro to, aby osoba mohla být jmenována soudcem, je též požadavek její bezúhonnosti, resp. beztrestnosti. Tento požadavek se však vztahuje pouze k faktickému stavu vedeném v rejstříku trestů v době, kdy má být osoba jmenována soudcem. Po jejím jmenování může být, s ohledem na výše uvedené trestně odpovědná po dobu výkonu její funkce soudce pouze pro trestné činy spáchané v souvislosti s výkonem této funkce.²⁰¹

3.5.2.1.8. DŮVODY DLE § 229 ODS. 1 PÍSM. H) O.S.Ř.

Zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. h) o.s.ř. představuje procesního pochybení soudu spočívající v tom, že účastníkovi řízení ustanoví opatrovníka z důvodu neznámého pobytu nebo z důvodu nezdařilého doručení na známou adresu v cizině, která je vedena u soudu jako doručovací, aniž by pro stanovení opatrovníka byly splněny obligatorní podmínky stanovené zákonem a soud navzdory tomuto svému procesnímu pochybení vydá rozhodnutí.²⁰²

Tento důvod byl jako zmatečnost zaveden novelou o.s.ř. z roku 2009, zákonem č. 7/2009 Sb., s účinností od 1.7.2009.²⁰³ Do účinnosti tohoto zákon bylo ustanovení opatrovníka z důvodu neznámého pobytu účastníka řízení nebo proto, že se mu nepodařilo písemnost doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady řazeno pod zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř.²⁰⁴

Opatrovník by měl v rámci své činnosti opatrovance zastupovat pouze v případech, kdy je vyžadováno kvalifikované právní jednání. Též pro jednání před soudem je vyžadováno kvalifikované právní jednání a z tohoto ohledu je při splnění zákonných podmínek nutné účastníkovi řízení opatrovníka ustanovit, zejména tehdy, pokud není možné, aby byl účastník na soudní jednání přítomen, protože se

²⁰⁰ § 76 zákona o soudem a soudcích

²⁰¹ Čl. 93 odst. 2 Ústavy

²⁰² §229 odst. 1 písm. h) o.s.ř.

²⁰³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 9. 2002, sp. zn. I. ÚS 559/2000

²⁰⁴ ŠÍNOVÁ, R. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 707.

ho nedaří o probíhající soudním řízení informovat. Funkce opatrovníka končí společně s ukončením soudního řízení, neboť je tímto naplněn účel, pro který byl opatrovník ustanoven.

S ohledem na výše uvedené lze mít za to, že nedůvodně je stanoven účastníkovi řízení opatrovník tehdy, když soud neučinil z jeho strany veškeré nezbytné kroky a nevyužil veškeré dostupné možnosti k tomu, aby zjistil aktuální místo pobytu účastníka řízení, či vycházel z adresy, na kterou bylo v minulosti účastníkovi řízení soudem doručováno, aniž by poté co zjistí, že se nejedná o adresu platnou, učinil jakékoliv kroky k nápravě a pokusil se zjistit a doručit písemnosti na platnou adresu účastníka řízení.²⁰⁵ Takovýmto postupem soudu byla účastníkovi řízení odňata možnost jednat samostatně nebo v zákonném zastoupení před soudem, což ho činí oprávněným k podání žaloby pro zmatečnost.

Dále je zmatečností podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. h) samotná okolnost, že soud ustanovení účastníkovi řízení opatrovníka, neboť jsou k tomu splněny podmínky stanovené v ustanovení § 29 o.s.ř., ale takto ustanovený opatrovník nevykonává řádně svou funkci a nehájí práva a oprávněné zájmy jeho opatrovance.²⁰⁶

3.5.2.2. DŮVODY DLE § 229 ODST. 2 O.S.Ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout také pravomocný rozsudek soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu nebo pravomocné usnesení těchto soudů, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, anebo pravomocný platební rozkaz (směnečný a šekový platební rozkaz) nebo elektronický platební rozkaz, jestliže

a) v téže věci bylo již dříve zahájeno řízení,

b) v téže věci bylo dříve pravomocně rozhodnuto,

c) odvolacím soudem byl pravomocně zamítnut návrh na nařízení výkonu těchto rozhodnutí nebo pravomocně zastaven výkon rozhodnutí z důvodu, že povinnosti rozsudkem, usnesením nebo platebním rozkazem uložené nelze vykonat (§ 261a).“²⁰⁷

²⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo 1511/2020.

²⁰⁶ Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 30 Co 124/2010

²⁰⁷ § 229 odst. 2 písm. o.s.ř.

Dle předmětného ustanovení lze žalobu pro zmatečnost podat proti pravomocným meritorním rozhodnutím nebo proti pravomocným platebním rozkazům (směnečnému, šekovému a elektronickému).²⁰⁸ Proti všem nemeritorním rozhodnutím je žaloba pro zmatečnost z důvodů podle ustanovení § 229 odst. 2 o.s.ř. nepřipustná.

3.5.2.2.1. DŮVODY DLE § 229 ODS. 2 PÍSM. A) O.S.Ř.

Zmatečnostní důvod podle ustanovení § 229 odst. 2 písm. a) o.s.ř. vzniká, jestliže i přes procesní překážku *litispndence*, dojde k zahájení řízení před soudem poté, co o téže věci již bude vedeno jiné řízení před soudem.²⁰⁹ Není rozhodné, zda je později zahájené řízení zahájeno před jiným nebo tentýž soudem.²¹⁰ Totožnou věcí se rozumí totožní účastníci řízení, přičemž není podstatné, jaké mají v těchto řízeních procesní postavení, jako i to zda za některého z nich v řízení vystupuje jeho nástupce, a totožný předmět řízení spočívající ve stejném žalobním nároku uplatněném ze stejných důvodů.²¹¹

Odpovědnost za vedení řízení a vydání rozhodnutí nese soud, který má zajistit, aby neprobíhalo vícero soudních řízení o téže věci najednou, a tím nedocházelo k vydání vícero rozhodnutí o téže věci, která *ab absurdum* mohou být rozdílná. Diametrální odlišnost výsledku soudních řízení může být dána tím, že soudci, jakožto lidské osoby, mohou dojít na základě stejných důkazů a skutkových zjištění, které vyjdou v řízení před danými soudy najevo, k jiným závěrům, a tím k vydání rozdílných rozhodnutí. Tím dochází k zásahům do práv a povinností účastníků řízení, což zcela jistě oslabuje právní jistotu účastníků řízení, jakož i samotnou jejich důvěru v soudní ochranu.²¹²

Souběžné vedení vícero totožných řízení ve svém důsledku odporuje procesním zásadám, zejména zásadě hospodárnosti řízení. Takovým postupem soudů dochází k neúčelnému vynaložení finančních částek ze státního rozpočtu, spočívající ve dvojnásobném finančním zatížení, pro vedení dvojího soudního řízení o téže věci, kdy jedna z částek je bezpochyby vydána neúčelně a zcela zbytečně z důvodu nutného

²⁰⁸ § 229 odst. 2 písm. o.s.ř.

²⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 9. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2083/2020.

²¹⁰ §83 odst. 1 o.s.ř.

²¹¹ SVOBODA, Karel. § 83 [Překážka věci zahájené]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

²¹² WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. První část – Řízení nalézací*. Praha: Linde, 2014, s. 216.

zamítnutí rozhodnutí vydaného v později zahájeném řízení. Nehospodárnost lze spatřovat též v tom, že jsou nedůvodně zatěžováni soudci a další justiční osoby.²¹³

Zmatečností není, pokud překážka *litispndence* odpadne před vydáním pravomocného meritorního rozhodnutí, nebo před zastavením řízení ve věci samé, nic totiž nebrání v pokračování v řízení, neboť již neexistuje soudní řízení, které by překážku představovalo.²¹⁴

3.5.2.2.2. DŮVODY DLE § 229 ODS. 2 PÍSM. B) O.S.Ř.

Zmatečnostním důvodem dle ustanovení § 229 odst. 2 písm. b) o.s.ř. je procesní překážka věci pravomocně rozhodnuté, *rei iudicatea*, které brání soudu, aby vydal rozhodnutí ve věci samé, poté co je o dané věci již pravomocně rozhodnuto. U cizozemského rozhodnutí překážka věci pravomocně rozhodnuté vzniká jen tehdy, je-li cizozemský rozsudek vykonatelný v České republice.²¹⁵ Zmatečnostním důvodem je tedy vydání rozhodnutí o věci, o které již bylo dříve rozhodnuto, a takovéto rozhodnutí nabylo právní moci a je vykonatelné.

Stejně jako v předešlém případě odporuje překážka *rei iudicatea* zásadám hospodárnosti a právní jistoty, a to ze stejných důvodů a s totožnými následky. Zejména vede k neúspěšnému ukončení později zahájeného soudního řízení z důvodu, že řešená věc již byla dříve vydaným pravomocným rozhodnutím vyřešena. Vydáním dalšího vymahatelného rozhodnutí, v již pravomocně rozhodnuté věci, by bylo v rozporu se zásadou *ne bis in idem*.^{216,217} Totožnou věcí se rozumí případy, kdy je zahájeno řízení o identickém právním nároku, nebo o totožném právním stavu, totožném předmětu řízení, s totožným okruhem účastníků řízení, pro stejné důvody.²¹⁸

Překážka *litispndence* a překážka *rei iudicatea* představují neodstranitelný nedostatek podmínky řízení, pro které je nutné dané řízení zastavit, a to kdykoliv v průběhu řízení kdy vyjde tato skutečnost najevo.²¹⁹

²¹³ ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6, s. 206–207.

²¹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 29 Odo 353/2002.

²¹⁵ § 159a odst. 4 o.s.ř.

²¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2575/2013.

²¹⁷ „Ne dvakrát o tomtéž.“

²¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014.

²¹⁹ § 104 odst. 1 o.s.ř.

3.5.2.2.3. DŮVODY DLE § 229 ODS. 2 PÍSM. C) O.S.Ř.

Zmatečnostní důvody dle ustanovení § 229 odst. 2 písm. c) o.s.ř. spočívají ve vydání rozhodnutí odvolacího soudu, kterým buďto odvolací soud pravomocně zamítne návrh na nařízení výkonu pravomocného a vykonatelného rozhodnutí, nebo pravomocně rozhodne o zastavení výkonu rozhodnutí pro nemožnost dané rozhodnutí vykonat, ačkoliv nic nebrání výkonu daného rozhodnutí po materiální stránce, čímž znemožní vynutit povinnosti stanovené ve vykonávaných rozhodnutích.²²⁰

Poté, co vydané rozhodnutí, ukládající jednomu z účastníků řízení nějakou povinnost, nabyde právní moci, stává se vykonatelným s čímž se pojí schopnost vynutit jeho obsah, a to peněžité nebo nepeněžité povahy, pokud nebudou plněno účastníkem řízení dobrovolně v parčí lhůtě.^{221,222} Vynutitelné soudní rozhodnutí slouží mimo jiné jako exekuční titul, kterým má být realizováno vynucení stanovených povinností, a tím docíleno naplnění účelu vydaného rozhodnutí. Pro vynucení výkonu soudního rozhodnutí je oprávněná osoba povinna podat, v souladu se zásadou dispoziční, návrh na zahájení exekučního řízení, z titulu vynutitelného soudního rozhodnutí, kterým bude požadovat, aby byla proti povinné osobě nařízena exekuce. K tomu je třeba dodat, že vynutit lze pouze soudní rozhodnutí, jejichž obsah je konkrétní a úplný, zejména, nikoliv však výlučně, za účelem správného určení povinné a oprávněné osoby a vynutitelného nároku. Pokud vykonatelné soudní rozhodnutí není, co do subjektu, objektu a obsahu úplné, je nerealizovatelné a mělo by být oprávněnými soudy zrušeno. Výkon takového vadného rozhodnutí by mohl být v rozporu se závěrem, který soudce správně učinil, ale nesprávně formuloval, v důsledku čehož může být neoprávněně zasaženo do práv a oprávněných zájmů účastníků řízení, což nelze dopustit.²²³

K zamítnutí návrhu na výkon rozhodnutí a zastavení výkonu rozhodnutí pro jeho materiální nevykonatelnost je třeba, aby zamítavé rozhodnutí vydané soudem prvního stupně, bylo následně soudem odvolacím potvrzeno, a to s ohledem na závažnost zásahu takového rozhodnutí do právních poměrů účastníků řízení.

²²⁰ § 229 odst. 2 písm. c) o.s.ř.

²²¹ Lhůta mezi právní mocí a vykonatelností rozhodnutí určená k dobrovolnému plnění.

²²² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 20 Cdo 965/2003.

²²³ § 261a odst. 1 o.s.ř.

Zamítavé rozhodnutí odvolacího soudu je samo o sobě dostačující k přerušení výkonu rozhodnutí.²²⁴

S ohledem na výše uvedené lze dojít k závěru, že žalobu pro zmatečnost lze podat pro zmatečnostní důvody dle ustanovení §229 odst. 2 písm. c) tehdy, pokud odvolací soud vydá usnesení, kterým rozhodne o zamítnutí návrhu na výkon soudního rozhodnutí nebo jím nařízený výkon soudního rozhodnutí zastaví, ačkoliv nic nebrání materiální vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.²²⁵

3.5.2.3. DŮVODY DLE § 229 ODST. 3 O.S.Ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout též pravomocný rozsudek odvolacího soudu nebo jeho pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, jestliže mu byla v průběhu řízení nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem. Totéž platí, jde-li o pravomocný rozsudek soudu prvního stupně, proti němuž není odvolání přípustné podle § 202 odst. 2.“²²⁶

Předmětné ustanovení směřuje proti meritorním rozhodnutím soudů prvních stupňů, proti kterým není možné podat odvolání a proti meritorním rozhodnutím odvolacích soudů, která byla vydána v řízeních, ve kterých nebylo účastníkovi řízení umožněno jednat před soudem. Takovým jednáním soudu bylo účastníkovi řízení v jeho průběhu znemožněno uplatňovat svá procesní práva, která mu o.s.ř. přiznává.²²⁷ O vadné jednání nepůjde v případě, že soud v souladu se zákonem rozhoduje bez nařízení jednání.

Žalobou pro zmatečnost je v těchto případech účastník řízení oprávněn podat pouze tehdy, pokud podal proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolání, je-li jeho podání přípustné. Pokud by rozhodnutí prvostupňového soudu odvoláním nenapadl, byla by žaloba pro zmatečnost odmítnuta pro neexistenci předmětu, který může napadat. Po úspěšném vyčerpání řádného opravného prostředku je možné rozhodnutí dovolacího soudu napadnout žalobou pro zmatečnost i tehdy, byla-li možnost jednat před soudem účastníkovi řízení odňata před soudem prvního stupně²²⁸ a v rámci dovolacího řízení nebyla předmětná vada odstraněna. Odvolací

²²⁴ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 229 [Důvody zmatečnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 22.

²²⁵ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1815

²²⁶ § 229 odst. 3 o.s.ř.

²²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 10. 2017, sp. zn. 27 Cdo 3287/2017-464

²²⁸ Usnesení bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 1992, sp. zn. 2 Cdo 19/92.

soud vadu odstraní, pokud účastníkovi řízení v odvolacím řízení umožní vykonat jeho procesní práva, ze kterých byl nesprávným postupem soudu prvního stupně vyloučen, případně pokud zruší rozhodnutí soudu prvního stupně.²²⁹

Od účinnosti novely o.s.ř. provedenou zákonem č. 404/2012 Sb. je možné žalobou pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř. napadnou též meritorní rozhodnutí soudu prvního stupně, jehož předmětem jsou bagatelní částky, neboť proti takového rozhodnutí není přípustné podat odvolání.²³⁰ Do té doby bylo odněti možnosti jednat před soudem v takovýchto řízení neodstranitelnou překážkou.²³¹

Jako příklady pochybení soudu prvního stupně či odvolacího soudu řadící se mezi zmatečnostní důvody dle ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř. lze uvést následující případy.

Bude se jednat o situace, kdy bez svého zavinění nebude účastník řízení, případně jeho právní zástupce, na nařízeném soudním jednání přítomen, ačkoliv s předstihem a ze závažných důvodů požádal o odročení nařízeného jednání (například při kolizi s dalším soudním jednáním, nebo pro dlouhodobou nemoc), k čemuž soud nepřihlédl a jednání neodročil.²³² Dále se jedná o případy, kdy účastník řízení není řádně předvolán na nařízené jednání, čímž není schopen se k určitým věcem vyjádřit a soud již v rámci prvního jednání vydá rozhodnutí v neprospěch nepředvolaného účastníka, aniž by toto své pochybení napravil. Pokud účastník řízení v jeho průběhu zemřel a soud namísto, aby o jednání vyrozuměl jeho procesní nástupce, pokračoval v jednání se zemřelou osobou a následně vydal rozhodnutí.²³³ Pokud soud nenařídí jednání a rozhodne o věc bez něj, ačkoliv nejsou splněny předpoklady pro rozhodování bez nařízení jednání stanovené zákonem. Pokud účastníka řízení, případně jeho právního zástupce, soud s dostatečným časovým předstihem nepředvolal na nařízené jednání.²³⁴ Pokud účastníka v čas na nařízené jednání předvolá, nicméně na přípisu o předvolání jednání uvede jinou jednací síň. Na tom nic nemění ani skutečnost, že k pochybení došlo v důsledku písařské chyby. V neposlední řadě též tehdy, pokud soud

²²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 1998, sp. zn. 3 Cdon 610/96.

²³⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 229 [Důvody zmatečnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 24.

²³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

²³² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. 33 Cdo 617/2018.

²³³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1550/2000.

²³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 3. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1094/2000.

účastníkovi řízení nedoručí vyrozumění o zahájení soudního řízení. Výše uvedený výčet není kompletní. Možností, kdy se soud dopustí pochybení a neumožní účastníkovi řízení jednat před soudem je velké množství a vytvořit vyčerpávající výčet by pro účely této diplomové práce jistě nebylo přínosné.²³⁵

V důsledku výše uvedených pochybení soudy zatíží řízení vadou spočívající v neumožnění účastníkovi řízení realizovat jeho procesní práva, například práva navrhnout důkazy, pokud je to přípustné, vyjadřovat se k provedeným důkazům, být před soudem slyšen, tedy příslušně procesně reagovat a hájit svá práva, jako i v porušení zásady rovnosti procesních stran a práva na spravedlivý proces.²³⁶

Lze shrnout, že žalobu pro zmatečnost je možné podat, pokud bude účastníkovi znemožněno jednat před soudem, pokud zároveň mělo toto pochybení soudu vliv na neúspěch účastníka v řízení. Pro naplnění předmětného zmatečnostního důvodu je nutné prokázat příčinnou souvislost mezi neúčastní účastníka řízení na jednání a vydáním rozhodnutí v jeho neprospěch, jinými slovy, je nutné zkoumat, zda by účastí na jednání byl zvrácen výsledek daného soudního řízení. Žalobu je však možné uplatnit pouze v případě, že účastník toto pochybení soudu nemohl vyknout již dříve v odvolacím řízení, nebo pokud vytknuté pochybení nebylo odvolacím soudem odstraněno a nezbývá mu než se bránit prostřednictvím žaloby pro zmatečnost. Pokud by se však mohl bránit prostřednictvím odvolání a tohoto svého práva nevyužil, načež podal žalobu pro zmatečnost, jednalo by se o zneužití tohoto prostředku a žaloba by byla odmítnuta.²³⁷

3.5.2.4. DŮVODY DLE § 229 ODS. 4 O.S.Ř.

„Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout rovněž pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání nebo kterým bylo zastaveno odvolací řízení, jakož i pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost.“²³⁸

Podle ustanovení § 229 odst. 4 o.s.ř. tvoří způsobilý předmět žaloby pro zmatečnost pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto

²³⁵ K tomu je třeba dodat, že velké množství případů spadajících pod zmatečnost podle § 229 odst. 3 o.s.ř. je následek velmi obecně definovaného předpokladu porušení ze strany soudu, tedy pouze neumožnění jednání před soudem bez jakýchkoliv bližších upřesnění.

²³⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. III ÚS 2748/18

²³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 5. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2697/2016.

²³⁸ § 229 odst. 4 o.s.ř.

odvolání nebo usnesení odvolacího soudu o zastavení odvolacího řízení či usnesení odvolacího soudu potvrzující nebo měnící usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost, za předpokladu, že odvolací soud svá usnesení vydal na základě skutkově nebo právně chybného závěru.²³⁹ Dané ustanovení zákona však nepřináší bližší upřesnění toho, z jakého konkrétního důvodu je možné žalobu pro zmatečnost podat, což je dle názoru autorky práce nezbytné pro správné uplatnění žaloby případně její nezamítnutí pro neopodstatněnost. Nedostatečnost zákonné úpravy proto byla odstraněna rozhodovací praxí Nejvyššího soudu ČR, který usnesením stanovil, že zmatečným důvodem dle ustanovení § 229 odst. 4 o.s.ř. je dána u rozhodnutí odvolacích soudů, vyhodnotil-li chybně situaci a dospěl k závěru, že odvolání je nutné odmítnout nebo odvolací řízení zastavit.²⁴⁰

Z výše uvedeného výčtu vyplývá, že v žalobu pro zmatečnost lze podat proti pravomocným nemeritorním usnesením odvolacího soudu.²⁴¹ Ústavní soud ČR shledal žalobu pro zmatečnost podle ustanovení §229 odst. 4 o.s.ř. za univerzální opravný prostředek. S ohledem na tuto skutečnost by soudy měly účastníky řízení poučovat o možnosti podat proti vydanému rozhodnutí po jeho právní moci žalobu pro zmatečnost podle § 229 odst. 4 o.s.ř. Tento závěr Ústavního soudu ČR však nebyl prosazen a v praxi není aplikován.²⁴²

Jedním ze zmatečností důvodů je tedy vydání pravomocného usnesení odvolacího soud, kterým bylo na základě chybného závěru odvolacího soudu odmítnuto odvolání. V souladu se zákonem lze odvolání odmítnut odvolacím soudem pouze v případech, že je podáno osobou, která k tomu není aktivně legitimovaná, proti rozhodnutí soudu prvního stupně, proti kterému odvolání není přípustné, nebo pokud je odvolání vadné.²⁴³

Odvolací soud v těchto případech rozhoduje o otázce odmítnutí odvolání nebo o zastavení odvolacího řízení bez předchozího vyjádření prvního stupně. Dále odvolací soud odmítne odvolání, pokud je podáno po zákonné lhůtě určené k jeho

²³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 14. prosince 2005, sp. zn. 21 Cdo 489/2005

²⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 489/2005

²⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1269/2006

²⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1531/2017

²⁴³ § 211 a § 43 odst. 2 o.s.ř.

podání, za předpokladu že soud prvního stupně nedodržení lhůty k podání odvolání neshledal a podané odvolání postoupil odvolacímu soudu k projednání.²⁴⁴

Dalším ze zmatečnostních důvodů podle ustanovení § 229 odst. 4 o.s.ř. je nedůvodné zastavení odvolacího řízení odvolacím soudem. O zastavení odvolacího řízení může odvolací soud rozhodnout pouze pokud odvolatel vezme odvolání zpět, nebo proto, že je řízení vedeno i přesto, že pro nesplnění zákonných podmínek nemělo být vůbec zahájeno.²⁴⁵

Novelou o.s.ř. provedenou zákonem č. 404/2012 Sb., s účinností ke dni 1.1.2013 byly zmatečnostní důvody rozšířeny a žalobou pro zmatečnost podle ustanovení §229 odst. 4 o.s.ř. bylo nadále možné napadnout též usnesení odvolacího soudu, kterými bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro jejich opožděnost. Na základě ustálené soudní judikatury došlo k rozšíření tohoto ustanovení o možnost podat žalobu pro zmatečnost též proti usnesení odvolacího soudu, kterým tento potvrdil nebo změnil usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu nebo odporu platebnímu rozkazu pro jejich opožděnost. Nejvyšší soud ČR k tomu uvedl, že se při výkladu ustanovení §229 odst. 4 o.s.ř. nelze striktně držet jeho jazykového výkladu, ale je třeba jej vztáhnout i na odmítnutí jiných druhů opravných prostředků z důvodu jejich údajné opožděnosti.²⁴⁶

Nadto je třeba zmínit, že proti neúspěšnému odvolání je možné za podmínky, že účastníkovi bylo nezákonně odňato právo na podání dovolání na základě chybného závěru odvolacího soudu, podat žalobu pro zmatečnost, která je způsobilá zastoupit institut dovolání v plném rozsahu, a to i z důvodů, které byly původně v podaném odvolání uplatněny.²⁴⁷

Žalobou pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 4 nelze podat proti unesením odvolacího soudu, kterými bylo potvrzeno unesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání pro jeho nepřípustnost nebo potvrzeno usnesení o zastavení odvolacího řízení z téhož důvodu. Dané vyplývá též z dikce daného ustanovení, dle kterého je možné podat žalobu pro zmatečnost pouze proti odmítavým rozhodnutím

²⁴⁴ §218a o.s.ř.

²⁴⁵ § 207 odst. 2 o.s.ř.

²⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2437/2013

²⁴⁷ SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck), s. 374.

odvolacího soudu, nikoliv i odmítavým usnesením soudů jiných instancí.²⁴⁸ Výjimku z výše uvedeného tvoří odvolacím soudem potvrzené usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání²⁴⁹ nebo dovolání²⁵⁰ pro jeho opožděnost.

Žalobu pro zmatečnost podle ustanovení §229 odst.4 o.s.ř. je oprávněn podat účastník řízení, kterému na základě nesprávného skutkového nebo právního závěru soudu o nesplnění zákonných předpokladů pro nařízení odvolacího řízení, je odvolání odmítnuto, nebo jeho odvoláním zahájené odvolací řízení zastaveno. K prokázání tvrzení, že na základě provedených důkazů došel soud k nesprávnému skutkovému nebo právního závěru, čímž se tento dopustil porušení základních principů ovládajících civilní řízení je účastníkovi řízení umožněno v řízení o žalobě pro zmatečnost uplatnit i takové skutečnosti nebo navrhnout takové důkazy, které mohl uplatnit před odvolacím soudem.²⁵¹

V řízení o žalobě pro zmatečnost bude soud na základě předložených důkazů a prokázaných skutečností posuzovat, zda odvolací soud při svém rozhodování pochybil a dospěl k nesprávnému závěru nebo zda si opatřil dostatek důkazů pro vyslovení takového závěru, nebo zda byla žaloba podána nedůvodně, neboť odvolací soud na základě správného závěru odmítl odvolání nebo zastavil odvolací řízení, nebo zda došel ke správnému závěru při vydání usnesení kterým potvrdil usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro jejich opožděnost, nebo zda je toto jeho usnesení v rozporu se zákonem.²⁵²

3.6. NEPŘÍPUSTNOST ŽALOBY PRO ZMATEČNOST

Stejně jako přípustnost je též nepřipustnost žaloby pro zmatečnost dělena na objektivní a subjektivní. Objektivní nepřipustnost žaloby je upravena v ustanovení § 230 o.s.ř. společně s nepřipustností žaloby na obnovu řízení. Nepřipustnost obou žalob byla zavedena z důvodu zájmu společnosti na zachování právní jistoty, která by v libovolném a neomezeném podávání žalob proti pravomocným rozhodnutím byla prolomena. Žalobu pro zmatečnost nelze podat v případech stanovených v ustanovení § 230 o.s.ř., a to i pokud by byly naplněny předpoklady pro její přípustnost podle ustanovení § 229 o.s.ř. Subjektivní nepřipustnost spočívá

²⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 825/2004

²⁴⁹ §208 odst. 1 o.s.ř.

²⁵⁰ §241b odst. 1 o.s.ř.

²⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.11.2006, sp. zn. 21 Cdo 1874/2005,

²⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 783/2005

v podání žaloby pro zmatečnost subjekty, kteří k tomu nejsou zákonem aktivně legitimováni.²⁵³

Dle ustanovení § 230 odst. 1 písm. a) o.s.ř. tedy nelze podat žalobu pro zmatečnost proti „*usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby*“²⁵⁴. Žalobu pro zmatečnost tak možné podat proti rozhodnutím, jejichž předmětem je žaloba z rušené držby z důvodu, že povahou tohoto řízení je ochrana faktického stavu nikoliv definitivní právní ochrana.

Dle ustanovení § 230 odst. 1 písm. b) o.s.ř. nelze žalobu pro zmatečnost podat „*jen proti výrokům rozhodnutí o nákladech řízení, o lhůtě k plnění a o předběžné vykonatelnosti*“.²⁵⁵ Zde žalobce vyloučil ze zmatečností důvodů situace, pro jejich poměr k meritu věci. Jak již bylo uvedeno výše v této diplomové práci, pokud nedojde k napadení hlavního výroku, nelze rozhodnutí napadnout pouze pro vadné rozhodnutí o nákladech řízení, o lhůtě k plnění nebo o předběžné vykonatelnosti.

Dle ustanovení § 230 odst. 1 písm. c) o.s.ř. nelze podat žalobu pro zmatečnost jen proti „*důvodům rozhodnutí*“,²⁵⁶ a to z důvodu, že odůvodnění, o které soudy opřely své rozhodnutí, i pokud není dostatečné nebo je nesprávné, není samo o sobě právně závazné, a tudíž jej nelze samostatně napadat žalobou pro zmatečnost. Odůvodnění rozsudku nemající podklad ve skutkových zjištěních je možné napadnout před právní mocí rozsudku pomocí institut oprav odůvodnění.²⁵⁷

Dle ustanovení § 230 odst. 3 o.s.ř. „*žaloba pro zmatečnost není přípustná také proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost*“.²⁵⁸ Význam tohoto ustanovení spočívá v tom, že nelze rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost napadnout další žalobou pro zmatečnost. Proti vadnému rozhodnutí o žalobě o zmatečnost je možné podat jiný opravný prostředek, a to odvolání či následného dovolání za podmínek podle ustanovení §237 o.s.ř.²⁵⁹ Vyloučeny jsou všechny druhy rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost, tedy rozhodnutí, kterými se určí, že se žaloba připouští, že je žaloba nedůvodná, či procesní rozhodnutí o odmítnutí žaloby nebo o zastavení řízení o žalobě pro zmatečnost. Mezi rozhodnutí o žalobě pro

²⁵³ §230 o.s.ř.

²⁵⁴ §230 odst.1 písm. a) o.s.ř.

²⁵⁵ §230 odst.1 písm. b) o.s.ř.

²⁵⁶ §230 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

²⁵⁷ §165 o.s.ř.

²⁵⁸ §230 odst. 3 o.s.ř.

²⁵⁹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2009, s. 1856

zmatečnost se řadí též usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí odvolání proti žalobě pro zmatečnost, nebo zastavení odvolacího řízení o žalobě pro zmatečnost, jakož i samotné usnesení odvolacího soudu o odmítnutí odvolání proti rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost nebo zastavení odvolacího řízení o žalobě pro zmatečnost.²⁶⁰

Důvody nepřipustnosti žaloby pro zmatečnost jsou obsaženy i v jiných zákonech než pouze v o.s.ř. Jako příklad lze uvést zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále jen „ZOK“), dle kterého žalobu pro zmatečnost nelze podat proti rozhodnutím, jimiž se povoluje zápis společnosti do obchodního rejstříku.²⁶¹ Dalším příkladem je z.ř.s., podle kterého není možné žalobu pro zmatečnost podat proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno, že se manželství rozvádí, že je neplatné nebo že manželství neexistuje, a proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno zrušení, neplatnost nebo neexistence partnerství. Zákonodárce začlenil do zákona tento zákaz z důvodu, že by napadením pravomocného rozhodnutí o rozvodu manželství mohlo dojít k jeho obnově po jeho pravomocném rozvedení. Výše uvedené se vztahuje též na registrované partnerství.^{262,263} Žalobu pro zmatečnost dle z.ř.s. dále není možné podat v řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí.²⁶⁴

3.7. ÚČINKY ŽALOBY PRO ZMATEČNOST

S žalobou pro zmatečnost není spojován devolutivní ani suspenzivní účinek. Podání žaloby pro zmatečnost samo o sobě nebrání nabytí právní moci a vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. To ve svém důsledku znamená, že pokud bylo napadeným pravomocným rozhodnutím účastníkovi řízení uloženo něco konat, dát, strpět nebo se něčeho zdržet, a on by i přesto jednal v rozporu s takto uloženými povinnostmi, byl by druhý účastník řízení oprávněn domáhat se splnění uložených povinností ve vykonávacím řízení. Nicméně, pokud by hrozilo, že bude tomu, kdo podal žalobu pro zmatečnost způsobena újma neprodleným výkonem rozhodnutí nebo nařízením exekuce, nebo pokud by výkonem rozhodnutí nebo nařízením exekuce měl být zmařen účel řízení o žalobě pro zmatečnost, je možné,

²⁶⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 230 [Nepřipustnost žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 7.

²⁶¹ § 68a odst. 1 ZOK

²⁶² §482 z.ř.s.

²⁶³ §489 z.ř.s.

²⁶⁴ §491 z.ř.s.

aby soud před vydáním rozhodnutí v řízení o žalobě pro zmatečnost usnesením odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí,²⁶⁵ a to do doby, než bude skončeno řízení o žalobě pro zmatečnost.²⁶⁶ Odložení výkonu rozhodnutí má za následek nevykonatelnost v exekučním řízení. Nicméně dané nepředstavuje překážku nařízení výkonu rozhodnutí. To znamená, že soud může na návrh opevněného pověřit soudního exekutora a zároveň odložit výkon rozhodnutí do pravomocného rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost.²⁶⁷

Soud je oprávněn o odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí rozhodnout na návrh účastníka řízení nebo bez návrhu, a to i ve věcech, které se v souladu se zákonem zahajují jen na návrh.²⁶⁸ Překonat zásadu dispoziční je nutné s ohledem na účel a povahu tohoto institutu.

Odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí nelze, pokud by žaloba pro zmatečnost byla shledána za nepřípustnou, nebo následně za nedůvodnou, nebo pokud by byla podána proti rozhodnutí, u kterého nelze nařídit jeho výkon.²⁶⁹ Jako příklad nepřípustnosti odkladu vykonatelnosti rozhodnutí lze uvést rozhodnutí, jímž byla žaloba zamítnuta, neboť výkon takového rozhodnutí nelze provést.

Proti usnesení soudu prvního stupně o odkladu vykonatelnosti je možné podat odvolání. Po pravomocném skončení řízení o žalobě pro zmatečnost dochází automaticky ke zrušení usnesení o odkladu vykonatelnosti. Odklad vykonatelnosti může být zrušen i v průběhu řízení o žalobě pro zmatečnost za předpokladu, že nebude žalobě o zmatečnost vyhověno.²⁷⁰

3.8. POROVNÁNÍ ŽALOBY PRO ZMATEČNOST MEZI ČESKÝM A ZAHRANIČNÍM PRÁVNÍM SYSTÉMEM

Autorka si pro komparaci právních úprav žaloby pro zmatečnost zvolila právní řád český a právní řád německý. Oba se řadí mezi systémy kontinentální. Vzhledem k tomu, jsou si tyto právní úpravy blízké, například jejich systematickém uspořádání. Žaloba pro zmatečnost je v českém právním řádu, jak již uvedeno výše

²⁶⁵ § 235c o.s.ř.

²⁶⁶ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235c [Odklad vykonatelnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1,2.

²⁶⁷ Tamtéž, č. 6.

²⁶⁸ Tamtéž, č. 1.

²⁶⁹ Tamtéž, č. 1.

²⁷⁰ Tamtéž, č. 3.

upravena v o.s.ř. v ustanovení § 229 o.s.ř. až §235h o.s.ř. Ve Spolkové republice Německo je tento institut upraven v civilním procesním řádu (*Zivilprozessordnung*) (dále jen „ZPO“) v ustanoveních § 578 až § 591 ZPO.²⁷¹ Shodné znaky s českým právním řádem můžeme nalézt již v ČŘS. Nadto je třeba uvést, že žaloba pro zmatečnost má v německém právním řádu dlouholetou tradici na rozdíl od českého právního řádu, ze kterého byla na padesát let vyloučena. Poté, co byla novelou o.s.ř. zákonodárci vrácena zpět do právního řádu, již vykazovala několik odlišností od její předchozí úpravy, a tedy i od úpravy německé. Podoba německé právní úpravy tohoto institutu, jako i jeho odlišné rysy od úpravy české jsou blíže upraveny v následující kapitole.

3.8.1. SROVNÁNÍ S NĚMECKÝM PRÁVNÍM SYSTÉM

ZPO stejně jako o.s.ř. upravuje institut žaloby pro zmatečnost (*Nichtigkeitsklage*) velmi podobně. Shodně je v obou právních řádech systematicky upraveny společně s žalobou pro obnovu řízení. V rámci knihy čtvrté ZPO nalezneme ustanovení společná pro obě žaloby, ve kterých je používáno souhrnné označení žaloby (*Wiederaufnahmeklage(n)*), jakož i ustanovení samostatná pojednávající výlučně o jedné z nich, ve kterých je používáno pouze označení žaloba (*Klagen*). Pro zorientování se v německé právní úpravě tak byla tato skutečnost více než nápomocná, na druhou stranu stejně jako v české právní úpravě působí takováto systematika zmatečně a velmi nepřehledně.

Předně je třeba zmínit, že v německém právním řádu je pod pojem obnovy řízení řazena žaloba pro obnovu řízení společně s žalobou pro zmatečnost, z důvodu, že jsou obě způsobilé přivodit obnovu řízení. Autorka práce se shoduje s tímto tvrzením, že obě žaloby ve svém důsledku vedou k obnově původního řízení (podle o.s.ř. však pouze pro některé ze zmatečnostních důvodů), nicméně z důvodu přehlednosti se přiklání k úpravě v českém právním řádu, kde pojem obnova řízení není s institutem žaloby pro zmatečnost v o.s.ř. spojován. Rozdíl v právních úpravách nalezneme v tom, že žaloba pro zmatečnost a žaloba pro obnovu řízení není německým právním řádem řazena mezi opravné prostředky, neboť se s nimi neváže suspenzivní a devolutivní účinek. Opravným prostředkem je podle ZPO odvolání, dovolání a stížnost. Obě žaloby jsou společně se všemi opravnými

²⁷¹ Die deutsche Zivilprozessordnung (německý civilní řád)

prostředky řazeny mezi návrhy podávané v civilním řízení směřující ke změně nebo zrušení napadaného rozhodnutí (*Rechtsbehelfe*).²⁷²

Žalobou pro zmatečnost lze, shodně s českým právním řádem, napadnout pravomocné rozhodnutí soudu, v podobě rozsudku nebo usnesení, kterým bylo řízení skončeno.²⁷³ Dále je shodně upravena též problematika střetu opravných prostředků, konkrétně pak současného podání žaloby pro zmatečnost a žaloba pro obnovu řízení. V případě současného podání obou žalob dojde k zastavení řízení o žalobě pro obnovu řízení do okamžiku, než bude skončeno řízení o žalobě pro zmatečnost. Shodně s ustanovením § 232 odst. 1 o.s.ř. jsou upraveny náležitosti žaloby pro zmatečnost, které jsou obecné pro všechna podání. Nadto musí žaloba pro zmatečnost obsahovat důkazy prokazující, že byla podána důvodně a v zákonem stanovené lhůtě, rozsah, v jakém je rozsudek napadán, čeho se žalobce žalobou domáhá,²⁷⁴ a též speciální náležitosti, jako je označení, jaká z žalob je podávána, jaký rozsudek je žalobou napadán a z jakých zmatečnostních důvodů.²⁷⁵ Pokud některá z výše uvedených náležitostí chybí, soud, který přípustnost žaloby přezkoumával, ji pro nepřípustnost odmítne.²⁷⁶

Oproti české právní úpravě je dle německého právní řádu k podání žaloby pro zmatečnost aktivně legitimován pouze účastník řízení, případně v řízení o pozůstalosti též jeho právní nástupce, tedy dědic, na základě institutu univerzální sukcese.

Rozdílně je upravena též přípustnost žaloby pro zmatečnost. Důvody, pro které lze žalobu pro zmatečnost podat jsou v porovnání s českou právní úpravou značně omezeny. Německý první řád připouští podat žalobu pro zmatečnost pouze z následujících čtyř důvodů. V první řadě je zmatečností, pokud v řízení rozhodoval soud, který nebyl řádně obsazen. Dané ustanovení koresponduje s ustanovením § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř., dále pokud ve věci rozhodoval soudce, který nebyl oprávněn o ni rozhodovat, pokud ve věci rozhodoval zákonem vyloučený soudce, za předpokladu, že k odstranění této překážky byly neúspěšně využity návrh na odmítnutí nebo opravné prostředky. V pořadí třetím zmatečnostním důvodem je

²⁷² Die deutsche Zivilprozessordnung (německý civilní řád)

²⁷³ HRDLÍČKA, J. *Obnova řízení skončeného soudně schváleným smírem. Socialistická zákonnost, 1971*, s. 131 a násl.

²⁷⁴ § 585 ZPO

²⁷⁵ § 587 ZPO

²⁷⁶ § 589 odst. 1 ZPO

projednávání a rozhodování ve věci soudcem, který byl pravomocným rozhodnutím z projednání věci vyloučen, které korespondují s ustanovením § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř., Posledním důvodem je, pokud nebyl v řízení účastník zastoupen zástupcem (zákonným, smluvním nebo opatrovníkem), ačkoliv jím být zastoupen měl, ledaže by tento nedostatek byl odstraněn výslovným nebo mlčky učiněním schválením účastníka řízení, který se v mezidobí stal procesně způsobilým, nebo jemu následně ustanoveným zástupce. Dané ustanovení koresponduje s ustanovením § 229 odst. 1 písm. c) o.s.ř.²⁷⁷ Německý zákoník shodně s českým stanoví účastníkovi řízení povinnost nejprve proti rozhodnutím soudů prvních stupňů trpících zmatečnostmi spočívajících v projednání věci soudem, který nebyl řádně obsazen, nebo v řízení rozhodoval soudce, který byl z rozhodování pravomocně vyloučen, nejprve využít institut odvolání. Pokud ze strany účastníka řízení nedojde k vyčerpání tohoto opravného prostředku nevzniká mu právo na podání žaloby pro zmatečnost, která tak bude pro nevyčerpání všech opravných prostředků soudem odmítnuta.^{278,279}

Další rozdíl lze spatřovat mezi ustanovením § 41 odst. 6 ZPO a ustanovením § 14 odst. 3 o.s.ř. v tom, že dle ustanovení § 14 odst. 3 o.s.ř. je z projednání žaloby pro zmatečnost vždy vyloučen soudce, který vydal napadané rozhodnutí. Ustanovení § 41. odst. 6 ZPO však stanoví, že soudce, který v řízení vydal napadané rozhodnutí není nutně vyloučen z rozhodování o žalobě pro zmatečnost, pokud nedošlo k podání žaloby pro zmatečnost z důvodu, že v původním řízení rozhodoval podjatý soudce, který byl pravomocně z projednání a rozhodování ve věci vyloučen.²⁸⁰

Odlišně jsou též upraveny subjektivní a objektivní lhůta k podání žaloby pro zmatečnost. Subjektivní lhůta k podání žaloby pro zmatečnost podle německého právního řádu činí jeden měsíc ode dne, kdy se účastník o důvodech zmatečnosti dozvěděl, která nezapočne běžet dříve, než napadané rozhodnutí nabyde právní moci.²⁸¹ Ve Spolkové republice Německo je tedy lhůta značně kratší než v České republice, a to o celé dva měsíce. Takto stanovený počátek subjektivní lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost považuje autorka za konformní a nepůsobící žádně

²⁷⁷ §579 odst. 1 ZPO

²⁷⁸ §579 odst. 2 ZPO

²⁷⁹ Baumbach – Lauterbach – Alberts – Hartman: ZPO – Zivilprozessordnung, Kommentar zur ZPO, s.1705

²⁸⁰ Müncher Kommentar – Zivilprozessordnung, s. 793 a 828

²⁸¹ §586 odst. 1 a odst. 2 ZPO

překážky. Německá právní úprava pevně stanoví, v jaký okamžik začne účastníkovi řízení běžet lhůta pro podání žaloby pro zmatečnost. V návaznosti na skutečnost, že jí váže na právní moc napadeného rozhodnutí je tímto zajištěno, že v průběhu celého běhu lhůty bude existovat způsobilý předmět žaloby pro zmatečnost. Česká právní úprava takové ustanovení zcela postrádá. Česká právní úprava váže počátek běhu lhůty pouze k okamžiku, kdy bylo účastníkovi řízení napadené rozhodnutí doručeno a v případě některých důvodů zmatečnosti na okamžik, kdy se účastník řízení o zmatečnosti dozvěděl. To ve svém důsledku může vést k situacím, kdy účastníkovi řízení bude běžet lhůta k podání žaloby pro zmatečnost před právní mocí napadeného rozhodnutí. Účastník řízení tak nebude schopen úspěšně institut žaloby pro zmatečnost využít pro překážku absenci právní moci napadeného rozhodnutí.

Objektivní lhůta činí pět let ode dne, kdy napadené rozhodnutí nabylo právní moci.²⁸² ZOP stanoví výjimku v případě, že je žaloba pro zmatečnost podána proti rozhodnutí, které bylo vydáno v řízení, ve kterém měl být účastník řízení zastoupen, ačkoliv jím zastoupen nebyl. V takovém případě běží objektivní lhůty nikoliv od právní moci takového rozhodnutí, ale již ode dne řádného doručení takového vadného rozhodnutí. V případě nezpůsobilosti účastníka řízení k právnímu jednání běží lhůta ode dne doručení vadného rozhodnutí jeho právnímu zástupci.²⁸³ O.s.ř. stanoví objektivní lhůtu pouze u některých důvodů zmatečnosti a v délce tří let ode dne, kdy napadené rozhodnutí nabylo právní moci. Dané autorka práce považuje za dostatečně dlouhou dobu. Lhůta pěti let je dle jejího názoru nadbytečná.

ZPO přiznává německým občanům právo požadovat obnovu řízení. To znamená, že účastník řízení má právo, po vydání vadného rozhodnutí při současné znalosti zmatečnostního důvodu (v případě žaloby pro obnovu, důvodu obnovy), vzdát se práva na podání žaloby pro zmatečnost a žaloby pro obnovu řízení. Dané podání se posuzuje podobně jako vzdání se práva podat opravný prostředek dle §515 a §565 ZPO. V případě, že by účastník podal žalobu pro zmatečnost poté, co se vzdal práva obnovy, bude soudem tato žaloba odmítnuta jako nepřijatelná.^{284,285} V o.s.ř. takové ustanovení chybí a dle názoru autorky práce je to na škodu, neboť

²⁸² §586 odst. 2 ZPO

²⁸³ §586 odst. 3 ZPO

²⁸⁴ §565 ZPO

²⁸⁵ Baumbach – Lauterbach – Alberts – Hartman: ZPO – Zivilprozessordnung, Kommentar zur ZPO, s. 1701

by mělo příznivý dopad především na právní jistotu účastníků řízení. Po dobrovolném vzdání se práva na obnovu by již bylo postaveno na jisto, že nebude vydané pravomocné rozhodnutí zrušeno a na jeho základě přiznané právo nebude účastníkovi řízení odňato.

Co se týče samotného řízení o žalobě pro zmatečnost, ve Spolkové republice Německo je k projednání žaloby výlučně příslušný soud, který napadený rozsudek vydal. Řízení o žalobě pro zmatečnost tak může probíhat před soudem prvního stupně, odvolacím soudem nebo též dovolacím soudem. Řízení o žalobě pro zmatečnost probíhá ve dvou fázích. V první fázi dochází ke zkoumání, zda jsou splněny předpoklady pro přípustnost žaloby pro zmatečnost a zda byla podána důvodně. Pokud je výsledek první fáze kladný, je ve druhé fázi nově projednána věc samá. Soud je též oprávněn nařídít, aby bylo jednání o důvodnosti a přípustnosti žaloby pro zmatečnost bylo vedeno před jednáním o věci samé. V případě, že bude žaloba pro zmatečnost shledána za důvodnou a přípustnou, bude následně takové jednání ve věci samé považováno za pokračování v řízení o přípustnosti a důvodnosti žaloby. Nadto je třeba dodat, že pokud žalobu pro zmatečnost projednává dovolací soud, rozhoduje tento zároveň i o důvodnosti a přípustnosti této žaloby.²⁸⁶ Z výše uvedeného je patrné, že samotné řízení o žalobě pro zmatečnost je v jednotlivých zemích vykonáváno do jisté míry odlišně.

V případě, že jsou dány předpoklady pro obnovu řízení, dochází k opětovnému projednání věci v rozsahu, v jakém je tato napadena žalobou pro zmatečnost. Pokud soud pro projednání věci samé dojde k závěru odlišnému od původního soudu, původní rozhodnutí zruší a vydá ve věci nové rozhodnutí. Pokud však soud dojde ke stejnému závěru jako soud původní, původní rozhodnutí zruší a vydá nové se stejným obsahem.²⁸⁷ Soud také zruší řízení, které předcházelo vydání rozsudku, pokud bylo důvodem zmatečnosti postiženo, a v případě, že důvodem zmatečnosti bylo porušení překážky věci pravomocně rozhodnuté, žalobu z původního řízení odmítne. Zde je třeba zmínit, že na rozdíl od české právní úpravy, která to výslovně zakazuje, je možné zrušit i rozsudek o rozvodu manželství, a to i v případě že mezi

²⁸⁶ Müncher Kommentar – Zivilprozessordnung, s. 881

²⁸⁷ Baumbach – Lauterbach – Alberts – Hartman: ZPO – Zivilprozessordnung, Kommentar zur ZPO, s. 1718

tím došlo k uzavření nového manželství,²⁸⁸ což, jak již autorka práce zmiňovala, považuje za souladné se základními lidskými právy účastníků řízení.

Z výše uvedeného vyplývá, že žaloba pro zmatečnost je v obou právních řádech ve mnohém upravena obdobně. Navzdory tomu zde nalezneme několik odlišností. Nejzásadnější z nich jsou odlišné délky lhůt pro podání žaloby pro zmatečnost, a to zejména ta subjektivní, která ve Spolkové republice Německo činí pouze jeden měsíc ode dne, kdy se účastník řízení o zmatečností důvodu dozvěděl, avšak nezačne běžet dříve, než napadené rozhodnutí nabyde právní moci. Česká právní úprava by se v té německé měla inspirovat zejména v zavedení možnosti vzdát se práva na obnovu pro zvýšení právní jistoty účastníků řízení, v zavedení povinnosti být zastoupen osobou s právnickým vzděláním v řízení o žalobě pro zmatečnost, zavedení ustanovení, které bude vázat počátek běhu subjektivní lhůty k podání žaloby pro zmatečnost na právní moc napadeného rozhodnutí, jakož i zavedení možnost zrušit rozsudek o rozvodu manželství pro zmatečností důvody.

²⁸⁸ §590 odst. 1 ZPO

4. PRŮBĚH ŘÍZENÍ O ŽALOBĚ PRO ZMATEČNOST

Žaloba pro zmatečnost, jak již bylo uvedeno výše, je procesní úkon účastníka řízení, který v případě, že dojde k závěru, že je rozhodnutí prvostupňového či odvolacího soudu zmatečné, je oprávněn podat návrh na jeho přezkum ze zákonem taxativně stanovených důvodů k příslušnému soudu.

4.1. PŘÍSLUŠNOST SOUDU

Věcná a místní příslušnost soudu je stanovena v ustanovení § 235a o.s.ř. a podpůrně se užití též ustanovení o řízení v prvním stupni. Úprava v ustanoveních §229 a násl. o.s.ř. vystupuje jako *lex specialis* vůči ostatním ustanovením o.s.ř. a bude proto užitá přednostně. Nadto je třeba zmínit, že budou použita pouze ta ustanovení o.s.ř., která svou povahou neodporují povaze tohoto mimořádného opravného prostředku. Jako příklad lze uvést použití ustanovení 107a o.s.ř., o procesním nástupnictvím při přechodu práva nebo povinnosti, které by bylo v přímém rozporu s ustanovením § 235b odst. 2 o.s.ř., které výslovně zakazuje v řízení o žalobě pro zmatečnost „*procesní nástupnictví, které by bylo vyvoláno něčím jiným, než ztrátou způsobilosti dosavadního účastníka být účastníkem řízení, by se přičilo povaze a účelu této žaloby.*“²⁸⁹

K projednání žaloby pro zmatečnost podané z důvodů a v souladu s ustanovením § 229 odst. 1 a odst. 2 o.s.ř. je věcně a místně příslušný výlučně soud, který rozhodoval v původním řízení jako soud prvního stupně. Pokud v řízení rozhodoval v prvním stupni krajský soud, je tento příslušný k projednání a rozhodování v řízení o žalobě pro zmatečnost.²⁹⁰

Pokud účastník řízení shledá rozhodnutí prvostupňového nebo odvolacího soudu za zmatečné pro důvody dle ustanovení § 229 odst. 3 a odst. 4 o.s.ř. je příslušným k projednání žaloby pro zmatečnost soud, který napadené rozhodnutí vydal. Dané neplatí v případě, že v řízení v prvním stupni rozhodoval krajský soud, neboť jako odvolací soud bude věc projednávat vrchní soud, před kterými řízení o žalobě pro zmatečnost vést nelze, neboť by neexistoval soud, k jakému by bylo možné podat

²⁸⁹ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1219

²⁹⁰ §235a o.s.ř.

odvolání proti jeho rozhodnutí v řízení o žalobě pro zmatečnost. Z toho důvodu byla zákonem stanovena výjimka spočívající v tom, že v případě, že ve věci jedná a rozhoduje jako soud prvního stupně krajský soud, bude v řízení o žalobě pro zmatečnost proti napadeném odvolání vydaném vrchním soudem, vždy rozhodovat krajský soud.²⁹¹

Pokud je proti pravomocnému rozhodnutí podána žaloba pro zmatečnost, kterou je uplatněno několik zmatečnostních důvodů, a soud, ke kterému byla žaloba podána nemá příslušnost o některém z nich rozhodnout, vyloučí tu část žaloby pro zmatečnost, o které není z důvodu absence věcné příslušnosti oprávněn rozhodovat, k samostatnému řízení a věc předloží soudu vyšší instance k rozhodnutí, který soud je příslušný k projednání a rozhodnutí v předmětné věci.²⁹²

Pokud dojde v době od vydání napadeného rozhodnutí do zahájení řízení o žalobě pro zmatečnost ke změně místní příslušnosti, je příslušným k projednání a rozhodování o žalobě pro zmatečnost soud, kterému byla věc postoupena.²⁹³

4.1.1. OBSAZENÍ SOUDU

Obsazení soudu prvního stupně, který vede řízení o žalobě pro zmatečnost, se řídí stejnými pravidly jako veškerá řízení před soudem prvního stupně. Bude se tedy postupovat podle ustanovení § 36a o.s.ř. U okresního soudu ve věcech pracovních a těch, o kterých to stanoví zákon, bude jednat senát složený z jednoho soudce a dvou přísedících, ve všech ostatních jednáních u okresního soudu bude jednat pouze samosoudce. U krajského soudu bude ve věci rozhodovat samosoudce, pokud rozhoduje jako soud prvního stupně. V odvolacím řízení, nebo pokud tak stanoví zákon, bude o věci jednat a rozhodovat senát složený z předsedy a dvou přísedících.²⁹⁴ Dovolání proti rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost bude rozhodováno před senátem Nejvyššího soudu složeném z předsedy senátu a dvou soudců.

K výše uvedenému je třeba dodat, že rozhodování laických přísedících v řízení o žalobě pro zmatečnost před soudem prvního stupně není vzhledem k povaze

²⁹¹ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1838

²⁹² DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1838.

²⁹³ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009, s.1217

²⁹⁴ § 36a o.s.ř.

a účelu, který žaloba pro zmatečnost má zcela optimální. Rozhodovat v řízení o žalobě pro zmatečnost vyžaduje vyšší nároky, zejména na znalost občanského práva procesního, než jaké vyžaduje čestná funkce přísedících. Vhodnějším by bylo zavedení původně zamýšleného projednávání žaloby pro zmatečnost pouze před krajskými soudy, kde řízení vedou pouze soudci profesionálové.²⁹⁵

4.1.1.1. VYLOUČENÍ SOUDCE

O žalobě pro zmatečnost nejsou oprávněni jednat soudci, kteří vydali napadené rozhodnutí, nebo kteří věc projednávali,²⁹⁶ a to z důvodu jejich neobjektivnosti a případné podjatosti při projednání otázky přípustnosti a důvodnosti žaloby pro zmatečnost. Není též žádoucí, aby soudce, který řízení vedl, ho následně sám přezkoumával, zda nebylo zatíženo závažnými procesními vadami. Jinými slovy, není žádoucí, aby on sám posuzoval, zda se neodpustil pochybení. Vyloučený soudce není oprávněn po podání návrhu na zahájení řízení o žalobě pro zmatečnost ji ani rozhodnutím odmítnout nebo vydat rozhodnutí o odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí.²⁹⁷ Pro objektivní posouzení žaloby pro zmatečnost, jako i správnost vedeného řízení a vydaného rozhodnutí je nutné, aby ji projednal soudce nezaujatý, nepodjatý a nestranný, tedy takový, který ve věci předtím nejednal.

Nadto je třeba zmínit, že po právní moci usnesení, kterým se ruší původní rozhodnutí z důvodu zmatečnosti, nic nebrání tomu, aby řízení ve věci samé opětovně projednávali a rozhodovali soudci, kteří o věci rozhodovali před zahájením řízení o žalobě pro zmatečnost.²⁹⁸

4.2. STŘET S JINÝMI MIMOŘÁDNÝMI OPRAVNÝMI PROSTŘEDKY A PŘÍPADNÉ SPOLEČNÉ ŘÍZENÍ S JINÝMI OPRAVNÝMI PROSTŘEDKY, POKUD BYLY PODÁNY PROTI STEJNÉMU ROZHODNUTÍ

V praxi mohou nastat případy, kdy účastník řízení, v jehož neprospěch bylo pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu vydáno, ho

²⁹⁵ Bureš J., Drápal L.: *Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád?*, Právní rozhledy č. 3/1999, s. 105-114

²⁹⁶ §14 odst. 3 o.s.ř.

²⁹⁷ HROMADA, Miroslav. § 14 [Důvody vyloučení]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 10.

²⁹⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. III. ÚS 174/06

napadne současně několika mimořádným opravnými prostředky najednou. Ustanovení § 235b o.s.ř. a ustanovení §235e odst. 3 a. 4 o.s.ř. určují pořadí, v jakém o nich bude rozhodováno podle toho, k jakému účelu slouží a jaké mají funkce. Právě z účelu, k jakému mimořádné opravné prostředky slouží, je nutné dát přednost dovolání před žalobou pro zmatečnost, které bude dána přednost před žalobou pro obnovu řízení.

Pokud aktivně legitimovaný subjekt pravomocné rozhodnutí soudu napadne zároveň žalobou pro zmatečnost a žalobou pro obnovu řízení soud řízení o těchto dvou mimořádných opravných prostředcích spojí ke společnému řízení, za předpokladu, že je k rozhodování o obou z nich věcně a místně příslušný. Pokud by však věcná nebo místní příslušnost soudu k projednání jedné ze žaloby dána nebyla, je nutné, aby bylo řízení o projednání dané žaloby postoupeno příslušnému soudu. Soudy by si měly v takových případech navzájem poskytovat součinnost, zejména si sdělovat průběh a výsledky jednotlivých řízení o žalobách.²⁹⁹

Po vyřešení otázky věcné a místní příslušnosti soudu započne tento jednat a rozhodovat o podaných mimořádných opravných prostředcích. V případě, že budou obě současně podané žaloby shledány za přípustné a důvodné a k jejich projednání bude příslušný tentýž soud, budou projednávány a bude o nich rozhodováno ve společném řízení. V něm bude rozhodováno o žalobě pro zmatečnost přednostně. Pokud soud na základě žaloby pro zmatečnost napadené pravomocné rozhodnutí zruší, nebude již vedeno řízení o žalobě pro obnovu řízení, které bude usnesením soudu zastaveno. Vedení takového řízení by postrádalo smysl, neboť již nadále neexistuje předmět řízení, o kterém by mělo být v obnoveném řízení rozhodováno. Pokud však soud v řízení o žalobě pro zmatečnost rozhodne, že žalobu zamítne, odmítne, nebo řízení o ní zastaví, bude následně o napadeném rozhodnutí netrpícím zmatečnostmi rozhodovat v řízení o žalobě na obnovu řízení. Výše uvedené platí pouze za předpokladu, že byly splněny obligatorní podmínky pro podání žaloby na obnovu řízení.³⁰⁰

Dále může nastat případ, kdy bude současně podána žaloba pro zmatečnost a dovolání. V takovém případě zákon stanoví, že řízení o žalobě pro zmatečnost

²⁹⁹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 757

³⁰⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235e [Rozhodnutí o žalobě]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 11.

bude přerušeno do pravomocného rozhodnutí dovolacího soudu, s čímž je spojen i odklad počátku běhu subjektivní tříměsíční lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost.³⁰¹ Pokud dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zruší nebo změní, řízení o žalobě pro zmatečnost dále nepokračuje a bude zastaveno z důvodu, že již neexistuje předmět řízení, o kterém by mělo být v řízení o žalobě pro zmatečnost rozhodováno. V opačném případě bude po vydání pravomocného rozhodnutí dovolacího soudu, kterým bude potvrzeno rozhodnutí odvolacího soudu, v řízení o žalobě pro zmatečnost pokračováno.³⁰² Nadto je třeba zmínit, že v případě, že bude v dovolacím řízení zjištěno, že odvolací řízení trpí zmatečnostmi podle ustanovení § 229 odst. 1 a odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř. nebo zmatečnostmi podle ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř. a dovolací soud je při svém rozhodování nezohlední a rozhodnutí odvolacího soudu nezruší, neznamená to, že by nemohlo být vedeno řízení o žalobě pro zmatečnost, jejímž předmětem bude vadné rozhodnutí odvolacího soudu potvrzené dovolacím soudem.³⁰³

Posledním z možných případů je situace, kdy budou veškeré mimořádné opravné prostředky podány najednou. V takovém případě bude nejprve rozhodováno o dovolání, po kterém v případě, že nebude napadené rozhodnutí dovolacím soudem zrušeno nebo změněno, bude pokračováno v řízení o žalobě pro zmatečnost. Pokud ani v rámci řízení o žalobě pro zmatečnost nebude napadené rozhodnutí zrušeno, bude se pokračovat v řízení o žalobě pro obnovu řízení, která bude soudem povolena pouze pokud budou naplněny důvody pro obnovu stanovené zákonem.

4.2.1. PŘEZKUM NAPADENÉHO ROZHODNUTÍ

Poté co na věcně a místně příslušný soud dojde žaloba pro zmatečnost, která bude shledána za přípustnou, včasnou, obsahující veškeré zákonné náležitosti, bude soud přezkoumávat napadeného rozhodnutí v rozsahu a z důvodů, jakými je napadáno předmětnou žalobou. K rozhodnutí o tom, zda napadené rozhodnutí trpí zmatečnostními důvody či nikoliv bude soud rozhodovat v nařízeném jednání.

³⁰¹ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235b [Společné řízení a postup v řízení]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 3.

³⁰² DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235e [Rozhodnutí o žalobě]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 12.

³⁰³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 717

Důvody, a tedy i rozsah v jakém bude rozhodnutí přezkoumáváno lze měnit do té doby, než uplyne lhůta pro podání žaloby pro zmatečnost. *„Bylo-li v původním řízení rozhodnuto o dělitelném plnění, může být žalobou na obnovu řízení nebo žalobou pro zmatečnost napadeno rozhodnutí také jen ohledně části tohoto plnění; takovou žalobou dochází k rozštěpení práva na dvě práva se samostatným skutkovým základem a rozhodnutí je jí napadeno jen v takovém rozsahu, který odpovídá části dělitelného plnění vymezené v žalobě.“*³⁰⁴ Z výše uvedeného vyplývá, že po uplynutí lhůty, kterou zákon účastníkovi řízení poskytuje k podání žaloby pro zmatečnost, ji již není možné rozšířit a uvádět další zmatečností důvody. Na částečné zpětvzetí žaloby pro zmatečnost nemá uplynutí lhůty vliv.³⁰⁵

V taxativně stanovených případech uvedených v ustanovení § 235d o.s.ř. může soud přezkoumávat napadené rozhodnutí nad rámec vymezený v žalobě. Jedná se o případy, kdy řízení lze zahájit i bez návrhu (veškerá řízení podle z.ř.s., pokud zákon nestanoví, že je lze zahájit pouze na návrh),³⁰⁶ kdy je na napadeném výroku rozhodnutí závislý jiný výrok, který žalobou pro zmatečnost napadený nebyl, ale v důsledku změny napadeného hlavního výroku musí být změněn i výrok závislý, neboť by sám o sobě bez dalšího nebyl logický (výrok o náhradě nákladů řízení je závislý na výroku o věci samé),³⁰⁷ kdy se jedná o nerozlučné společenství účastníků řízení³⁰⁸ (pokud bylo napadeným rozhodnutím rozhodnuto ve věci nerozlučného společenství účastníků, ale žalobu pro zmatečnost nepodali všichni, nýbrž jen někteří z nich, soud o žalobě pro zmatečnost rozhodne pro všechny účastníky, a to i tehdy, pokud jejímu podání odporují)³⁰⁹ a v poslední řadě případy, kdy je přímo zákonem stanoven způsob vypořádání vztahů mezi účastníky (soud není vázán mezemi vymezenými v žalobě pokud na jedné straně sporu stojí několik účastníků a soud určuje práva a povinnosti mezi těmito účastníky, nicméně je vázán rozsahem

³⁰⁴ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235d [Rozsah přezkumné činnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1.

³⁰⁵ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 232 [Náležitosti žaloby]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 8.

³⁰⁶ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235d [Rozsah přezkumné činnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 9.

³⁰⁷ Tamtéž, marg. č. 3.

³⁰⁸ §91 odst.2 o.s.ř.

³⁰⁹ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235d [Rozsah přezkumné činnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 6.

uvedeným v žalobě k napadenému rozhodnutí a jeho přezkoumání jako celku.)^{310,311}

4.3. ŘÍZENÍ S NAŘÍZENÍM JEDNÁNÍ

Řízení o žalobě pro zmatečnost se řídí stejnými pravidly jako řízení v prvním stupni. Přiměřeně užijí ustanovení o řízení před soudem v prvním stupni, zejména ustanovení o způsobilosti být účastníkem řízení, ustanovení o procesní způsobilosti, ustanovení o zastupování, ustanovení o doručování, ustanovení o zpětvzetí žaloby, apod. Na druhou stranu není přípustné, aby v řízení o žalobě pro zmatečnost byla uplatněna ustanovení, která svou povahou odporují účelu tomuto řízení. Jako příklad lze uvést ustanovení o změně žaloby, ustanovení o skončení řízení smírem či ustanovení o předběžném řízení, jakož i předběžném opatření a ustanovení o zajištění důkazů.

Řízení je rozděleno do dvou fází. V první fázi příslušný soud přezkoumává, zda je dán nějaký ze zmatečnostních důvodů uvedených v žalobě pro zmatečnost, k čemuž je povinen nařídit jednání. Výjimkou jsou případy, kdy nejsou splněny procesní podmínky k podání žaloby pro zmatečnost. V takových případech soud žalobu pro zmatečnost zamítne i bez nutnosti ji projednat v nařízeném jednání. Dané je vhodnější též s ohledem na rychlost řízení a procesní ekonomii.

V řízení o žalobě pro zmatečnost již nedochází k projednání a k dokazování v meritu věci. Dokazování se provádí pouze při posuzování přípustnosti žaloby pro zmatečnost a pouze k prokázání, že byla podána v zákonem stanovené subjektivní lhůtě, a že existuje návrhem uplatněný zmatečnostní důvod.³¹² Dokazování je nutné provádět i v případech, kdy má být žaloba zamítnuta pro její opožděnost, a to z důvodu prokázání, zda účastník podávající žalobu lhůtu, jejíž počátek se neváže na právní moc napadaného rozhodnutí, skutečně promeškal či nikoliv. Nelze proto

³¹⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235d [Rozsah přezkumné činnosti]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 8.

³¹¹ Není žádoucí, aby soud osobám ve stejném postavení, například škůdcům stejné škody, stanovil rozdílné povinnosti. Tedy aby jednomu z nich stanovil povinnosti škodu nahradit a druhému z nich na základě úspěšné žaloby pro zmatečnost byla povinnost zrušena. ZDROJ: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 717.

³¹² Winterová, A. a kolektiv: Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou. Praha: Linde Praha, 2005, s. 529.

v takových případech rozhodnout o zamítnutí žaloby pro zmatečnost bez nařízení jednání.³¹³

Pokud v první fázi řízení dojde soud k závěru, že žaloba pro zmatečnost byla podána opodstatněně, žalobě vyhoví a usnesením napadené rozhodnutí zruší. Pokud zjištěnou zmatečností u rozhodnutí odvolacího soudu trpí též rozhodnutí soudu prvního stupně bude zrušeno i toto, a to i pokud nebylo žalobou pro zmatečnost napadáno. V opačném případě soud usnesením rozhodne o zamítnutí žaloby pro zmatečnost. Poté co vydané rozhodnutí o zamítnutí žaloby pro zmatečnost nabyde právní moci dochází ke konci řízení. Byla-li soudem žaloba pro zmatečnost shledána důvodnou, končí pouze první fáze řízení a počíná běžet fáze druhá.

Druhá fáze řízení spočívá v povaze zmatečnosti, pro kterou bylo zrušeno napadené rozhodnutí. Pokud bude napadené rozhodnutí zrušováno pro zmatečností důvody podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. a), b) a d) o.s.ř. nebo ustanovení §229 odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř., soud společně se zrušením napadeného rozhodnutí zastaví řízení o věci samé, popřípadě věc postoupí pravomocnému orgánu. V ostatních případech bude po rušení napadeného rozhodnutí věc opětovně projednána soudem, který zrušené rozhodnutí vydal.³¹⁴

4.3.1. ŘÍZENÍ PO ZRUŠENÍ NAPADENÉHO ROZHODNUTÍ ŽALOBOU PRO ZMATEČNOST

Poté co usnesení o zrušení napadeného rozhodnutí nabyde právní moci, soud, jehož rozhodnutí bylo zrušeno, i bez dalšího návrhu věc opětovně projedná a vydá o ní nové rozhodnutí, které by již nemělo obsahovat vady. To vše za předpokladu, že původní rozhodnutí nebylo zrušeno pro důvod zmatečnosti představující neodstranitelný nedostatek podmínky řízení. Nové projednání a rozhodnutí ve věci samé je možné z důvodu, že zrušením původního rozhodnutí dochází k odpadnutí překážky věci pravomocně rozhodnuté.

Bylo-li zrušeno rozhodnutí odvolacího soud, bude věc nově projednávána před tímto odvolacím soudem. Pokud totožnými zmatečnostními vadami, pro které bylo

³¹³ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235f [Rozhodnutí bez jednání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 2.

³¹⁴ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235e [Rozhodnutí o žalobě]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 4.

zrušeno odvolací rozhodnutí, trpí rozhodnutí soudu prvního stupně, zruší soud v řízení o žalobě pro zmatečnost i toto rozhodnutí, a to i tehdy, pokud nebylo žalobou pro zmatečnost napadeno.³¹⁵ V takovém případě bude nově věc projednávat a rozhodovat o ni soud prvního stupně. Soud prvního stupně bude v řízení o věci samé pokračovat i tehdy, bude-li žalobou pro zmatečnost zrušeno pouze rozhodnutí soudu prvního stupně.

Soud věc opětovně projedná a rozhodne o ni v rozsahu, v jaké bylo původní rozhodnutí zrušeno. Při opětovném rozhodování je soud povinen přihlížet ke všemu, co v průběhu celého řízení vyšlo najevo, tedy k tomu, co bylo prokázáno v původním řízení a v řízení o žalobě pro zmatečnost, a to v návaznosti na skutečnost, že původní a nové řízení o věci samé tvoří jeden celek.³¹⁶

Při vydávání rozhodnutí je soud vázán právním názorem vyjádřeným v kasačním rozhodnutí soudu rozhodujícím o žalobě pro zmatečnost, zejména proto, aby nové rozhodnutí ve věci samé již netrpělo zmatečnostními vadami.³¹⁷ Závazný právní názor však nemůže ovlivnit zjištěný skutkový stav a právní posouzení věci samé.³¹⁸

Autorka práce pro zajímavost uvádí, že výše uvedené ve svém důsledku znamená, že při zrušení odvolacího rozhodnutí vrchního soudu žalobu pro zmatečnost, bude vrchní soud při novém projednání a rozhodování ve věci vázán právním názorem krajského soudu, který je oprávněn v řízení o žalobě pro zmatečnost rozhodnout.³¹⁹

V novém řízení se bude postupovat stejně, jako by předtím k vydání rozhodnutí nedošlo. Účastníci jsou tak oprávněni v novém řízení vzít žalobu zčásti nebo zcela zpět, změnit okruh účastníků řízení a činit další úkony, jaké jsou oprávněni činit v původním řízení.³²⁰

³¹⁵ STAVINHOVÁ, Jaruška; HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Masarykova univerzita Brno, 2003. ISBN 978-80-7400-774-3, s. 712

³¹⁶ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1231

³¹⁷ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1851

³¹⁸ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1232

³¹⁹ Winterová, A. a kolektiv: *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha: Linde Praha, 2005, s. 530

³²⁰ DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1231

4.4. ŘÍZENÍ BEZ JEDNÁNÍ

V případě, že soud žalobu pro zmatečnost zamítá pro její nepřipustnost, pro uplynutí objektivní lhůty k jejímu podání, nedostatek aktivní legitimace žalobce, nebo z jiného důvodu, pro který nelze řízení o ní zahájit, může takto učinit i bez nařízení jednání.³²¹

Soud může rozhodnout o žalobě pro zmatečnost bez nařízení jednání dále v případě, kdy před vydáním rozhodnutí v řízení o žalobě pro zmatečnost dojde ke zrušení napadeného rozhodnutí v dovolacím řízení. Dále v případě, že aktivně legitimovaná osoba vzala žalobu zpět, nebo pokud přes výzvy soudu nebyly odstraněny nedostatky procesních podmínek bránící v zahájení řízení.

Soud však není oprávněn rozhodnout bez nařízení jednání, pokud neshledá, že žalobě pro zmatečnost nelze vyhovět pouze na základě prostudování spisu, ale bude nucen pro prokázání rozhodných skutečností provádět dokazování. V případě, kdy je soud povinen provádět dokazování musí vždy nařídit jednání a nesmí nikdy rozhodnout za nepřítomnosti účastníků řízení.³²²

V případě, že nenastal některý z výše uvedených případů, a i přesto soud rozhodl bez nařízení jednání dopustil se tímto svým jednáním procesního pochybení. Takto vydané rozhodnutí je v rozporu se zákonem, je jím zasaženo do ústavně zaručených práv a svobod účastníka řízení, zejména do práva na procesní rovnost stran, na spravedlivý proces a v neposlední řadě je takové jednání v rozporu s ústavní zásadou ústnosti.³²³ Účastníkovi řízení v takových případech nezbyvá než se bránit ústavní stížností.

Soud může rozhodnout bez nařízení jednání i v odvolacím řízení o zrušení usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost, pokud se odvolací řízení zastavuje nebo přerušuje, pokud se zrušuje napadené usnesení, nebo pokud je odvolání nepřipustné, pokud se účastníci vzdali práva na projednání věci nebo pokud vyjádří svůj souhlas s rozhodnutím bez nařízení jednání, a to vše za

³²¹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 471

³²² DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235f [Rozhodnutí bez jednání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 3.

³²³ Nález Ústavní soudu ČR ze dne 21.4. 1999, sp. zn. I. ÚS 350/1998

předpokladu, že nebude v rámci odvolacího řízení doplňováno nebo prováděno dokazování k prokázání rozhodných skutečností.³²⁴

³²⁴ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235f [Rozhodnutí bez jednání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 4.

5. ROZHODNUTÍ O ŽALOBĚ PRO ZMATEČNOST

V řízení o žalobě pro zmatečnost bude soud rozhodovat vždy usnesením, neboť není rozhodováno o meritu věci.³²⁵ Soud může řízení skončit několika způsoby, a to v závislosti na tom, zda byly splněny procesní podmínky a zda byl prokázán zmatečnostní důvod tvrzený žalobou.

5.1. KONEC ŘÍZENÍ

V této kapitole si autorka dovoluje pro přehlednost zopakovat a shrnout veškeré možné způsoby, kterými může řízení o žalobě pro zmatečnost skončit. V řízení o žalobě pro zmatečnost je možné rozhodnout čtyřmi způsoby.

V první řadě lze usnesením vyhovět žalobě pro zmatečnost a zrušit napadené pravomocné rozhodnutí, případně současně rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se zmatečnostní důvody vztahují též na prvostupňové rozhodnutí. Dle žalobních důvodů uplatněných žalobou pro zmatečnost může být též původní soudní řízení zastaveno nebo věc postoupena pravomocnému orgánu.³²⁶ Pokud bude zrušeno pravomocné rozhodnutí, aniž by zároveň bylo zastaveno původní řízení nebo věc postoupena jinému orgánu, je věc předána soudu, který vydal zrušené rozhodnutí, k novému projednání a rozhodnutí. Zrušením původního rozhodnutí dochází k překonání překážky *rei iudicatea* a nic nebrání opětovnému projednání věci. Soud při vydávání nového rozhodnutí je vázán právním názorem zmatečnostního soudu, aby již nově vydané rozhodnutí nebylo zatížené stejnými zmatečnostmi. Pokud by soud nedbal zmatečnostních důvodů, mělo by to za následek opětovné vydání vadného rozhodnutí a tím jeho opětovné zrušení v řízení o žalobě pro zmatečnost. K tomu je třeba dodat, že se předpokládá, že soud nezatíží nové rozhodnutí jinými zmatečnostmi, než pro které bylo původní rozhodnutí zrušeno. Pro nové zmatečnosti je možné rozhodnutí napadnout novou žalobou pro zmatečnost, ačkoliv je takový stav nežádoucí.

Soud usnesením žalobu pro zmatečnost zamítne, není-li přípustná, nebyly-li splněny procesní podmínky spočívající v nedostatku aktivní legitimace k podání

³²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů

³²⁶ § 235e odst. 1 o.s.ř.

žaloby či nebyla-li dodržena zákonná lhůta k podání žaloby. Žaloba pro zmatečnost bude zamítnuta též, pokud bude soudem shledána za nedůvodnou, nebo pokud účastník uplatňující žalobou nesplní svoji důkazní povinnost.

Soud žalobu pro zmatečnost odmítnout pro existenci vad, které brání v pokračování v řízení, a které nebyly účastníkem ani přes výzvu soudu v jím stanovené dodatečné lhůtě odstraněny. Vady žaloby pro zmatečnost představují absenci povinných náležitostí, její neurčitost či nesrozumitelnost.³²⁷

V poslední řadě soud řízení o žalobě pro zmatečnost zastaví, pokud nebyl uhrazen soudní poplatek či pokud došlo ke zrušení napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.³²⁸

5.2. OPRAVNÉ PROSTŘEDKY PROTI ROZHODNUTÍ O ŽALOBĚ PRO ZMATEČNOST

Použití opravného prostředku proti rozhodnutí vydaném v řízení o žalobě pro zmatečnost se liší podle toho, jak bylo v řízení rozhodnuto. Jinými slovy je rozhodné, zda bylo usnesení vydáno v první fázi řízení, nebo až ve druhé fázi řízení, která je nařízena tehdy, jestliže soud došel v první fázi k závěru, že je žaloba pro zmatečnost důvodná a napadené rozhodnutí má být zrušeno.

V prvním fázi řízení může soud rozhodnout v neprospěch účastníka řízení, který namítá, že vydané rozhodnutí má procesní vady. Podaná žaloba pro zmatečnost může být usnesením soudu zamítnuta, odmítnuta nebo řízení o ní zastaveno. Proti takovému usnesení je přípustné, aby se žalobce bránil odvoláním, které se bude řídit podle ustanovení § 201 a násl. o.s.ř. pojednávající o odvolacím řízení. V případě, že účastníku řízení nebude vyhověno ani v odvolacím řízení, je oprávněn podat proti rozhodnutí odvolacího soudu dovolání v souladu s ustanovením § 236 a násl. o.s.ř.

Dále může soud žalobě pro zmatečnost vyhovět a napadené rozhodnutí zrušit. Ve druhé fázi poté bude věc opětovně projednána a bude o ni nově rozhodnuto soudem, který vydal zrušené rozhodnutí v rozsahu, v jakém bylo původní rozhodnutí žalobou napadeno. V těchto případech dojde k vydání zcela nového rozhodnutí ve věci a je tak možné takové rozhodnutí napadnou všemi opravnými

³²⁷ § 43 odst. 2 o.s.ř.

³²⁸ § 235e odst. 4 o.s.ř.

prostředky stanovenými o.s.ř. Výše uvedené platí pouze, pokud nebylo původní rozhodnutí zrušeno pro zmatečnostní důvody podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. a), b) a d) o.s.ř. nebo ustanovení §229 odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř.

S možností podání opravných prostředků se pojí povinnost soudů poučit účastníky řízení o tom, že je proti vydanému rozhodnutí přípustný opravný prostředek. Poučení nepostačuje ústní, ale je nutné jej uvést v písemném vyhotovení rozsudku či usnesení, avšak pouze co do možnosti napadnout rozhodnutí odvoláním případně dovoláním.³²⁹ Soud nemá povinnost účastníka řízení vyrozumět o možnosti podat proti pravomocným rozhodnutím žalobu pro zmatečnost či žalobu pro obnovu řízení. Aprobovaná absence takového poučení nemá proto žádný vliv na počátek běhu lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost ani na její trvání.³³⁰

Autorka práce se neztotožňuje s touto omezenou povinností soudů, kdy má za to, že by měl soud účastníky řízení poučit o možnost bránit se proti procesně vadným rozhodnutím žalobou pro zmatečnost. A to především s ohledem na skutečnost, že by tímto mnozí účastníci řízení dostali povědomí o samotném institutu žaloby pro zmatečnost. Ačkoliv si každý má bránit svá práva sám a neznalost zákona nikoho neomlouvá, nelze přehlížet fakt, že v řízení vystupuje řada laiků, která s ohledem na to, že v řízení o žalobě pro zmatečnost nemusí být zastoupena advokátem, o možnosti napadnout vadné rozhodnutí pomocí žaloby pro zmatečnost neví a často tak tento institut z toho důvodu nevyužije. Autorka práce nepovažuje zavedení povinnosti soudů poučit účastníka řízení o možnosti podat proti pravomocnému rozhodnutí žalobu pro zmatečnost za jakkoliv soudy zatěžující, a to z důvodu, že je taxativně ustanoveno v jakých případech a proti jakým rozhodnutím lze žalobu podat a řízení vést. Jediným problémem by mohlo být podávání nepřípustných žaloby, které by v důsledku nutnosti jejich zamítnutí vydáním usnesení, mohly soudy skutečně zatížit. Je tedy otázkou, do jaké míry mají být účastníci řízení informováni o možnosti chránit svá subjektivní práva a oprávněné zájmy a do jaké míry je v současné době možné soudy zatížit.

³²⁹ § 157 odst. 1 o.s.ř. a § 169 odst. 1 o.s.ř.

³³⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 235a [Příslušnost soudu a přiměřené užití jiných ustanovení]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 13.

5.3. PRÁVNÍ VZTAHY TŘETÍCH OSOB

Vyhováním žalobě pro zmatečnost a následným zrušením napadaného pravomocného rozhodnutí, a případným vydáním nového rozhodnutí ve věci, může být zasaženo do práv a oprávněných zájmů třetích osob nabytých v dobré víře ve správnost napadaného rozhodnutí. Na tento zásah však pamatoval i zákon a ustanovením § 235i odst. 3 o.s.ř. poskytl právům třetích osob nabytých na základě napadeného pravomocného rozhodnutí procesní ochranu spočívající v tom, že takto nabytá práva a povinnosti nejsou zrušením rozhodnutí dotčena a ani nemohou být pozbyta.³³¹ Dané ustanovení je důležité zejména pro zachování právní jistoty třetích osob, jakož i pro fungování demokratického právního státu, který je založen na respektování základních právních principů, mezi které beze sporu patří i ochrana práv nabytých v dobré víře.³³²

5.4. NÁKLADY ŘÍZENÍ

Pro určení výše nákladů řízení v žalobě pro zmatečnost se přiměřeně užijí ustanovení § 141 a násl. o.s.ř. o nákladech řízení. Dále o nich pojednává ustanovení § 235i o.s.ř, které je ve vztahu speciality k ustanovení § 141 a násl. o.s.ř. Pro určení nákladů řízení v řízení o žalobě pro zmatečnost má význam, jak řízení skončilo, případně jak v něm bylo pokračováno.

Prvním z případů je situace, kdy soud žalobu pro zmatečnost usnesením zamítne, odmítne nebo řízení o ní zastaví, a současně s tímto rozhodnutím rozhodne o nákladech řízení. Druhým případem je situace, kdy soud v řízení o žalobě pro zmatečnost původní rozhodnutí zruší a řízení o věci samé zastaví, takže nedojde k novému projednání a vydání nového rozhodnutí o věci. Soud tak v usnesení o zrušení rozhodnutí a zastavení řízení rozhodne o náhradě nákladů řízení vzniklých v řízení o žalobě pro zmatečnost a nákladech vzniklých v původním řízení. V posledním z případů soud napadené rozhodnutí v řízení o žalobě pro zmatečnost zruší a ve druhé fázi řízení bude věc nově projednána a vydáno o ní nové rozhodnutí. Soud, která nově ve věci rozhoduje, bude zároveň rozhodovat o nákladech řízení o žalobě pro zmatečnost, nákladech původního řízení a nákladech nového řízení po zrušení napadeného rozhodnutí.³³³

³³¹ KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. *Občanské právo procesní*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 290

³³² Dobrou víru zde lze chápat jako víru ve správnost a spravedlnost soudního rozhodnutí.

³³³ § 235h a násl. o.s.ř.

V důsledku výše uvedeného lze dojít k závěru, že účastníkovi, který zaplatil náhradu nákladů řízení podle původního rozhodnutí vzniká po právní moci usnesení, kterým bylo zrušeno napadané rozhodnutí, právo požadovat po druhém z účastníků řízení vydání bezdůvodného obohacení, ke kterému došlo v okamžiku zrušení původního rozhodnutí, kterým byla účastníkovi uložena povinnost nahradit náklady tohoto řízení.³³⁴

5.4.1. SOUDNÍ POPLATEK

S podáním žaloby pro zmatečnost je spojena povinnost subjektu, který žalobu podává, zaplatit soudní poplatek ve výši 5.000,- Kč (položka 17), který je splatný ke dni podání žaloby pro zmatečnost. Pokud je proti zamítavému rozhodnutí v řízení o žalobě pro zmatečnost podáno odvolání, platí odvolatel soudní poplatek ve výši 2.000,- Kč (položka 22 bod 11) a za následné dovolání platí dovolatel soudní poplatek ve výši 14.000,- Kč (položka 23 bod 6).³³⁵

Pokud však došlo ke zrušení rozhodnutí ve věci samé vydané odvolacím soudem v důsledku žaloby pro zmatečnost není účastník řízení, který ve věci již jednou poplatek zaplatil, povinen platit poplatek další v souladu s ustanovením §6a odst. 5 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o soudních poplatcích**“) a zásadou, že každý účastník řízení je povinen hradit pouze jeden poplatek za opravné prostředky a to i tehdy, pokud je v souladu se zákonem využije opakovaně.³³⁶ Pokud tedy účastník řízení zaplatí více soudních poplatků za opravné prostředky je soud povinen mu tyto přeplatky vrátit zpět.

Od povinnosti platit soudní poplatek v řízení o žalobě pro zmatečnost je podle ustanovení § 11 odst. 3 písm. d) zákona o soudních poplatcích osvobozen ve věcech podle ustanovení § 11 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, s výjimkou pozůstalostního řízení, účastník řízení, který je některým ze subjektů stanovených v ustanovení § 11 odst. 2 zákona o soudních poplatcích.

³³⁴ DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář.2.* vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1860

³³⁵ Sazebník soudních poplatků. Portál justice [online]. Nymburk [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/okresni-soud-v-nymburce/zakladni-informace?clanek=soudni-poplatky>

³³⁶ WALTER, Robert. *Zákon o soudních poplatcích a předpisy související. Komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012, s. 21.

6. ŽALOBA PRO ZMATEČNOST V RÁMCI SOUDNÍ PRAXE

Ministerstvo spravedlnosti České republiky každoročně vyhodnocuje údaje o soudních řízeních. Za tímto účelem zpracovává statistické údaje a vyhodnocuje současný kalendářní rok oproti rokům předešlým.

Pro představu, kolik je ročně vydáno pravomocných soudních rozhodnutí v rámci řízení o žaloby pro zmatečnost, kolik dní průměrně řízení o žalobě pro zmatečnost trvalo a kolik bylo zahájeno řízení po zrušení napadeného rozhodnutí žalobou pro zmatečnost, si autorka práce dovoluje uvést následující tabulky obsahující statistická data Ministerstva spravedlnosti České republiky.

Nejaktuálnější data dohledatelná na webových stránkách www.justice.cz jsou z roku 2019. Pro porovnání byly autorkou práce využity statistická data z let 2006, 2011, 2015, 2018 a 2019, z důvodu dostatečně velkého časového rozpětí k vyvození objektivního závěru.³³⁷

Přehled o řízeních zahájených po zrušení rozhodnutí pro zmatečnost					
Rok	2019	2018	2015	2011	2006
Počet žaloba pro zmatečnost	7	7	13	5	32

338

Přehled o pravomocných rozhodnutích soudů v občanskoprávních věcech					
Rok	2019	2018	2015	2011	2006
Počet žaloba pro zmatečnost	197	171	366	211	263

³³⁷ STATISTICKÝ PŘEHLED SOUDNÍCH AGEND - DRUHÁ ČÁST. Portál justice [online]. Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2020 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1890866&id4=pdf&id5=a64f65521df55f72dd8a3b192e926fae&id6=null

³³⁸ Tamtéž, s.57

Z uvedených tabulek je patrné, že počet řízení zahájených po zrušení napadeného rozhodnutí žalobou pro zmatečnost má klesající tendenci. U počtu pravomocných rozhodnutí vydaných v řízení o žalobě pro zmatečnost lze též spatřovat oproti předešlým rokům spíše snížení. Lze se jen domnívat co může být důvodem. Autorka práce jako pravděpodobné shledává nižší počet podaných návrhů, jako též nižší vznik zmatečností během soudních řízení.

Přehled o průměrných délkách řízení ode dne nápadu do dne právní moci ve dnech					
Rok	2019	2018	2015	2011	2006
Počet žaloba pro zmatečnost	1180	1018	977	273	411

340

Z výše uvedené tabulky je zřejmé, že řízení o žalobě pro zmatečnost jsou poměrně dlouhá, kdy průměrná délka řízení o žalobě pro zmatečnost činila v roce 2019 až 1180 dní. Průměrná délka těchto řízení má tendenci neustále stoupat, což při průměru 1180 dní, než bude rozhodnuto o tom, zda bude pravomocné rozhodnutí pro zmatečnost zrušeno či nikoliv, není optimální.

S ohledem na vše výše uvedené lze mít za to, že počet pravomocně skončených řízení o žalobě pro zmatečnost je nízký a řízení o ní poměrně dlouhé. I to může být jeden z důvodů, proč je žaloba pro zmatečnost účastníky řízení málo užívaná.

³³⁹ STATISTICKÝ PŘEHLED SOUDNÍCH AGEND - DRUHÁ ČÁST. Portál justice [online]. Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2020 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://cs.lav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1890866&id4=pdf&id5=a64f65521df55f72dd8a3b192e926fae&id6=null, s.63, s, 87

³⁴⁰ Tamtéž, s.69, s, 99

7. ÚVAHA DE LEGE FERENDA

Na tomto místě si autorka diplomové práce dovoluje shrnout nedostatky, které při zpracování diplomové práce vyšly najevo.

V první řadě autorka práce spatřuje nedostatek v samotné právní úpravě žaloby pro zmatečnost. Žaloba pro zmatečnost je upravena v hlavě druhé o.s.ř. nazvané jako „*Žaloba pro obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost*“. Již ze samotného názvu vyplývá, že bude pojednáváno o těchto mimořádných opravných prostředcích najednou. To by samo o sobě nebylo na škodu, nicméně se již autorka práce neztotožňuje s uspořádáním uvnitř této hlavy o.s.ř. Problémová jsou podle názoru autorky ta ustanovení, která ve svých jednotlivých odstavcích pojednávají jak o obou žalobách společně, tak o každé z nich samostatně. Typickým příkladem je ustanovení §230 o.s.ř. Lze shrnout, že současná právní úprava institutu žaloby pro zmatečnost může ve svém důsledku působit velmi zmatečně a nepřehledně, a to zejména pro čtenáře laika. S tím se též pojí skutečnost, že účastník řízení, který žalobu pro zmatečnost podává nemusí být v řízení zastoupen advokátem či notářem, resp. osobou s právnickým vzděláním. V návaznosti na tuto skutečnost se autorka práce domnívá, že by bylo příznivé, aby došlo k přepracování hlavy druhé o.s.ř. a to tak, že nejprve bude v jednotlivých ustanoveních pojednáváno pouze o žalobě pro obnovu řízení a následně pouze o žalobě pro zmatečnost, a to zejména z důvodu přehlednosti a snazší a rychlejší orientace, jako pro odborné čtenáře, tak pro laiky, pro které bude snazší pochopit smysl žalob a budou mít lepší predispozice pro hájení svých práv a oprávněných zájmů těmito instituty.

V návaznosti na výše uvedené se autorka diplomové práce zamýšlí nad tím, zda by neměla být zavedena povinnost soudu informovat účastníky řízení o možnosti podat proti pravomocnému rozhodnutí, v případě že je zmatečné, žalobu pro zmatečnost. Tento nedostatek poučovací povinnosti ve svém důsledku vede k tomu, že nejsou všechna pravomocná rozhodnutí obsahující zmatečnostní vady napadána pro tyto vady žalobou pro zmatečnost, neboť účastník řízení, který nemá právní vzdělání, často ani neví, že zmatečnostními vadami pravomocné rozhodnutí trpí, a že jej může napadnout žalobou pro zmatečnost a hájit tak svá práva a oprávněné zájmy. Autorka práce má za to, že poučovací povinnost v souvislosti s žalobou pro zmatečnost by měla být zavedena i s ohledem na skutečnost, že soudy mají zákonnou povinnost účastníka řízení poučit o možnosti podat proti

prvostupňovému rozhodnutí řádný opravný prostředek, tedy odvolání, případně proti rozhodnutí odvolacího soudu mimořádný opravný prostředek, tedy dovolání, společně s uvedením lhůty pro jejich podání. Autorka práce podotýká, že by tím byl vyřešen i níže rozepsaný problém s počátkem běhu subjektivní lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost u vybraných zmatečnostních důvodů. Nadto autorka práce uvádí, že jedinou překážkou pro zavedení této povinnosti vůči zbylým mimořádným opravným prostředkům, by mohla být toliko případná přetíženost soudů. Přetížení soudů lze spatřovat v nadbytečném zahájení řízení o žalobě pro zmatečnost, kdy soudy by byly povinny vést řízení též o žalobách, které nelze v souladu s ustanovením § 235f o.s.ř. zamítnout bez nařízení jednání, nicméně je bude nutné zamítnout následně, například pro nenaplnění některého ze zmatečnostních důvodů. K tomu autorka práce sděluje, že východiskem k této situaci by byla možná inspirace v německém právním řádě, kdy k projednání žaloby pro zmatečnost v první fázi by docházelo v neveřejném jednání, které by nepředstavovalo přílišné zatížení soudů. Dalším z možných řešení této situace by bylo zavedení povinnosti být k podání žaloby pro zmatečnost a v řízení o ní zastoupen právním zástupcem. Dané je přívětivé též pro samotné posouzení, zda pravomocné rozhodnutí trpí zmatečnostmi a je tedy dán důvod pro podání žaloby pro zmatečnost, bez nějž by byla zamítnuta. Výsledkem by bylo podání menšího množství nepřijatelných žalob pro zmatečnost. Posouzení důvodnosti žaloby pro zmatečnost může být bez náležitého právního vzdělání problematické posoudit. S ohledem na tuto skutečnost by se autorka práce přikláněla spíše k zavedení povinného právního zastoupení, které vnímá jako logičtější a efektivnější.

Další nedostatek právní úpravy spatřuje autorka diplomové práce ve stanovení subjektivní lhůty k podání žaloby pro zmatečnost z důvodů podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř. a ustanovení § 229 odst. 3. o.s.ř.

Zákon stanoví tříměsíční subjektivní lhůtu k podání žaloby pro zmatečnost z důvodu, že v řízení věc projednával a rozhodoval o ní podjatý soudce nebo přísedící. Lhůta počíná běžet dnem, kdy se účastník řízení s důvodem zmatečnosti seznámil. Pro počátek běhu lhůty podle současné právní úpravy není rozhodné, kdy vadné rozhodnutí nabylo právní moci. V praxi se tak můžeme setkat s případy, kdy se účastník řízení o důvodu zmatečnost dozví po právní moci vadného rozhodnutí. V takovém případě nečiní počátek běhu subjektivní lhůty dle ustanovení § 234 odst. 3 o.s.ř. žádný problém. Dále se lze setkat s případy, kdy účastník řízení zjistí

zmatečností důvod v průběhu tohoto řízení. Zde nastává problém, pokud rozhodnutí nabyde právní moci například v poslední den subjektivní lhůty k podání žaloby pro zmatečnost. Účastníkovi řízení je tak zcela zjevně poskytnuta nedostatečná lhůta k seznámení se s vadným rozhodnutím, jakož i k sepsání žaloby pro zmatečnost, ve stavu, ve kterém nebude odmítnuta pro vady či zamítnuta pro neuvedení správného důvodu zmatečnosti. V poslední řadě je možné se v praxi setkat s případy, kdy vadné rozhodnutí nabyde právní moci až po skončení zákonné tříměsíční subjektivní lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost. V takovém případě je pak účastníkovi řízení odňata možnost tento institut využít a je mu znemožněno, bez jeho zavinění, uplatnit právo na nápravu vadného rozhodnutí. S ohledem na výše uvedené lze mít za to, že takováto právní úprava zakládá vznik tří počátků běhu subjektivní lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř., což je zcela nepřijatelné. Právní úprava vykazuje hrubé nedostatky, když některým z účastníkům poskytuje k podání žaloby pro zmatečnost celé tři měsíce a některým tuto zákonnou subjektivní lhůtu zkracuje jen na několik dní a některým neumožňuje tento institut využít vůbec, a to celé zakládá na tak nahodilé skutečnosti, jako je okamžik, kdy se účastník řízení o podjatosti rozhodujícího soudce nebo přisedícího dozví.³⁴¹ Nadto je třeba poznamenat, že opravné prostředky lze podat pouze proti pravomocným rozhodnutím. Žalobu pro zmatečnost tak nelze podat dříve, než vadné rozhodnutí nabyde právní moci, neboť neexistuje důvod k jejímu podání. To ostatně vyplývá i z dikce ustanovení § 229 o.s.ř., dle kterého lze žalobou pro zmatečnost napadnout pouze pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterými se řízení končí. Současná právní úprava je tak přílišně tvrdá, pokud po uplynutí zákonné subjektivní lhůty, ve které však účastníkovi řízení nebylo umožněno bez jeho zavinění žalobu pro zmatečnost podat, ji jako opožděnou bez dalšího zamítne. Ve svém důsledku je tato úprava v rozporu s právem na spravedlivý proces, když odepírá účastníkovi řízení možnost na ochranu jeho práv a oprávněných zájmu, která jsou, pravomocným rozhodnutím trpícím zmatečnostmi, ohrožena. Autorka práce má za to, že v důsledku všeho výše uvedeného by mělo dojít ke změně právní úpravy, která by sjednotila počátek běhu subjektivní lhůty k podání žaloby pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 1. písm. e) o.s.ř. Nejvhodnější řešením k nápravě tohoto nedostatku shledává v zavedení stavění počátku běhu subjektivní lhůty pro

³⁴¹ MACH, Kevin. *Subjektivní lhůta u žaloby pro zmatečnost*. Bulletin advokacie, 2022, č. 5, s. 43-44

podání žaloby pro zmatečnost do okamžiku, než napadené rozhodnutí nabyde právní moci stejně, jako je tomu v případě žaloby pro obnovu řízení nebo jako je tomu v německé právní úpravě ve vztahu k žalobě pro zmatečnost.

Podle ustanovení § 234 odst. 1 o.s.ř. počíná běžet subjektivní tříměsíční lhůta k podání žaloby pro zmatečnost z důvodu podle ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř. ode dne doručení napadeného rozhodnutí. To může být problematické v okamžiku, kdy se rozhodnutí nepodaří účastníkovi řízení, bez zavinění na jeho straně, doručit a bude mu doručeno pomocí institutu fikce doručení. To může nastat například tehdy, kdy bude účastník řízení vykonávat trest nepodmíněného odnětí svobody a po dobu řízení vedeného před civilním soudem mu budou písemnosti doručovány na jeho adresu trvalého bydliště, a nikoliv do místa výkonu trestu odnětí svobody. Účastník řízení tak reálně nemusí mít možnost se o pravomocném rozhodnutí dozvědět a seznámit se s jeho obsahem před uplynutím zákonné subjektivní lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost, která, jak již bylo uvedeno výše v této diplomové práci, počíná běžet též ode dne doručení fikcí, o které není účastník řízení nikterak vyrozumíván. Autorka práce tak nemá za to, že by zde nemělo docházet k fikci doručení, či by měla být stavena tato lhůta odlišně. Řešení předmětné situace spatřuje v tom, že dojde k prolomení neprominutí zmeškání lhůty pro ospravedlnitelnou překážku, která znamená omluvitelný důvod zmeškání zákonné lhůty, a po jejím prokázání v první fázi řízení o žalobě pro zmatečnost v ní bude pokračováno. Soudy by tak v případě opožděně podané žaloby pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 3 měly v první fázi řízení zkoumat, zda je účastníkem řízení namítáno, že k zmeškání lhůty vedly ospravedlnitelné důvody, a že k jejímu promeškání nedošlo jeho zaviněním a umožnit účastníkovi řízení své tvrzení prokázat. Nadto autorka práce poznamenává, že by k prominutí zmeškání lhůty z omluvitelných důvodů mělo dojít pouze ve vztahu k ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř., neboť v důsledku všeho výše uvedeného dochází k porušení účastníkovy práva na jednání před soudem a je mu tak znemožněno uplatňovat a hájit svá práva a oprávněné zájmy. Odnětím možnosti bránit svá práva a oprávněné zájmy u soudu dochází k neoprávněnému zásahu do účastníkových ústavních práv, zejména nikoliv však výlučně, práva na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny a čl. 83 a násl. Ústavy, jako i práva být slyšen dle čl. 38 odst. 2 Listiny. Dané se jednak neslučuje s ideou demokratického právního státu a zakládá důvod pro podání ústavní stížnosti k Ústavnímu soudu ČR.

Výše uvedená situace značí přílišnou tvrdost zákona a ve svém důsledku vede k porušení práva na spravedlivý proces, když účastníkovi řízení není reálně poskytnuta možnost domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů u nestranného a nezávislého soudu.

Též z nálezu Ústavního soudu vyplývá, že by mělo být subjektům reálně umožněno jejich právo v daném časovém úseku uplatit.³⁴² Neposkytnutí lhůty k uplatnění žaloby pro zmatečnost lze považovat též za porušení ústavního práva účastníka řízení na spravedlivý proces, zejména, nikoliv však výlučně, práva na jednání před nezávislým a nestranným soudem, práva slyšet a být slyšen, což je v demokratickém právní státu zcela nežádoucí.

Dále spatřuje autorka práce prostor pro zlepšení ve vztahu k ustanovení § 382 z.ř.s., podle kterého nelze podat proti pravomocnému rozhodnutí o rozvodu manželství žalobu pro zmatečnost. Lze si představit situaci, kdy zmatečnostním důvodem bude ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř., tedy bude jednomu z účastníků řízení odňata možnost jednat před soudem, a s tím spojená možnost reagovat na argumenty a předložené důkazy před soudem a hájit tak svá práva a oprávněné zájmy na zachování manželství podle ustanovení § 755 odst. 2 písm. b) OZ, nebo pokud podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. e) bude v řízení rozhodovat podjatý soudce, který tak bude z povahy věci upřednostňovat zájmy jednoho z účastníků řízení (jednoho z manželů), apod. Autorka práce tak má za to, že z výše nastíněných důvodů je více než patrné, že by nemělo dojít k vyloučení možnosti napadnout pravomocné rozhodnutí o rozvodu manželství žalobou pro zmatečnost, neboť je tím odňata možnost jednomu z manželů domáhat se nápravy vadného rozhodnutí, kterým je rozhodováno o tom, zda bude jeho manželství pokračovat, nebo bude rozvedeno. Na podporu svého tvrzení autorka práce uvádí, že je rozhodováno o jednom ze základních práv fyzické osoby přiznaných mu čl. 10 odst. 1 a čl. 32 Listiny, a jako takovému by mu měla být poskytnuta vyššího ochrana, tedy i umožněno bránit se při zmatečnostních vadách řízení či pravomocného rozhodnutí žalobou pro zmatečnost. Autorka práce má za to, že se jedné o natolik podstatnou věc v životě člověka, ovlivňující jeho status jako i majetkové poměry,³⁴³ o kterých je v rámci řízení o rozvodu manželství též pojednáváno, že by v ní nemělo být znemožněno účastníkům řízení bránit se proti pravomocným rozhodnutím

³⁴² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17.12.2007, sp. zn. Pl. ÚS 33/97

³⁴³ Vypořádání majetku patřícího do společného jmění manželů.

obsahující závažná procesní pochybení mající za následek vydání vadných rozhodnutí v jejich neprospěch.

V neposlední řadě se autorka zamýšlí nad možností projednání věci soudním senátem namísto samosoudcem. Ačkoliv se lze mít za to, že soudní senát je oprávněn rozhodovat ve složitějších případech než samosoudce, nelze přehlížet, že ustanovení § 229 odst. 1 písm. f) o.s.ř. je v přímém rozporu s čl. 38 odst. 1 Listiny, který stanoví, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Lze tedy dojít k závěru, že bude-li v rozporu s rozvrhem práce věc projednávat a rozhodovat o ní soudní senát namísto samosoudce, který byl k projednávání věci přidělen, dochází tím k porušení ústavního práva účastníka řízení. *Ab absurdum* lze mít za to, že dané ustanovení zákona je v rozporu s ústavním pořádkem a jako takové by mělo být zrušeno a nahrazeno novým ustanovením, které danou výjimku již obsahovat nebude.

7.1. VĚCNÝ ZÁMĚR CIVILNÍHO ŘÁDU SOUDNÍHO

V návaznosti na výše uvedené nedostatky právní úpravy žaloby pro zmatečnost, jako i další nedostatky v právní úpravě samotného o.s.ř., jehož ustanovení jsou často doplňována a dovysvětlována judikaturou soudů, či za účelem jejich opravy často novelizována, bylo nezbytné začít jednat a veškeré nedostatky a nepřesnosti civilního procesu odstranit. Jelikož se jedná o dlouhodobě veřejností diskutované potřeby úpravy civilního procesu, byl pracovní skupinou slouženou z právníků a předních odborníků na procesní právo vytvořen věcný záměr civilního řádu soudního (dále jen „**Věcný záměr**“), který dává podklad pro změnu současné právní úpravy civilního procesu. S ohledem na téma diplomové práce je dále pojednáváno o Věcném záměru pouze co do vztahu k žalobě pro zmatečnost.

V současné době byla druhá pracovní verze Věcného záměru, vypracovaná expertní pracovní skupinou pod vedením doc. JUDr. Petra Lavického, Ph.D., jejímž členem byl i vedoucí této diplomové práce, předložena Ministerstvu spravedlnosti a dále bude tato verze přeložena k úpravě nové pracovní skupině složené ze zástupců justiční i advokátní praxe a akademické sféry. Tato pracovní skupina by měla současnou verzi Věcného záměru vyhodnotit a doplnit o další poznatky zejména z justiční praxe. K současné verzi Věcného záměru se vyjádřil i vedoucí nové pracovní skupiny JUDr. Petr Šuk, který uvedl, že: *“Dosavadní materiál určitě obsahuje řadu prvků, z nichž by bylo vhodné i nadále vycházet. Rád bych však se*

zapojením odborníků z praxe i akademického prostředí dále podrobněji analyzoval, kde má stávající procesní právo rezervy k dalšímu zlepšení."³⁴⁴

Na základně Věcného záměru by mělo dojít ke změně v dělení opravných prostředků. Nadále by se měly opravné prostředky rozlišovat na opravné prostředky a na jiné prostředky nápravy. Tato úprava vychází z toho, že ani v současné době nepanuje jednoznačný názor na to, zda je řazení žaloby pro zmatečnost a žaloby pro obnovu řízení mezi mimořádné opravné prostředky správné či nikoliv, zejména s ohledem na skutečnost, že se s nimi nepojí devolutivní a suspenzivní účinek. Mezi opravné prostředky, z důvodu že je s nimi spojen suspenzivní a devolutivní účinek, by mělo být řazeno odvolání, dovolání a rekurs. Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost tyto účinky nemají, a proto mají být řazeny do jiných opravných prostředků. V důsledku toho by mělo dojít i k systematické úpravě civilního řádu soudního, kdy opravným prostředkům by měla být věnována část třetí a žalobě pro obnovu řízení a žalobě pro zmatečnost část čtvrtá.

„Věcný záměr proti současné právní úpravě usiluje o posílení významu právní moci soudních rozhodnutí, jejíž prolomení narušuje právní jistotu účastníků řízení, jakož i třetích osob. Za tímto účelem mají být jiné prostředky nápravy připuštěny pouze ve výjimečných případech, jejichž počet je velmi omezený. Pravomocně skončené řízení může být znovu otevřeno pouze tehdy, pokud rozhodnutí soudu trpí takovými vadami, že jeho zachování by pro právní řád a právní mír představovalo větší nevýhodu, než jeho změna nebo zrušení (Fasching, H. W. Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts. 2. vydání. Wien : Manz, 1990, s. 1005)."³⁴⁵Věcný záměr tak především mění ustanovení § 229 o.s.ř., které podává taxativní výčet zmatečnostních důvodů, pro které lze pravomocné rozhodnutí soudů napadat žalobou pro zmatečnost. Žaloba pro zmatečnost má tak nadále sloužit pouze podpůrně k opravným prostředkům. Na tomto místě je nutné poznamenat, že se pracovní skupina odborníků na civilní právo při tvorbě Věcného záměru do značné míry inspirovala v německé a rakouské právní úpravě, o čem svědčí

³⁴⁴ŘEPKA, Vladimír. *Práce na novém civilním řádu soudním se posouvají do další fáze*. Portál justice [online]. [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp?clanek=prace-na-novem-civilnim-radu-soudnim-se-posouvaji-do-dalsi-fa-1>

³⁴⁵ DOBROVOLNÁ, E., DVORÁK, B., LAVICKÝ, P., PULKRÁBEK, Z., WINTEROVÁ, A. Věcný záměr civilního řádu soudního [online]. <https://crs.justice.cz/>, rok 2020 [cit. 20.3.2023]. Dostupné z https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb, 398 s.

zejména výše uvedené citování ze *Zivilprozeßrechts*, jakož i níže uvedená předpokládaná právní úprava žaloby pro zmatečnost, která se s tou německou téměř shoduje.

Nově by mělo být přípustné žalobu pro zmatečnost podat pouze pro zmatečností důvody spočívající v rozhodování vyloučeného soudce nebo přísedícího, v absenci procesní subjektivity některé ze stran řízení nebo v dostatku jejího řádného zastoupení, za předpokladu, že následně nedošlo ke schválení vedení sporu poškozenou stranou sporu nebo jejím zákonným zástupcem a v poslední řadě pokud v projednání věci brání již vydané pravomocné rozhodnutí, tedy překážka věci již pravomocně rozhodnuté, *rei iudicatea*, ve smyslu ustanovení § 159a odst. 4 o.s.ř., jakož i zásady *ne bis in dem*. K omezení důvodů má dojít proto, že se soudy mají zmatečnostmi zabývat v každém opravném řízení z úřední povinnosti.³⁴⁶ Autorka práce se neztotožňuje s takovýmto omezeným výčtem zmatečnostních důvodů, kdy považuje předchozí taxativní výčet za přesnější a ucelenější ukazující veškeré nejzávažnější zmatečnosti, které mohou nastat, a proti kterým se lze v řízení bránit. Autorka se neztotožňuje ani s argumentací autorů Věcného záměru, že tento výčet je dostačující z důvodu, že pouze tyto výše uvedené důvody jsou nejtěžší vady a uvedením dalších zmatečností by bylo neúměrně zasahováno do nastolené právní moci. Jelikož je v soudním řízení autoritativně rozhodováno o právech a povinnostech jeho účastníků, neměli by být tímto omezeným výčtem účastníci zbaveni možnosti bránit se proti procesnímu pochybení žalobou pro zmatečnost i z dalších důvodů, neboť zbývající procesní pochybení uvedená § 229 o.s.ř. nelze považovat za méně závažná. Na druhou stranu za příznivější považuje autorka ujednání, že žalobu pro zmatečnost nelze použít, pokud totožný důvod zmatečnosti již byl uplatněn v předchozích řízeních, nebo pokud jej účastník řízení mohl uplatit v těchto řízeních, ale neučinil tak, které v současné právní úpravě zcela chybí.

Dále by mělo dojít ke změně lhůt pro podání žaloby. Věcným záměrem je účastníkovi poskytnuta subjektivní lhůta jednoho měsíce a objektivní lhůta tří let od dne kdy napadené rozhodnutí nabyde právní moci. Tím autoři Věcného záměru zdatně vyřešili výše popsaný problém s počátkem běhu lhůty pro zmatečností

³⁴⁶ DOBROVOLNÁ, Eva, Bohumil DVOŘÁK, Petr LAVICKÝ, Zdeněk PULKRÁBEK a Alena WINTEROVÁ. VĚCNÝ ZÁMĚR CIVILNÍHO ŘÁDU SOUDNÍHO: FINÁLNÍ ZNĚNÍ 2. VERZE. Portál justice [online]. 2020 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Brn%C3%A1ln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/, 399 s.

důvod podle ustanovení § 229 odst. 1 písm. e) o.s.ř., Věcným záměrem označovaný jako důvod podle bodu 111. písm. a).

Věcným záměrem však nebyla nikterak dotčena skutečnost, že společná ustanovení o obou žalobách působí zmatečně. Jejich společná úprava byla zachována z důvodu, že mají mnoho společných rysů a sledují společné cíle, kterými jsou odstranění napadeného vadného rozhodnutí a obnova původního řízení. Dané autorka nikterak nezpochybňuje, pouze podotýká, že pro přehlednost a lepší orientaci by bylo vhodnější předmětné instituty upravit samostatně byť ve stejné hlavě zákona. Z důvodu, že směřují k obnovení původního řízení, je celá čtvrtá část Věcného záměru pojednávající o těchto žalobách označena jako „*Obnova řízení*“. To ve svém důsledku, jak již autorka diplomové práce uvedla u německé právní úpravy, může pro čtenáře působit dosti zmatečně. Za vhodnější považuje autorka předmětnou kapitolu nazvat jako Jiné prostředky nápravy vadných rozhodnutí.³⁴⁷

Shodně se současnou právní úpravou je ve vztahu k žalobě pro zmatečnost upravena příslušnost soudu, obsahové náležitosti, účinky, jakož i možnost podat v důvodných případech návrh na odklad výkonu napadeného rozhodnutí.

Nevhodně upraven vnímá autorka práce bod 447 Věcného záměru z důvodu, že ačkoliv se jedná o instituty autory Věcného zřízení záměrně vyčleněny z opravných prostředků, při právní úpravě řízení o žalobách na ně odkazují, kdy v bodu 447 je stanoveno: „*Není-li v této části stanoveno jinak, použijí se přiměřeně ustanovení první až třetí části civilního řádu soudního.*“ Autorka nenamítá, že by mělo být řízení vedeno odlišně, nicméně pro povahu a složitost žaloby pro zmatečnost, jakož i žaloby pro obnovu řízení, které mají primárně vést k obnově a novému projednání věci, jakož i autory Věcného záměru zmiňovaná důležitost právní moci nastolená pravomocným napadaným rozhodnutím, která je podáním žaloby pro zmatečnost narušena, by měla právní úprava poskytovat vyčerpávající úpravu o průběhu řízení těchto institutů, nikoliv pouze odkazovat na ostatní části Věcného záměru.³⁴⁸

³⁴⁷ DOBROVOLNÁ, Eva, Bohumil DVOŘÁK, Petr LAVICKÝ, Zdeněk PULKRÁBEK a Alena WINTEROVÁ. VĚCNÝ ZÁMĚR CIVILNÍHO ŘÁDU SOUDNÍHO: FINÁLNÍ ZNĚNÍ 2. VERZE. Portál justice [online]. 2020 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+ prosinec+2020.pdf/, s.397

³⁴⁸ Tamtéž, s. 405-406

Velmi zdařile pak autorka práce vnímá úpravu bodu 448 Věcného záměru, který uvádí, že v případě, že bude žalobou pro zmatečnost napadeno rozhodnutí odvolacího soudu, bude řízení probíhat před odvolacím soudem, kdy ústní jednání, dokazování a vyhlášení rozhodnutí se poté bude řídit pravidly pro odvolací řízení. Toto má vliv i na opravné prostředky, kterými je možné rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost napadnout. V případě, že řízení o žalobě pro zmatečnost probíhá před odvolacím soudem, přípustným opravným prostředkem proti takto vydanému rozhodnutí bude pouze dovolání. Dané má vliv též na formu soudního jednání, kdy v případě, že se v rámci dovolacího řízení o žalobě pro zmatečnost nebude z její povahy provádět dokazování, nebude nařízeno ústní jednání a v řízení o žalobě pro zmatečnost bude rozhodnuto bez nařízení jednání, jakož i na to, že proti rozsudku o žalobě pro zmatečnost vydaného v dovolacím řízení nebude možné podat žádný opravný prostředek.³⁴⁹

Rozdílně je upraven též institut vyloučení soudce. Nově dle Věcného záměru mají v řízení o žalobě pro zmatečnost rozhodovat soudci, kteří rozhodovali o věci samé, pokud se nejedná o soudce, který by měl být pro podjatost vyloučen, neboť z povahy věci nebude oprávněn rozhodovat též v řízení o žalobě pro zmatečnost, nebo pokud se jedná o soudce, pro jehož trestnou činnost byl negativně ovlivněn výsledek původního řízení.³⁵⁰

Řízení o žalobě pro zmatečnost má probíhat tak, že nejprve má být vedeno předběžné řízení, které bude neveřejné, ve kterém má soud přezkoumat, zda jsou naplněny podmínky pro připuštění žaloby. Žaloba pro zmatečnost bude usnesením odmítnuta, pokud nebude splňovat procesní podmínky, bude opožděná, nepřipustná, vadná, nebo nedůvodná.³⁵¹ V případě, že soud shledá žalobu za přípustnou nařídí ústní jednání, ve kterém projedná, zda jsou dány důvody zmatečnosti pro zrušení napadeného rozhodnutí.³⁵² Pokud vyjde při nařízeném ústním jednáním najevo skutečnost, že měla být žaloba odmítnuta již v předběžném řízení, učiní tak soud nyní a řízení se skončí. V případě, že bude žaloba shledána za nedůvodnou, bude zamítnuta. V opačném případě bude zahájena fáze druhá, ve

³⁴⁹ DOBROVOLNÁ, Eva, Bohumil DVOŘÁK, Petr LAVICKÝ, Zdeněk PULKRÁBEK a Alena WINTEROVÁ. VĚCNÝ ZÁMĚR CIVILNÍHO ŘÁDU SOUDNÍHO: FINÁLNÍ ZNĚNÍ 2. VERZE. Portál justice [online]. 2020 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/, s. 406

³⁵⁰ Tamtéž, s.408

³⁵¹ Tamtéž, s.409

³⁵² Tamtéž, s.410

kteře soud napadené rozhodnutí zruší jako zmatečné. Soud zpravidla zruší i řízení, které předcházelo vydání zmatečného rozhodnutí. Po zrušení napadeného rozhodnutí bude následovat obnovené řízení ve kterém soud, který rozhodoval o žalobě pro zmatečnost i bez dalšího návrhu rozhodne o nároku, který byl předmětem původního zrušeného řízení. V obnoveném řízení bude rozhodovat výlučně soud jehož rozhodnutí bylo zrušeno, a to z důvodu, že věc byla navrácena tomuto soudu k opětovnému projednání. Není však vyloučeno, aby v řízení o žalobě pro zmatečnost a v obnoveném řízení rozhodoval odlišný soud. Nicméně je nutné, aby v takovém případě byla věc soudem ve zrušovací řízení postoupena tomuto jinému soudu, který bude věc projednávat v obnoveném řízení.³⁵³

Nadto je třeba uvést, že v případě uplatnění zmatečnosti pro porušení překážky věci rozhodnuté bude žaloba z původního řízení odmítnuta a v řízení o žalobě pro zmatečnost z povahy věci nebude pokračováno.³⁵⁴

Z výše uvedeného zcela zjevně vyplývá, že současná právní úprava a Věcný záměr vykazují řadu odlišností, ale zároveň řadu shodných ujednání. Úkolem Věcného záměru bylo rekonstruovat současnou právní úpravu civilního procesu, zejména vyřešit sporná a problematická ustanovení, s čímž se do jisté míry expertní pracovní skupina zdařile vypořádala. Jediné, s čím se autorka diplomové práce neztotožňuje, je značné omezení zmatečnostních důvodů, které jak opakuje nelze vyloučit, protože by byly méně závažné.

Lze uzavřít, že změna úpravy civilního procesu je nezbytná s ohledem na zastaralost a několikanásobnou novelizaci o.s.ř. Pozitivně lze vnímat i snahu o reflektování současné judikaturní praxe do připravovaného civilního řádu soudního, čímž dojde k eliminování případů, kdy bude nutné doplnit úmysl zákonodárce prostřednictvím soudní judikatury.

³⁵³ DOBROVOLNÁ, Eva, Bohumil DVOŘÁK, Petr LAVICKÝ, Zdeněk PULKRÁBEK a Alena WINTEROVÁ. VĚCNÝ ZÁMĚR CIVILNÍHO ŘÁDU SOUDNÍHO: FINÁLNÍ ZNĚNÍ 2. VERZE. Portál justice [online]. 2020 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+prosinec+2020.pdf/, s.411

³⁵⁴ Tamtéž, s. 411

ZÁVĚR

Tématem této diplomové práce je institut žaloby pro zmatečnost. Žaloba pro zmatečnost je neoddelitelnou součástí civilního procesu, kterou může aktivně legitimovaná osoba použít k ochraně svých práv a oprávněných zájmů. Jedná se o mimořádný opravný prostředek, jež lze podat, pokud pravomocná rozhodnutí soudů prvních stupňů či odvolacích soudů, nebo procesní postupy předcházející jejich vydání, trpí nejzávažnějšími procesními pochybeními, tzv. zmatečnostmi. Důvody zmatečnosti představující porušení základních principů ovládajících soudní řízení, pro které jej není možné vůbec vést. Odstranění napadeného zmatečného rozhodnutí musí být jak v zájmu účastníků řízení, tak v zájmu veřejnosti, přičemž věcná správnost rozhodnutí nemá na uplatnění žaloby pro zmatečnost význam.

Důležitost žaloby pro zmatečnost vykazuje i to, že byla po padesáti letech vrácena do právního řádu České republiky.

Autorka práce si toto téma vybrala, neboť se zajímá o problematiku civilního práva procesní. Pro zpracování této diplomové práce autorka využila i zkušenosti, které získala během své praxe v advokátní kanceláři. Civilní právo procesní tvoří neodmyslitelně důležitou součást naší právní úpravy. Bez jeho znalosti by v podstatě nebylo možné vykonávat povolání advokáta, jakož i hájit práva osob v řízení před soudy, které jim přiznává občanské právo hmotné. Je tedy nezbytné, aby procesní právo reagovalo na změny v právu hmotném, a proto je nutné civilní právo procesní novelizovat a aktualizovat. Dané je případ též o.s.ř., které bylo nutné v návaznosti na časté novelizace, zejména, nikoliv však výlučně, OZ, též často novelizován. Jelikož však poslední novela o.s.ř. nijak významně do institutu žaloby pro zmatečnost nezasáhla, bylo nutné učinit jiná opatření k nápravě nedostatků, na které autorka diplomové práce v jejím průběhu poukazuje, a na které se v závěru snaží poskytnout řešení. Za tímto účelem byla též vypracována nová verze o.s.ř., označovaná jako civilní řád soudní, který má nahradit současný o.s.ř., nicméně k dnešnímu dni je pouze v pracovní verzi – Věcný záměr civilního řádu soudního. I přes tuto skutečnost však do značné míry mění pojetí institutu žaloby pro zmatečnost. Změnu lze v závěru považovat za příznivější. Na tomto místě je nutné dodat, že se experti při tvorbě Věcného záměru Civilního řádu soudního do značné míry inspirovali v zahraničních právních úpravách, zejména rakouské

a německé. Též autorka práce při jejím zpracování porovnávala českou a německou právní úpravu, kterou lze považovat za komplexnější a méně problematickou.

Žaloba pro zmatečnost je v současné době upravena společně s institutem žaloby pro obnovu řízení v hlavě druhé o.s.ř. a společně s dovoláním tvoří mimořádné opravné prostředky. Jako takové jsou neodmyslitelnou součástí civilního procesu, zejména pak nalézacího řízení, ve kterém o nich soudy jednají a rozhodují. Jejich mimořádnost spočívá v tom, že pomocí nich lze napadnout, z různorodých pochybení, pravomocná rozhodnutí soudů prvních stupňů a odvolacích soudů, čímž dochází k narušení právní jistoty účastníků řízení. Nicméně nelze je z právního řádu pro tento důvod vyřadit. Lze mít za to, že jejich účel, náprava vadných pravomocných rozhodnutí, jakož i ochrana práv a oprávněných zájmů, převažuje nad nastolenou právní jistotou, tedy schopností vyvolat právní následky, kterou jsou navíc schopny narušit jen po určité, přiměřeně dlouhou dobu.

Žaloba pro zmatečnost a žaloba pro obnovu však mezi mimořádnými opravnými prostředky zastávají specifické postavení, zejména proto, že se s nimi nepojí suspenzivní a devolutivní účinek. Z toho důvodu nejsou některými odborníky považovány za opravné prostředky, ale pouze za jiné prostředky nápravy vadných soudních rozhodnutí.

Zákon stanoví obecné a speciální obsahové náležitosti, které musí žaloba pro zmatečnost obsahovat, aby byla přípustná. Podat ji může každá aktivně legitimovaná osoba bez nutnosti právního zastoupení. Řízení o žalobě pro zmatečnost se zahajuje návrhem v souladu se zásadou dispoziční. Má dvě fáze. V první fázi soud zkoumá, zda je žaloba pro zmatečnost podána důvodně. Pokud není shledána důvodnou je usnesením zamítnuta. V opačném případě ve vydáno usnesení o zrušení napadeného rozhodnutí. Tím je skončena fáze první, na kterou navazuje fáze druhá, ve které soud podle povahy zmatečnosti, tedy pokud není původní řízení zastaveno nebo věc postoupena pravomocnému orgánu, opětovně o meritu věci rozhodne, s přihlédnutím ke skutečnostem, které vyšly najevo v původním řízení nebo v řízení o žalobě pro zmatečnost. Tím dochází k zániku práv a oprávněných zájmů priznaným jednomu z účastníků řízení na úkor toho druhého. Zrušení vadného rozhodnutí však nemá dopad na práva třetích osob nabytá v dobré víře ve správnost soudních rozhodnutí.

V průběhu diplomové práce vyšlo najevo, že současná právní úprava žaloby pro zmatečnost má několik nedostatků a nepřesností. Nedostatek právní úpravy lze v první řadě spatřovat v systematickém uspořádání o.s.ř. O.s.ř. upravuje institut žaloby pro zmatečnost společně s institutem žaloby pro obnovu řízení v hlavě druhé. V této hlavě obsahuje ustanovení, která ve svých odstavcích pojednávají o obou institutech a zároveň ve stejném ustanovení v jiném odstavci pojednávají pouze o jedné z nich. To ve svém důsledku působí nepřehledně a nutí čtenáře při seznamování se s tímto institutem dávat velkou pozornost, aby jej správně pochopil a mohl jej správně uplatnit. Nadto je třeba zmínit, že samotná úprava je nedostatečná a bylo jí třeba doplnit značným množstvím ustálené soudní judikatury. Problematickým lze spatřovat též absenci povinného právního zastoupení v řízení o žalobě pro zmatečnost. Dalším nedostatkem právní úpravy je určení počátku běhu lhůt pro podání žaloby pro zmatečnost z důvodu podle ustanovení §229 odst. 1 písm. e) o.s.ř. Zákodárce stanovil, že subjektivní lhůta k podání žaloby počíná běžet okamžikem, kdy se účastník řízení dozvěděl o skutečnosti, že soudce rozhodující v předmětném řízení je podjatý. V praxi v důsledku výše uvedeného nastala situace, kdy účastníkovi řízení uplynula subjektivní lhůta po podání žaloby pro zmatečnost dříve, než rozhodnutí nabylo právní moci. Žalobce tak nemohl žalobu podat, neboť neexistovalo rozhodnutí, které by mohl žalobou napadnout, a v okamžiku kdy rozhodnutí nabylo právní moci, nemohl žalobu podat, protože mu již uběhla subjektivní lhůta k jejímu podání. V praxi se též ukázalo jako problematické ustanovení §234 odst. 1 o.s.ř. ve vztahu k ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř., které stanoví, že subjektivní lhůta k podání žaloby pro zmatečnost běží osobě, která byla nesprávným postupem soudů odňata možnost jednat před soudem, ode dne, kdy jí bylo vadné pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu doručeno. Dané však již nebere v potaz skutečnosti, kdy se účastník řízení nemůže z objektivních důvodů s rozhodnutím seznámit, zejména pokud mu je doručováno na adresu, na které se osoba v době doručování nezdržuje. Vzhledem ke skutečnosti, že ustanovení § 234a stanoví, že promeškání lhůty nelze prominout, není tak účastníkovi dána možnost pro ochranu jeho práv a oprávněných zájmů, a to i v případě, kdy by prokázal, že k promeškání lhůty došlo z objektivních důvodů bez jeho zavinění. Dále má autorka za to, že by mělo dojít k prolomení zákonného ustanovení, které nepřipouští podání žaloby pro zmatečnost proti pravomocným rozhodnutím, kterými se rozvádí manželství. V neposlední řadě se autorka zamýšlí nad tím, zda není ustanovení o možnosti projednat věc soudním senátem namísto

samosoudcem porušením práva na zákonného soudce přiznaného účastníkovi řízení čl.38 Listiny.

Závěrem lze shrnout, že žaloba pro zmatečnost má neodmyslitelné místo v právním řádu každého demokratického právního státu. Jejím účelem je náprava vadných pravomocných soudních rozhodnutí, prostřednictvím prolomení jejich právní moci a otevření možnosti jejich následné změny nebo zrušení pro zmatečnostní vady, které představují tak závažné procesní pochybení, že pokud by takováto rozhodnutí nebyla napravena, nebylo by dosaženo spravedlivého výsledku, což je zcela nepochybně smyslem celého soudního řízení. I před důležitost tohoto institut vykazuje současná právní úprava nedostatky a je tak nutné právní úpravu doplnit judikaturní praxí, která však také nepřináší komplexní pohled na nedostatky, které institut žaloby pro zmatečnost vykazuje.

RESUMÉ

The subject of this thesis is the institution of an action for miscarriage of justice. An action for misdemeanour is an inseparable part of the civil procedure, which can be used by an actively legitimated person to protect his/her rights and legitimate interests. It is an extraordinary remedy that can be brought when final decisions of courts of first instance or appeal courts, or the procedural procedures preceding their issuance, suffer from the most serious procedural errors, the so-called miscarriages of justice. Miscarriages of justice represent breaches of the fundamental principles governing judicial proceedings which render them impossible to conduct at all. The removal of the contested decision which is vitiated by a miscarriage of justice must be in the interests of both the parties to the proceedings and the public, the substantive correctness of the decision being irrelevant to the application for a declaration of miscarriage of justice.

However, an action for annulment and an action for revision occupy a special position among the extraordinary legal remedies, in particular because they do not combine suspensive and devolutionary effects. For that reason, they are not regarded by some experts as remedies but only as other means of redress for defective judicial decisions.

The law lays down the general and specific content which an action for a miscarriage of justice must contain in order to be admissible. It may be lodged by any person with active legal standing without the need for legal representation. The proceedings for an action for a declaration of confusion shall be initiated by an application in accordance with the principle of dispositive jurisdiction. It has two stages. In the first phase, the court shall examine whether the action for a declaration of confusion is well founded. If it is not found to be well-founded, it is dismissed by order. Otherwise, an order is made annulling the contested decision. That concludes the first stage, which is followed by the second stage, in which the court, depending on the nature of the confusion, that is to say, unless the original proceedings are stayed or the case is referred to a competent authority, decides again on the merits of the case, taking into account the facts which have come to light in the original proceedings or in the proceedings for a declaration of confusion. That shall extinguish the rights and legitimate interests conferred on one of the parties to the proceedings to the detriment of the other. The annulment of a defective decision

does not, however, affect the rights of third parties acquired in good faith in the correctness of judicial decisions.

In conclusion, an action for annulment has an inherent place in the legal order of any democratic State governed by the rule of law. Its purpose is to remedy defective final judicial decisions by breaking their legal force and opening the possibility of their subsequent amendment or annulment on account of procedural defects which are so serious that, if such decisions were not remedied, a fair result would not be achieved, which is undoubtedly the whole purpose of judicial proceedings.

The thesis is systematized into seven chapters, the first of which deals with the clarification of the basic concepts of civil procedure, in particular civil procedure and its basic principles and the right to a fair trial, which can be ranked among the most important rights of civil procedure. The second chapter provides a historical excursus on the action for miscarriage of justice, which is not very comprehensive due to the fact that this institution was removed from the legal system for fifty years. The third chapter then provides a detailed overview of the institute and its comparison with other legal remedies, its content, the active legal capacity to bring an action and the time limit provided for by law, the conditions for admissibility of the action, including the grounds for bringing it, the grounds on which it is not admissible to bring an action for annulment, the effects of a decision on the action and, lastly, a comparison with the German legal system, which was the subject of a draft law of 1963 with effect from 31 December 1963. It was the basis for the drafting of the Substantive Intent of the Code of Civil Procedure. The fourth chapter describes the course of proceedings in an action for miscarriage of justice, which may be decided at a scheduled hearing or, under certain conditions, without a hearing. Chapter 5 deals with the possible ways of terminating the proceedings in an action for a declaration of nullity, as well as other rights and obligations connected with the making of an order in an action for a declaration of nullity, such as the obligation to pay costs or the obligation to pay court fees. It also deals with the effect of the order made in the proceedings for a declaration of confusion on the rights acquired in good faith by third parties. The sixth chapter focuses on the frequency of the use of actions for confusion in practice and the approach of the courts. In addition, a seventh chapter, entitled 'Considerations de lege ferenda', has been added, over and above the drafting principles set out in the

thesis brief, which summarises the author's views and insight into the current legal framework for actions for miscarriage of justice and suggests possible solutions to the issues raised. Furthermore, this chapter discusses a forthcoming amendment to the current Code of Civil Procedure, which, in view of the topic and scope of the thesis, relates only to the action for miscarriage of justice.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

KNIŽNÍ PUBLIKACE

- 1) BARTOŇ, M. *Pojem práva na spravedlivý proces a jeho význam*. In: BARTOŇ, M. a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-128-1.
- 2) COUFALÍK, P. *Procesní legitimace v civilním sporném řízení*. Praha: C.H. Beck, 2019. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-763-7.
- 3) DOLEŽÍLEK, J. In DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN: 9788074001079
- 4) DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9
- 5) FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974
- 6) HENDRYCH, D. *Právní slovník*. 3. podstatně rozšířené vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN: 978-80-7400-059-1
- 7) HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní*. III. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN: 978-80-7357-540-3.
- 8) HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN: 978-80-7400-812-2
- 9) KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O. *Občanské právo procesní*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-098-7.
- 10) KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN: 80-86898-44-X
- 11) LAVICKÝ. In: LAVICKÝ a kol., *Moderní civilní proces*, 2015. ISBN: 978-80-210-7601-3
- 12) SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. EUROLEX BOHEMIA a.s., 2006, ISBN: 80-86861-09-0
- 13) SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces*. Praha: Linde, 1997, ISBN 80-7201-065-4.

- 14) SPRINZ, Petr, JIRMÁSEK, Tomáš, ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan, ZOUBEK, Hynek a kol. *Insolvenční zákon*. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, ISBN: 978-80-7400-753-8
- 15) STAVINHOVÁ, Jaruška; HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Masarykova univerzita Brno, 2003. ISBN 80-7239-155-0, ISBN 80-210-3271-5
- 16) SVOBODA, K. *Opravné prostředky: civilní proces z pohledu účastníka*. Praha: C.H. Beck, 2020. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-774-3.
- 17) SOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010. ISBN 978-80-7357-535-9
- 18) SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-279-3
- 19) SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, ISBN: 978-80-7400-828-3
- 20) SVOBODA, Karel, TLÁŠKOVÁ, Šárka, VLÁČIL, David, LEVÝ, Jiří, HROMADA, Miroslav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020 ISBN: 978-80-7400-788-0
- 21) ŠÍNOVÁ, R. In SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN: 978-80-7400-828-3
- 22) WALTER, Robert. *Zákon o soudních poplatcích a předpisy související*. Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. 145 s. ISBN 978-80-7400-435-3
- 23) WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací*. 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN: 978-80-7502-076-5.
- 24) WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0.
- 25) Winterová, A. a kolektiv: *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha: Linde Praha, 2005. ISBN: 80-7201-551-6

- 26) ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol. *Civilní právo procesní. 3. aktualiz. vyd.*
Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice
(Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6.

JUDIKATURA

- 1) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17.12.2997, sp. zn. Pl. ÚS 33/97.
- 2) Nález Ústavní soudu ČR ze dne 21.4. 1999, sp. zn. I. ÚS 350/1998.
- 3) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 9. 2002, sp. zn. I. ÚS 559/2000
- 4) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17.12.2015, sp.zn. IV. ÚS 3216/14.
- 5) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8.11.2016, sp.zn. III. ÚS 2700/15.
- 6) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 12. 2016, sp. zn. II 934/2016.
- 7) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 12. 2018 sp. zn. II. ÚS 3040/16.
- 8) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 2. 2020, sp. zn. III ÚS 2748/18
- 9) Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 2661/21, ze dne 9. 8. 2022

- 10) Rozsudek Evropského soudu pro Lidská práva ze dne 21.7.2009, č.
34197/02, Luka proti Rumunsku.

- 11) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 2001, sp. zn. 20 Cdo
2824/99.
- 12) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.7.2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003
- 13) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 10. 2015, sp. zn. 26 Cdo
3758/2015.
- 14) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 31 Cdo
1511/2020.
- 15) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. 24 Cdo
1871/2019.
- 16) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 8. 1992, sp. zn. 2 Cdo 19/92
- 17) Usnesení Nejvyššího soud ČR ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1541/97
- 18) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 1998, sp. zn. 3 Cdon 610/96.
- 19) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo
1550/2000.
- 20) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 20 Cdo
1483/2000
- 21) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 29 Odo 353/2002.

- 22) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2003, sp. zn. 29 Odo 282/2001
- 23) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 12. 2003, sp.zn. 21 Cdo 960/2003
- 24) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 20 Cdo 965/2003.
- 25) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2415/2004
- 26) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 825/2004
- 27) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 489/2005
- 28) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2005, sp. zn. 21 Cdo 496/2005
- 29) Usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 783/2005
- 30) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1269/2006
- 31) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2008, sp. zn. 21 Cdo 1107/2007
- 32) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 9. 2010, sp. zn. 21 Cdo 1207/2009.
- 33) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.11.2010, sp.zn. 21 Cdo 4629/2009.
- 34) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4850/2010
- 35) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2012, sp. zn. Cdo 5308/2009.
- 36) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2013, sp. zn. 21 Cdo 47/2012
- 37) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2013, sp. zn. 21 Cdo 215/2013
- 38) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2575/2013.
- 39) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2437/2013
- 40) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2048/2013.
- 41) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 23 Cdo 4460/2014.
- 42) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 2. 2016, sp. zn. 11 Tvo 3/2016.
- 43) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5931/2016

- 44) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 10. 2017, sp. zn. 27 Cdo 3287/2017
- 45) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 4. 2018, sp. zn. 27 Cdo 1531/2017,
- 46) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 5. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2697/2016.
- 47) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. 33 Cdo 617/2018.
- 48) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 3890/2018
- 49) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2020, sp.zn. 29 ICdo 144/2019.
- 50) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 9. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2083/2020.
- 51) Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 1995, sp. zn. 7 Cdo 69/92
- 52) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 12. 2020, sp. zn. Ncp 782/2020
- 53) Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 30 Co 124/2010

PRÁVNÍ PŘEDPISY

- 1) Sdělení č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
- 2) Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- 3) Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní).
- 4) Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 5) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- 6) Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.

- 7) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.
- 8) Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.
- 9) Zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, ve znění pozdějších právních předpisů.
- 10) Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- 11) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 12) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 13) Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

- 1) Důvodová zpráva k zákonu č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.
- 3) Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

ODBORNÉ ČLÁNKY

- 1) Bureš J., Drápal L.: Novelizovat ještě jednou občanský soudní řád? *Právní rozhledy*, 1999, č.3
- 2) HRDLIČKA, J. Obnova řízení skončeného soudně schváleným smírem. *Socialistická zákonnost*, 1971.
- 3) RUBEŠ, J. Dovolání a stížnost pro porušení zákona v občanském soudním řízení. *Socialistická zákonnost*. 1969, č. 1

INTERNETOVÉ STRÁNKY

- 1) DOBROVOLNÁ, Eva, Bohumil DVOŘÁK, Petr LAVICKÝ, Zdeněk PULKRÁBEK a Alena WINTEROVÁ. VĚCNÝ ZÁMĚR CIVILNÍHO ŘÁDU SOUDNÍHO: FINÁLNÍ ZNĚNÍ 2. VERZE. Portál justice [online]. 2020 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br_fin%C3%A1ln%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf
- 2) Sazebník soudních poplatků. Portál justice [online]. Nymburk [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/okresni-soud-v-nymburce/zakladni-informace?clanek=soudni-poplatky>
- 3) STATISTICKÝ PŘEHLED SOUDNÍCH AGEND - DRUHÁ ČÁST. Portál justice [online]. Oddělení justiční analýzy a statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR, 2020 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_pdf&id3=id_dokumentu=1890866&id4=pdf&id5=a64f65521df55f72dd8a3b192e926fae&id6=null
- 4) ŘEPKA, Vladimír. Práce na novém civilním řádu soudním se posouvají do další fáze. Portál justice [online]. [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp?clanek=prace-na-novem-civilnim-radu-soudnim-se-posouvaji-do-dalsi-fa-1>

CIZOJAZYČNÉ ZDROJE

- 1) Die deutsche Zivilprozessordnung (německý civilní řád)
- 2) Baumbach – Lauterbach – Alberts – Hartman: ZPO – Zivilprozessordnung, Kommentar zur ZPO
- 3) Müncher Kommentar – Zivilprozessordnung